

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ
Η ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΕΙΔΕΤΕ ΩΡΑΙΑ ΜΕ ΤΗΝ
ELIDA

Μαλλιά ζωνρά και σάν με-
τάξι μόνον με τό: **Scham-
poo Elida** Τό σαπούνι τά
βλάπτει. Είς τὸ κουρεῖον,
εἰς τὸ σπίτι πλένετε τὰ
μαλλιά σας μόνον με
Shampoo Elida τὸ
ὁποῖον δὲν περιέχει σόδα.

ΤΙΜΗ ΦΑΚΕΛΛΟΥ:
Δρχ. 8 - Δύο πλυσίματα

Shampoo

ΓΚΡΕΚΑ

ΣΑΙΚΣΠΗΡ
"ΟΝΕΙΡΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗΣ ΝΥΧΤΙΑΣ,"
μετάφραση Β. ΡΩΤΑ

ΚΡΙΤΙΚΗ:
Τὸ «Ὀνειρο εἶναι ἓνα ὥρατο ἔργο,
ἐνὸς συγγραφέως πολὺ μεγάλου, κ' ἔχει
μεταφραστὴ ὁλοζώντανά ἀπὸ ἑναν ἑλ-
ληνα ποὺ τὸ ἀγάπησε μ' ὅλη τὴ δύ-
ναμη τῆς καρδιάς του.

(ΦΩΤΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ ΕΛ. ΒΗΜΑ)
... Εἶναι μία μετάφρασις ἐξαιρετικὰ
ἐπιτυχημένη, πράγματι ἀριστοτεχνική,
ἀπὸ τὰς ὀλίγας ποὺ ἔχομεν εἰς τὴν
γλῶσσάν μας...

(ΕΦ. ΕΘΝΟΣ)
... Ὁ μεταφραστὴς ἐπέτυχε, πράγματι,
μὲ τὸν ἑλληνικὸν στίχον ν' ἀποδώ-
σει ἱκανοποιητικώτατα τὸν φραστικὸν
τὸν φραστικὸν πλοῦτον τοῦ φανταστι-
κοῦ αὐτοῦ ἔργου καὶ νὰ κατανικήσῃ
τὰς πολλὰς δυσκολίας, ποὺ παρουσιάζει
εἰς τὴν μετάφρασιν ἓνα παιγνίδι μεγα-
λοφυΐας, ὅπως τὸ «Ὀνειρον Καλοκαι-
ρινῆς Νυχτιάς»...

(ΕΦ. ΕΣΤΙΑ)
... Τόσον εὐσυνείδητον καὶ ἀκριβο-
λόγον μεταφραστικὴν ἐργασίαν εἶχαμε
νὰ ἰδοῦμε ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Βικέλα,
τοῦ Θεοτόκη καὶ τοῦ Ποριώτου. Ἡ ἐρ-
γασία τοῦ κ. Ρώτα τιμὰ τὰ ἑλληνικά
γράμματα καὶ εἶναι εἰς τὴν πενιχρὰν
φιλολογικὴν ἐσοδείαν, τοῦ ἔτους ποὺ
λήγει—τὸ μόνον ἴσως βιβλίον ποὺ ἀξι-
ζει νὰ διαβαστῇ.

(Τ. ΜΠ. ΕΦ. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ)
Νὰ μιά ἀληθινὰ καλλιτεχνική, μιά
ἀληθινὰ δημιουργικὴ μετάφρασις τῆς
ἐξάίσιας σαικσπηρικῆς φαντασμαγο-
ρίας. Πουθενά σχεδὸν δὲν αἰσθάνεται
κανεὶς τὴν μετάφρασιν, τὴν μεταφορὰ ἀπὸ
γλῶσσαν σὲ γλῶσσαν, ἀλλὰ διαρκῶς, ἀπὸ
τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος, ἔχει τὴν ἐντύ-
πωσιν ὅτι διαβάζει ἔργο πρωτότυπον...
Ὅλη ἡ ἀπόκρυφὴ δόνησις, ὁ βαθὺς
παλμὸς τοῦ σαικσπηρικοῦ λυρισμοῦ, με-
ταγγίσθηκε αὐτοῦσιος στοὺς στίχους
αὐτοῦς. Τὸ ἴδιο καὶ στοὺς κωμικοὺς.
κατ' ὁρθεὶς νὰ διασώσῃ ὁ μεταφραστὴς
ὅλη τὴν ἀέρινη χάριν, ὅλο τὸ ἐλαφρὸ
καὶ τρυφερώτατον χιούμορ τοῦ μεγαλή-
τερου ποιητοῦ τῶν νεωτέρων χρόνων.

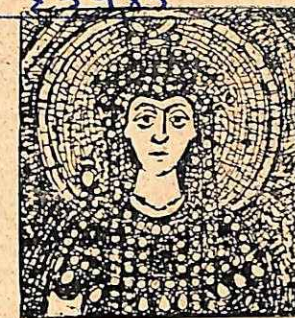
(ΠΕΡΙΟΔ. ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ)
... Ἡ μετάφρασις αὕτη εἶναι ἓνας
σωστός ἀθλὸς καὶ ὅσοι θέλουν νὰ γνω-
ρίσουν σὲ μετάφρασιν τὸ Σαίκσπηρ,
πρέπει νὰ διαβάσουν τ' «Ὀνειρο Κα-
λοκαιριανῆς Νυχτιάς» μεταφρασμένο
ἀριστουργηματικὰ ἀπὸ τὸν κ. Β. Ρώτα.

(ΠΕΡ. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ)
Γιὰ ὅσους δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ τὸ
προμηθευθοῦν ἀπὸ βιβλιοπωλεῖα, ὁ με-
ταφραστὴς ἀναλαμβάνει νὰ τὸ στείλῃ
ταχυδρομικῶς συστημένο, ἅμα λάβει
35 δρχ. χωρὶς ἄλλη ἐπιβάρυνση.
Συμπληρώσατε τὸ δελτίο καὶ ἀπο-
στείλατέ το στὴ διεύθυνση Β. Ρώταν
Ταχ. Κιβώτιο 171.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

ΕΤΟΣ Γ'. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 55
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ
Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ
Β. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἐτησίᾳ Δρ. 200
Ἐξάμηνης 100
Τριμηνυ 50
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Λίρα 1

ΕΝΑ ΖΩΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ

Ο ΕΡΓΑΤΗΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Με οποιοδήποτε σύγχρονο
πρόβλημα καὶ ἂν κατα-
πιαστῇ κανεὶς, φθάνει
πάντα σ' ἓνα σημεῖο τῆς
μελέτης του ποὺ τὸν ἀναγκά-
ζει νὰ γυρίσῃ πίσω,
στὸν πόλεμο, γιατί ὁ
παγκόσμιος πόλεμος, σὰν
χάσμα βαθύ, χωρίζει δυὸ ἐποχὰς σκέ-
ψεως καὶ δράσεως. Ἔτσι στὸν πόλεμο
πρέπει ν' ἀναζητηθοῦν καὶ τὰ αἷτια καὶ
ἡ ἐξήγησις ἐνὸς ἀκατανόητου σὲ ἄλλη
ἐποχὴ φαινομένου τῆς σύγχρονης πνευ-
ματικῆς ζωῆς: τοῦ συνδικαλισμοῦ τῶν
διανοουμένων.

Τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ἐξελιξέως
τῶν διανοουμένων, ὡς κοινωνικοῦ παρά-
γοντος, ἀπὸ τὸν περασμένον ἰδίως αἰῶνα
κ' ἐδῶ, εἶναι ὅτι, ἐνῶ ἡ ἀριστοκρατία
τοῦ ἐγκεφάλου ἐξετόπισε τὴν ἀριστο-
κρατίαν τῆς καταγωγῆς στὴ διεύθυνση
τῶν ἐθνῶν, ἐν τούτοις οἱ διανοούμενοι,
μόνοι ἀπὸ ὅλες τῆς κοινωνικῆς ὁμάδας,
ἔμειναν ἓνα ἀνοργάνωτο σύνολο μεμο-
νωμένων ἀτόμων.

Ἔτσι οἱ διανοούμενοι, ὅταν ἐγύρισαν
ἀπὸ τὸν πόλεμο—ὅσοι ἐγλύτωσαν ἀπὸ
τὸ μακελιό—ὄχι μονάχα ἐδῶσαν τῆς
θέσεως των μέσα στὴν κοινωνία πιασμέ-
νες, ἀλλὰ καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀξίαν τους
ξεπεσμένην. Ἦσαν ἓνα εἶδος ἀνεπιθύμη-
των παρασίτων.

Τότε ἐξεπῆδησεν ἡ ἰδέα τοῦ συνασπι-
μοῦ των, γιὰ νὰ παλαίψουν καὶ αὐτοὶ

ἐνωμένοι μέσα στίς ἄλλες ὁργανωμένες
κοινωνικὰς τάξεις. Εἶναι δυνατὴ ὅμως ἡ
ἐπαγγελματικὴ καὶ οἰκονομικὴ ὁργά-
νωσις τῶν «ἐργατῶν» τοῦ πνεύματος;
Υπάρχουν κοινὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα νὰ
δημιουργοῦν μιὰ ταξικὴν ἀλληλεγγύην;

—Ὁχι, ἀπήντησαν οἱ μὲν. Ὁ ἄν-
θρωπος τῆς σκέψεως, ἀτομιστὴς κατὰ
βάσιν, υπερέφανος γιὰ τὴν ἀνεξαρτη-
σίαν του, ἀνυπόταχτος σὲ οποιαδήποτε
πειθαρχία ποὺ δὲν ἔχει ὁ ἴδιος ἐπιβάλλει
στὸν ἑαυτό του, σπρώχεται ἀπὸ τὸν
ἐγωϊσμό του σὲ μιὰν ὑπερτίμησιν τῆς
ἀξίας του. Δὲν ἔχει συνδικαλιστικὴν
ψυχὴ. Λατρεύοντας τὴν μοναξιά του, ὁ
ἄνθρωπος τῆς σκέψεως δὲν θὰ δεχθῇ νὰ
ἀνακατευθῇ μέσα στὸν ὄχλο γιὰ νὰ
δράσῃ, ἔστω καὶ γιὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ
ζωτικά καὶ ἄμεσα συμφέροντα. Ὁ ἰδεα-
λιστὴς αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἀφιερωθῇ
σ' ἓνα ἔργο ρεαλισμοῦ.

—Ναί, ἀπάντησαν μερικοὶ νέοι «τῆς
γενεᾶς τοῦ πολέμου». Καὶ χωρὶς νὰ
ἐπιδοθοῦν σὲ θεωρητικὰς ἀναπτύξεις,
ἀνέλαβαν νὰ ἀποδείξουν τὸ δυνατόν
τῆς συνδικαλιστικῆς ὁργανώσεως τῶν
διανοουμένων, συνδικαλιζόντας τοὺς διανο-
ουμένους.

Ἰδιαίτερη ἔκτασις ἐπῆρε τὸ κίνημα
αὐτὸ στὴ Γαλλία καὶ στὴ Γερμανία.
Ἐνα τελευταῖο βιβλίον τοῦ Γάλλου νέου
συγγραφέως κ. José Germain (Le
Syndicalisme et l'Intelligence), ὁ
ὁποῖος ἐπρωτοστάτησε στὴν ὁργανω-

τικὴ κίνησιν καὶ εἶναι ὁ κυριώτερος
θεωρητικὸς ἀπολογητὴς τῆς μαζῆς μὲ
τὸν πολιτικὸν κ. Henri de Jouvenel,
μᾶς δείχνει πῶς ἄρχισε καὶ ποῖαν ἐξέ-
λιξιν πῆρε ὁ «διανοούμενος συνδικαλι-
σμός» στὴ Γαλλία.

Πρῶτα-πρῶτα, τί εἶναι ὁ διανοούμε-
νος μέσα στὴ σημερινὴ κοινωνία;
Ἔπειτα, ποῖα ἀλληλεγγύη μπορεῖ νὰ
συνενώσῃ τοὺς διανοουμένους; Καὶ τέ-
λος, γιὰ ποῖα δράσις πρέπει νὰ συνασπι-
στοῦν οἱ διανοούμενοι;

Ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις στὸ πρῶτο ἐρω-
τήμα:

Πλάι· στοὺς ἀνθρώπους, μέσα στοὺς
ὁποίους τὰ πρωτεῖα κατέχει ἡ δύναμις
ἐνὸς κεφαλαίου, ὑπάρχουν ἄνθρωποι
στοὺς ὁποίους πρωτεύει ἡ δύναμις τοῦ
ἐγκέφαλου ποὺ ἐπινόει, προσαρμόζει,
δημιουργεῖ. Πλάι στὴ δύναμιν—κεφά-
λαιο καὶ στὴ δύναμιν—ἐργασία, βρίσκε-
ται ἡ δύναμις—σκέψις. Ὅπως λέει ὁ
Ζοζὲ Ζερμαίν, «οἱ διανοούμενοι ἐργάται
εἰσάγουν στὴν ἐθνικὴ παραγωγή ἓνα
κεφάλαιο ποὺ γεννᾷ πλοῦτον καὶ
πρόοδο καὶ ποὺ εἶναι διαφορετικὸ ἀπὸ
τὸ μυτικὸ κεφάλαιο».

Συγγραφεῖς, καθηγηταί, δικηγόροι,
μηχανικοί, εἶναι διανοούμενοι, ὅπως
καὶ οἱ δημοσιογράφοι, οἱ γιατροί, οἱ
καλλιτέχνες. Ὅσο ἀνόμοιοι κι' ἂν εἶναι
ὅλοι ἔχουν ἓναν κοινὸν χαρακτήρα: ὅτι
δὲν ἔχουν κοινὸν χαρακτήρα. Τὸ ἔργο
τοῦ καθενὸς εἶναι συνάρτησις τῆς προ-
σωπικότητός του. Καθένας τους, συνει-
δητὰ ἢ ἀσυνείδητα, σφραγίζει τὸ ἔργο

του με ένα σημάδι που δεν ανήκει παρά μόνο σ' αυτόν.

Αυτό και μόνο αρκεί (απάντηση στο δεύτερο ερώτημα) για να πλέξη ανάμεσα στους τόσο διαφορετικούς ἐγκέφαλους έναν κοινό δεσμό πνευματικής αλληλεγγύης. Ο πόλεμος ἐδυνάμωσεν αυτόν τον δεσμό. Η ἀπόγνωση των διανοουμένων που ἐγύρισαν ἀπὸ τὸ μέτωπο κ' ἐκείνων που εἶχαν μείνει ἐπέφερε τὴν προσέγγιση τῶν ἐργατῶν τοῦ πνεύματος. Μέσα στὴν πάλη τῶν τάξεων, μιὰ τρίτη τάξη ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της, ἀποφασισμένη νὰ ἀμυνθῇ καὶ νὰ ἐπιτεθῇ. «Πλάι στους συνδικαλισμένους ἐργοδοτές, πλάι στους συνδικαλισμένους ἐργάτες, ἀποφάσισαν—γράφει ὁ Ζοζὲ Ζερμαίν—νὰ γίνουν οἱ συνδικαλισμένοι διανοούμενοι. Πλάι καί, ἂν παρουσιαζόταν ἀνάγκη, ἀντίκρυ».

Στὸ τόσο διδακτικὸ διβλίο του, ὁ Γάλλος συγγραφεὺς ἐξιστορεῖ τοὺς σκληροὺς ἀλλ' ἀναγκάσιους, ἀγῶνες τῶν πρώτων φάσεων τῆς ὀργανωτικῆς προσπάθειας: ἐπεὶ πῶς ἰδρύθησαν οἱ πρώτες ὁμάδες: οἱ «Σύντροφοι τοῦ νέου Πανεπιστημίου», ὁ «Σύνδεσμος τῶν Πολεμιστῶν Συγγραφέων», τὸ «Σωματεῖον τῶν Καλλιτεχνῶν», ἡ «Ὁμοσπονδία τῶν Τεχνῶν, τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Ἐπιστημῶν», ὁ «Σύνδεσμος τῶν ἐπιστρατευθέντων Καλλιτεχνῶν», οἱ «Σύντροφοι τῆς Διανοήσεως», οἱ «Βιοτέχνες τῶν νέων ἡμερῶν». Στὸ κάλεσμα τοῦ Ἀνρὺ ντὲ Ζουβενέλ καὶ τοῦ Ζοζὲ Ζερμαίν, ὅλες αὐτὲς οἱ ὁμάδες ἀνευφήμησαν πρώτες, στὶς 12 Φεβρουαρίου 1920, τὴν ἰδρυση τῆς «Συνομοσπονδίας τῶν Διανοουμένων Ἐργατῶν».

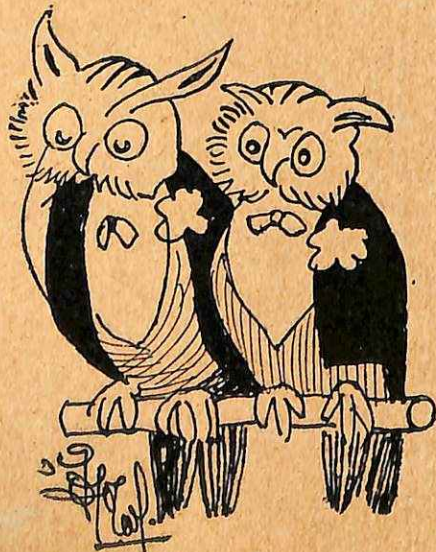
Ἔτσι τὸ ὄπλο τῆς δράσεως εἶχε φτιαχθεῖ, ἀλλὰ, στὸ μεταξὺ ὁ ἀρχικὸς προορισμὸς τοῦ ἐπὶ πλάτυτερη ἔκταση. Ἐνῶ, στὴν ἀρχή, ἡ συνδικαλιστικὴ ὀργάνωση ἐτραβοῦσεν ὁπαδοὺς ἀπὸ ὕλικήν

ἀνάγκη καὶ μετὶς εὐκολίες ὕλικῆς ἀμύνης ποὺ ἐπρόσφερε τοὺς διανοομένους, σὲ λίγο οἱ δυνατότητες τῆς κοινωνικῆς ὠφελιμότητος τῆς ἐπρόβαλαν σὰν ἀποκάλυψις.

Ἔτσι, ἀνάμεσα στὶς συνδικαλιστικὰς δυνάμεις τῶν ὁποίων ἡ δύναμη μεγαλύνει κάθε ἡμέρα καὶ μετὶς ὅποιες τὸ Κράτος ἀναγκάζεται νὰ συνθηκολογῇ καὶ νὰ προσαρμόζεται, γιὰ νὰ σωθῇ καὶ νὰ συγχρονισθῇ, ὁ διανοούμενος συνδικαλισμὸς διεκδικεῖ τὴ θέση του. Θέλει νὰ γίνῃ (νὰ ἡ ἀπάντηση στὸ τρίτο ερώτημα) μιὰ δύναμη ἰσορροπίας, μιὰ ἐγγύηση ἀσφάλειας, ἕνας παράγων ἀρμονικῆς ὀργανώσεως τῶν νέων κοινωνικῶν δυνάμεων· θέλει, μέσα στὸ συνολικὸ πλαίσιο τῆς συνδικαλιστικῆς διδασκαλίας, νὰ προσκομίσῃ ἕνα νέο στοιχεῖο, ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

Θεωρεῖ τὴ μαρξιστικὴ ἔννοια τῆς πάλης τῶν τάξεων παληωμένη καὶ θέλει νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ μετὶς τὴ γόνιμη ἰδέα τῆς συμπράξεως τῶν τάξεων. «Ποτὲ πιά—γράφει ὁ Ἀνρὺ ντὲ Ζουβενέλ—τὸ κεφάλαιο καὶ ἡ χειρωνακτικὴ ἐργασία δὲν θὰ βρεθοῦν μόνον τὸ ἕνα ἀντίκρυ τὸ ἄλλο· πᾶνε πιά οἱ χυδαῖες ρήξεις ὅπου καθέννας ἔρχεται ὠπλισμένος μετὶς τὴν ὀργή του. ... Μιὰ δίκη ὅπου ὁ καθέννας ἔρχεται ὠπλισμένος μετὶς τὸ δικό του. Ὁ διαιτητὴς εἶναι ἐδῶ».

Καταπράυνση τῆς ἐχθρότητος τῶν τάξεων· συγχρονισμὸς τοῦ Κράτους. Αὐτοὶ εἶναι οἱ δυὸ κεφαλαιώδεις σκοποὶ τῆς γαλλικῆς «Συνομοσπονδίας τῶν Διανοουμένων Ἐργατῶν», τοὺς ὁποίους ὁ Ἀνρὺ ντὲ Ζουβενέλ διατυπώνει προγραμματικά: «Σύσταση ἐνὸς Κράτους ὅπου τὸ ἐπάγγελμα θὰ εἶναι ὀργανωμένο, ἡ κοινωνικὴ τάξη ὀργανωμένη, ἡ ἐπαρχία ὀργανωμένη».

Ὅταν ἡ Συνομοσπονδία θέλησεν ἀπὸ τὸ πρόγραμμα καὶ τὴν ἐσωτερικὴ ὀργάνωση νὰ μπῇ στὴ δράση, οἱ ἀπογοητεύσεις ἤλθαν ἀλλεπάλληλες. Ἐργάτες καὶ ἐργοδοτές τῆς ἐκλείσαν τὴν πόρτα κατὰμουτρα. Οἱ δημόσιες ὑπηρεσίαι τὴν ἐγέμισαν μόνον φιλοφρονήσεις. Οἱ ἐπιτυχίες τῆς ἦσαν τμηματικές. Στὸ πεδίο τῆς διεθνούς τῆς δράσεως, οἱ δυσκολίες ἐφάνηκαν πολὺ μεγαλειότερες. Ἰδρύθηκαν Συνομοσπονδίες στὸ Βέλγιο, στὴ Ρουμανία, στὴν Ἀγγλία, στὴν Ἑλβετία, στὴν Αὐστρία, στὴ Φιλανδία κ' ἄλλου, ἀλλὰ ἡ συνεννόηση καὶ ἡ σύμπραξη δὲ ἐπροχώρησαν ὅσο εἶχαν ὀνειρευθῇ οἱ πρωτεργάτες τῆς. Ὁ ἴδιος ὁ Ζοζὲ Ζερμαίν μετὰ κάποια ἀπογοήτευση διαπιστώνει πῶς ὁ πολὺς ὄγκος τῶν διανοουμένων ἐμεινεν «ἄμορφος καὶ ἄδουλος». Ὅστε πρέπει νὰ παραδοθῇ στὴν ἀπαισιοδοξία καὶ νὰ συμπεράνωμε πῶς ὁ διανοούμενος συνδικαλισμὸς ἐχρεωκόπησε:

Ὁ Ζοζὲ Ζερμαίν δὲ χάνει τὸ θάρρος του. Δὲν τὸν ἱκανοποιεῖ τὸ παρελθόν; Σκέπτεται γιὰ τὸ μέλλον. Διαπιστώνει τὰ ἐλαττώματα τῆς σημερινῆς ὀργανώσεως, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑποδείξῃ καὶ τὰ ἀντιφάρμακα: «Ἡ Συνομοσπονδία τῶν Διανοουμένων Ἐργατῶν, πρέπει νὰ δημιουργήσῃ, μέσα στὸ ἔθνος καὶ στὸν κόσμον, ἕνα μεγάλο ρεῦμα ὑπὲρ τῶν διανοουμένων, καὶ ἀνάμεσα στὶς ἐλίτες τὸ συνδικαλιστικὸ πνεῦμα, τὸ πνεῦμα τοῦ πολίτη, τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας στὸ γενικὸ συμφέρον».

Καὶ τελειώνει μετὶς τὸν χαρακτηριστικὸν ἀφορισμό:

«Ὁ διανοούμενος τῆς σήμερον καὶ τῆς αὔριον πρέπει νὰ εἶναι συνειδητὸς συνδικαλιστῆς, ἀνιδιοτελεῖς πολίτης, ἄνθρωπος δράσεως, ἀπόστολος».

ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ

ΣΤΟΝ ΠΑΝΩ ΜΑΧΑΛΑ, ΣΤΑ ΜΑΡΟΥΧΛΕΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑ

Πάλε τις φούχτες ἔκρουε ὁ Γιάννης ὁ Μπαρδέλιας ὁ βαρκάρης, πάλε μεθυσμένος ἦταν, πάλε οὐλα δικά του. Αὐτὸς πλερώνει.

Μαγκίτης θέλω κι' ἄλλα
τὴ ζωὴ μου νὰ περνῶ,
νὰ μὴ μὲ τρώει τὸ μεράκι
μὲ βλαμάκια νὰ γυρνῶ.
Πώπωπω κυρά μου
πώπωπω κυρά μου
πώπωπω πώπω πωπώ.

Καὶ τ' ἀμάξι τράβαε
πάνω, κατὰ τοὺς πάνω
μαχαλάδες, κατὰ κεῖς
ποὺ γίνονταν τὸ μάλλι-
βράσι μετὶς μισότρι-
βες καὶ τις πρωτάρες,
κατὰ κεῖς ποὺ πᾶσα τόσο
οἱ παντρεμένες ἀπαρ-
τᾶν τοὺς ἄντρες τῶν καὶ
πέρνονε ρεμπέτες, ὅπου
οἱ πρωτοστέφανες κι' οἱ
μικροπαντρεμένες ἔχουν
ἄντρες — μουστακαλή-
δες, σέρτικους—ποὺ τᾶ-
χουν μαῦρα καὶ στριμ-
μένα, κι' ἄλλες ἄντρες
κοροϊδάκια, ποὺ τοὺς
ἔχουνε μαγέψει καὶ τοὺς
παίζουνε στὰ δάχτυλα.

Ψυχὴ μου! Ἐλαμπε
μεσ' στὸ κέφι του, ἀχτι-
νοβόλει.

Γαρούφαλλο κόκκινο
σὰν αἷμα εἶχε στῶνα
αὐτί, τσιγάρο στ' ἄλλο.
Δυὸ πιθαμάδες ἦταν τὸ
ζωνάρι του φαρδύ. Σὰν
καβουρομάνα μαλλιαρὸ
ἦταν τὸ στήθος του.

Κι' ἐκεῖ κατὰ «τὸ βά-
σανό του» τράβαε. Στὰ
Μαρουχλεῖκα. Στὸν ἀ-
φαλδοῦ κόσμον.

Ψυχὴ βαθείά! Φαρ-
δεῖδ χαρέμι!

Ἡ Φώτω, ἡ Παγώνα, τὸ Λενάκι,
ἡ ἄλλη ἡ Πάτρα, ἡ Κλεονίκη.
Μᾶης καὶ Μᾶης χρόνος, μῆνες ἐν-
τεκα, γενιὲς δέκα τέσσερες καὶ τὰ

μισὰ τῆς χιλιάδας πεντακόσα.

Τὸ Μαριῶ καὶ τὸ Μαχάκι. Ἡ
Νίνα, ἡ Μίνα, ἡ Ρήνα καὶ ἡ Ὅρσα.
Κι' ἡ ἄλλη ἡ Ζαμπέτα,—ἡ μικρο-
μάννα, ἡ χηρούλα—μετὶς
μάννα τῆς—τὴ χήρα—
τὴν Καλλιόπη, δηλαδὴ
τὴ μάννα τῆς μάννας τοῦ
παιδιοῦ τῆς.

Ἀναψε κερί νὰ βοῆς
τὸ λύκον. Σωὶ βασιλεῖο,
γενιὰ καρπερή, φλέβα
μελανοῦρι, ῥάτσα μελα-
χορινή.

Βαγγελίστρα μου, Χρι-
στὲ μου!

— Βάρα, καλὸ παιδὶ
ἀμαῖα, νὰ ζήσης.

Κι' ὁ ἀμαῖας βαροῦσε.
Κι' ἡ σαρόνικα τῶλε-
γε. Τῶλεγε περίγλυκα,
βορχνά, μετὰ τσαλιμάκι.

Οἱ δυὸ καθιστοὶ κι'
αὐτὸς δλόρθος... Πώ-
πω πω κυρά μου...

Πόρτες καὶ παρεθύ-
ρια τρίζανε στὸ διάβα τους, γοῖλιες καὶ
κουρτινάκια ἀνοίγονε κλείναν. Χαμογλε-
ποῦσες, κλειστοφροῦδες προβάλλαν στὶς
αὐλὲς καὶ στὰ παρὰθυρα, βραγολύγερές,
σκερτσόζες ἀγναντεῖαν. Μπόγια κο-
λῶνες, φρούδια σπαδιά, μάτια μαχαί-
ρια. Ἀποῦλμας κι' ἀνοιξη, ζου-
μπούλι, μενεῆς, σαμποῦκο. Δυόσμος
καὶ βασιλικός.

Ἄστα νὰ πᾶνε. Κι' ἄστους νὰ λένε,
νὰ φωνάζουν, ὁ χασάπης, ὁ νοικάρης,
ὁ ψωμάς κι' ἐκεῖνη ἡ καροαῖα ἡ πε-
θερά του. Κι' ἡ γυναῖκα του κι' ὁ κό-
σμος οὐλός.

Φτάνει ποὺ θὰ ποθάνουμε μιὰ
μέρα. Τί θάπερνε μαζί του;

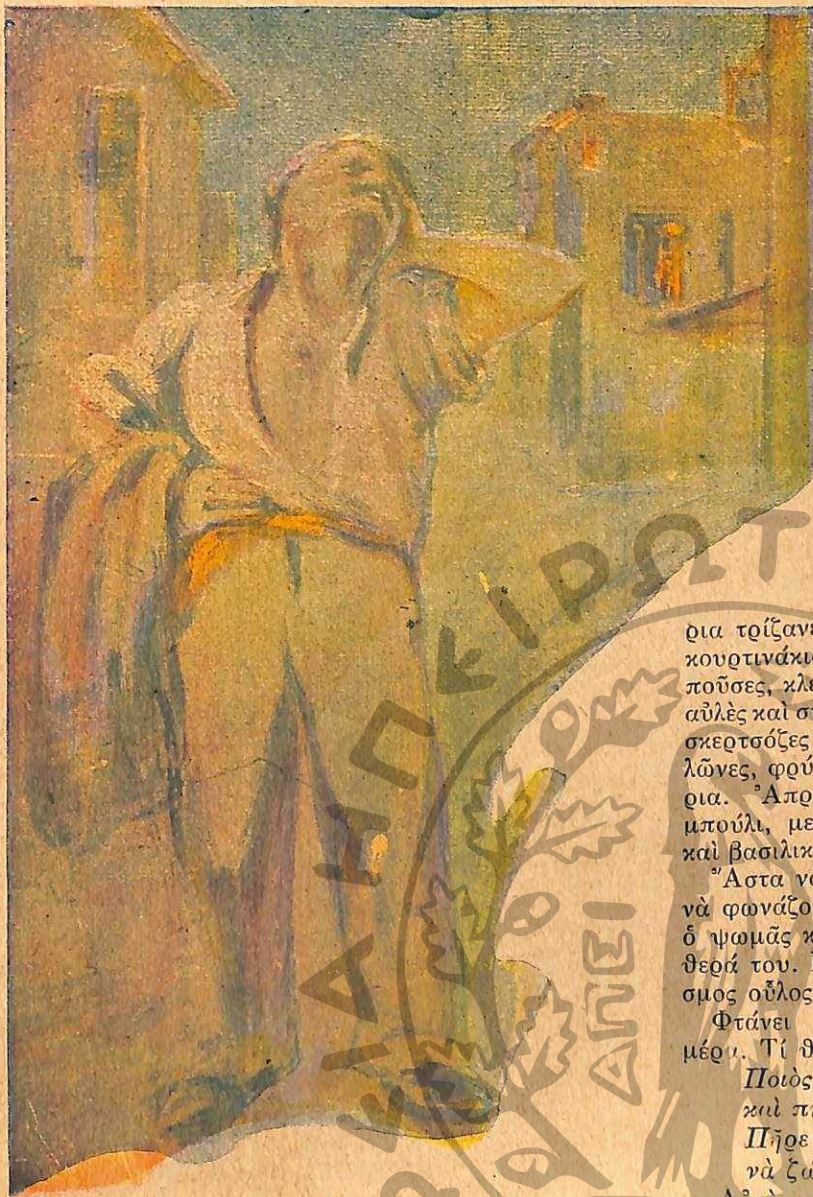
Ποῖος πλούσιος ἀπόθανε

καὶ πῆρε βιὸ μαζί του;

Πῆρε τρεῖς πῆγες σάβανο

νὰ ζῶσει τὸ κορμί του.

Αὐτὸς τὸν κόσμον χαίρονταν, τὴ
γλύκα τῆς καρδιάς του.

Γύριζε στὸ σπῆτι του τραγουδώντας

“Όσα παγαίναν κι’ όσα ορχώσαν. Τίποτε δεν τόν έγνοιαζε. Λεφτά δεν είχε μήτε τάθελε. Τί νά τά κάμη; για σκουτούρα;

*Γι’ αυτό ‘καψε τή κάπα του
νά μὴν τὸν τρώῃ οἱ ψύλλοι.*

Μόνο μιὰ σκέψη είχε σὲ τοῦτο τὸ ντουνιά, σὲ τοῦτ’ τὸν κόσμο, μιὰ ἀπορία. Νηστικός τὴν συλλοΐζονταν, πιωμένος τὴν τραγουδα.

*‘Αχοῦ!... Δὲ σκέβονμαι πὸν θά ταφῶ
μήτε πὸν θά ‘ποθάνω,
μόν’ ἀπορῶ στὸν τάφο μου
μονάχος πῶς θά κάνω
‘Αμασὴν γιὰ ῥέρεμ’ ἀμάν...*

Γιὰ τᾶλλα φοῦρνος ἄς μὴν κάπνιζε, καρφάκι δὲν τοῦ καίγονταν. “Ας τᾶβρισκαν οἱ ἄλλοι. Γούστο θά γίνονταν αὐτὸς τοῦ κόσμου; Θά γίνονταν ἀργολικός — λέει — καὶ θά ‘πόνησκε. “Αμποτες νάτανε κι’ ἀπόψε. Μιὰ ψυχὴ χρωστοῦσε, μετὰ χαρὰς του νὰ τὴν ἔδωνε. “Ας ζήσουν οἱ ἄλλοι χίλια χρόνια. Κι’ ἂν ζήσουν τί φελάει; “Αχερα καῖνε, μιὰ θ’ ἀπόθαιναν. Τί σήμερις, τί αὔριο.

Γιὰ δαῦτο κι’ αὐτὸς μερακώγονταν καὶ τῶλεγε γλυκά, παραπονετικά, μὲ τσαλιμάκι, ἔτσι σκαλιστὸ μὲ μπιχλιμπίδια — οὔλο κεντίδι — σὰν ἀγιορίτικη εἰκόνα, σὰ γκλίτσα ἀγιαθιμιώτικη, ἐκεῖ στὰ κρασοπουλεῖα ἢ ἀνάσκελα στὴ βάρκα.

*... ‘Εν ὅσῳ ὑπάρχει θάνατος
καὶ τὸ κορμὶ θά λυώσῃ,
τί νά τὴν κάμεις τὴ ζωὴ
κι’ ἂν εἶναι κι’ ἄλλη τόση.*

Ἐκεῖ στὸ «ΠΑΝΤΩΠΟΛΗΟΝ Η ΑΦΗΛΩΚΕΡΔΥΑ» στάθηκε τ’ ἀμάξι, καρσί στὰ παρεθύρια τῆς Μαρμασούκενας — τῆς μάνας τῆς περιπόθητης “Αννίκας — τῆς ξεβασκάστρας, τῆς ξεοκίστρας, ποῦχε σώσει κόσμο καὶ κοσμάκι, ζωντανὰ κι’ ἀνθρώπους, ξεοκίζοντας τὸ μάτι, τὸ λαιμό, τ’ ἀνεμοπύρωμα, τὶς μαγουλῆθρες, τὴ λούγκα καὶ τὴ σπλῆνα, τὴ χροσῆ, τὴ μυρμηρία, τὴν κλαπάτσα, τὴν πεντερούγα, τὴν τρογυρίστρα, τ’ ἀκονάκι.

Μάλαμα γυναῖκα, σωτήρια. Σκέσεις μὲ τὸ Θεὸ καὶ τοσοῦ ἀγίους είχε, μὲ τοσοῦ δαιμόνους είχε παστίδες καὶ φιλιές. Μάνα τῆς κασίδας ἦταν γιὰ πᾶσα ἀρρώστεια, γιὰ οὐδὴποτες πονίδι.

Ξόρκιζε μὲ τὸν ἀπήγανο, σταύρωνε μὲ τὸ ἄλῃ. Φύσας καὶ μουρμούριζε, μὲ τὰ σαράντα κύματα ὀμίλει. Μάραθο μάσας καὶ κύμινο, ἀλαφοκέρατο

ἔτριβε, τεσσερομάτικου σκυλιοῦ τὴν τριχὰ ἔψνε. Στὸ σταυροδόμο νύχτα μὲ φεγγάρι ἔλυνε τὰ μάγια. “Ενα μπουκλὶ ἀπ’ τὰ μαλλιά σου ἔπερνε, ἀπ’ τὸ πονκάμισό σου ἓνα κομμάτι. Μέλεγο καὶ ἀπέλινο σὲ πότιζε. Μανόγαλα καὶ νεῖο βοτάνι. Σὲ σταύρωνε, σὲ ξόρκιζε, σὲ γήτευε. Μιὰ καρφίτσα ἀπὸ τὸ χέρι σου σὺν ζήταε, μιὰ ψεῖρα ἀπ’ τὸ κορμὶ σου.

Καὶ τέλειωνε.

Οἱ μαλωμένοι ἀγαπώντουσαν. Οἱ χωρισμένοι ξανασμίγαν. Παντρεύονταν οἱ ἄμοιρες. Οἱ ἄσκημοι ὁμορφαίναν. “Αρνάκια γίνονταν οἱ ἀράθυμοι, θεόστραβοι οἱ ζηλιάρηδες. Οὔλο σερνικά ἀράδιαζαν οἱ νεῖοπαντρες, δὲν ξανάφταν παιδί οἱ χασομάνες. Γάλα ποτάμι κατέβαζαν οἱ γκίτικες. Οἱ ἀλαφροῖσκιωτοι νυχτοπερπάταγαν ἀφοβα.

Ψὲς προψὲς τοῦ γιάτρευε τὴ λούγκα τοῦ Μπαρδέλια.

Μαυρομάνικο μαχαῖρι πῆρε στὸ χέρι τῆς, τοὺς τέσσερες ἀνέμους τρεῖς φορὲς ἐφύσηξε κι’ ἐσταύρωσε. Τὸν κυρίαρχο τῆς γῆς καὶ τ’ οὐρανοῦ ἐπικαλέστηκε, τὸν ἀρχηγὸ τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων ἀπ’ τὸν “Αδὴ ἐμαύλησε.

Καὶ εἶπε. Εἶπε μουρμουριστὰ — σκεδὸν νοερά — κρύβοντας τὶς κόρες μεσ’ στὰ βλέφαρα, δείχνοντας τ’ ἀσπράδι τῶν ματιῶν τῆς:

*«Γουστερίτσα καὶ φαλάγγι
πάσασε τὸν ἀφρανάκο
καὶ τὸν πῆγαν στὸ ῥουμάνι
κεῖ πὸν ὁ ἥλιος δὲν τὸ φτάνει
ἀνθρώπος δὲν τὸ πατεῖ
οὔτε βόγγερας ἢ ἀσπίδι
ἢ τὸ μαῦρο σαμιαμίδι.
‘Ασκησάσε μιὰ πέτρα
Ποῦτανε ἐξῆγνα μέτρα
κι’ ἐπλακῶσαν ἀπὸ κάτω
τὸ σπυρὶ τὸν ἀφρανάκο,
τὸ σπυράκι, τὸ μαυράκι,
τὴν ὀχιά τὸ μαῦρο φεῖδι
καὶ τοῦ Γιάννη τὸ πονίδι
πᾶσα βόγκο, πᾶσα βούγκα,
πᾶσα φουσκωμένη λούγκα»... .*

“Ενα κι’ ἓνα. Αὐτὸ ἦταν.

“Ομως ποῖος θά τοῦ γιάτρευε τὸν καὶμὸ πού τοῦχε ἀνάψει ἢ κόρη τῆς ἢ “Αννίκα;

Αὐτὴ ἐκεῖ πού κττάζε ἀπ’ ἀντίκρουα καὶ διάνευε τὰ μάτια τῆς;

Ἐκεῖ καρσί στὰ παρεθύρια καμάρωνε αὐτὴ κι’ ἡ μάνα τῆς — ἡ χήρα — ἡ Μαρμασούκενα.

Κι’ ὁ Μπαρδέλιας διάταξε πιοτὰ γιὰ τὴν παρέα, γιὰ τὸν ἀμαξᾶ καὶ δυὸ γιὰ τ’ ἄλογα. “Ας ἔπιναν κι’ αὐτὰ κι’ οἱ

παντρεμένες κι’ οἱ ἀνύπαντρες. Κι’ ὁ κόσμος ὅλος, μόνο ἡ χηρούλα ἢ Ζαμπέτα ἄς κάθονταν ἥσυχά στ’ αὐγά τῆς. Τὴν κορόϊδα ἄς ἔκανε, τὴν πάπια. Κι’ ἄς μὴ τὸν ἐποντάριζε γιὰ τὴν “Αννίκα. Τὶς παρόλες ἄς τὶς ἄφινε στὴ μπάνται. “Ας μὴ τοῦ τᾶσκαε ἀποσπῶντας. Μὲ τ’ ὄνομά τῆς ἄς μὴν εἶχανε νὰ κάμουνε αὐτὴ κι’ ἡ μάνα τῆς, τί θᾶβαζε μπουρολότο νὰ τὶς ἔκαιγε. Καὶ στὸ φινάλε θά δούλευε καὶ ξύλο. Πάνω χέρι κάτω χέρι. Νὰ τὸ ἔξερν. Μὴ θάρρευαὶ πῶς ἦτανε γυναῖκες. Θά τοὺς γιόμιζε τὰ μούτρα δάχτυλα. Κι’ ἄσε πού καὶ στὴν ἀστυνομία θά τὶς δῆλωνε, μάνα καὶ κόρη. Καὶ θά τὶς ἔκαν’ ἐξορία.

Καλὰ τοὺς ἔσυρε ὅσα σέρνει τὸ σάρωμα προψὲς ἡ Μαρμασούκενα.

... Χῆρες, τρομάρα νὰ τοὺς ἔρτη. “Απὸ τὶς χῆρες πέρασαν, μὰ δὲν κολλῆσαν. Νυχτολουλοῦδες, νυχτοπόρτισσες. Αὐτὲς, μαζί μὲ τὴν ἄλλη τὴ Φοντίκα τῆς Μασούρενας. Τάτς, μίτς, κότς. “Ομοῖος τὸν ὅμοιο κι’ ἡ κοπριά στὰ λάχανα γλωσσοκοπάνες, πριμαντόνες, ἀντροχωρίστρες. Τὸ στόμα τους τ’ ἀπύλωτο. Ποῦχαν γιομίσει τὸν κόσμο μούλικά. Ποῦχαν τὶς κοιλιές των κόκκαλα γιομάτες. Μάνα καὶ κόρη. Φτοῦ, νὰ χαθῆτε, λυσσαομένες... .

Νὰ κι’ ὁ Μπαρδέλιας σήμερις. Κατὰ κεῖς διηθύνε τ’ ἀμάξι. Κύλαε ἀργά, καμαρωτὰ κι’ ἀκολούθαε ἡ μαρίδα κατὰ πόδι. Ἐκεῖ ἀμπροστὰ ἀπ’ τὶς χῆρες — ἀπ’ τὰ παρεθύρια — προσπέρασε ἀγάλη. Κλείσανε πόρτες καὶ παρὰθυρα καὶ μόνο τὰ σκοῦρα εἶγαν κουφώσει οἱ χῆρες. Πίσω ἀπ’ τὶς χαρμαῖδες κρυφοκύνταζαν, λάμπανε τὰ δυὸ ζευγάρια τὰ ματάκια των.

Τῶλεγε βραχνὰ - γλυκὰ ἢ φουσαρμόνικα, τῶλεγε κι’ ὁ Μπαρδέλιας κρούοντας τὶς φοῦχτες.

Στὸν ψηλὸ χαβᾶ τῆς “Ελλης πού θέλει σκότωμα τὸ ταῖριαξε. Τῆς κόρης τᾶλεγε, νὰ ἔξει.

*Τῆς μάνας σου τὸ ζήτηξα
καὶ μοῦπε χάρισμά σου,
καὶ μοῦπε χάρισμά σου
καὶ τῆς τὸ ξαναζήτηξα
καὶ μοῦπε χάρισμά σου
καὶ μοῦπε χάρισμά σου,
καὶ πάλε τῆς τὸ ζήτηξα
καὶ μοῦπε χάρισμά σου
καὶ μοῦπε χάρισμά σου,
Χίλιες φορὲς τὸ ζήτηξα
καὶ μοῦπε χάρισμά σου...
καὶ μοῦπε χάρισμά σου...*

Καὶ τ’ ἀμάξι πῆρε τὸν κατήφορο. Γλυκὰ τσακίσματα σκόρπαε ἡ σαρμὸ-

νικα, γλυκὰ, περὶ γλυκὰ τὸ γαργαροῦσε κι’ ὁ Μπαρδέλιας.

Παράθυρα καὶ πόρτες ἄνοιγαν στὸ διάβα τους, γυναῖκες κι’ ἄντρες προβάλλαν στὶς αὐλὲς καὶ τὰ κατώφλια. Κι’ ὁ κόσμος στὰ σοκάκια παραμέριζε... .

... «Βάρδα κύριος μὴν παρ’ ὁ διάλος κανὰ κύριο»... . κι’ ἀπὸ κοντὰ στεκόταν καὶ κυττοῦσε. Παρατήραε τὸν ἀμαξᾶ, τσακιρωμένο, ἀψηλὰ στὴ θέση του, ἀφουγκράζονταν τὰ γλυκὰ τσαλιμάκια τῆς σαρμόνικας. “Οσο πού σβύναν στὰ βραδιασμένα γκαλντερίμια, ὅσο πού χάνονταν τ’ ἀμάξι... .

Περασμένα μεσάνυχτα πῆρε κι’ ὁ Μπαρδέλιας τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπίτι — τὸ ρημάδι του.

Στῶνα του χέρι κρεμασμένο — στὸ μπράτσο του — κρατοῦσε τὸ σακκάκι. Μὲ τᾶλλο χειρονόμαε.

“Ανασκουμπωμένα εἶχε τὰ μανίκια τοῦ πονκάμισου κι’ ἀδπρολογοῦσαν, κατ’ ἀπ’ τὸ φῶς τῶν φαναριῶν τοῦ δρόμου, οἱ φοῦσκες ἀπ’ τὰ μπράτσα του, οἱ κεντημένες μὲ γοργόνες καὶ θερία. Παραπατοῦσε, παραμίλαε.

Γλυκοὶ καὶμοί, ἀπὰ μεράκια βράζαν στὴν καρδιά του. Ἡ Νίνα, ἡ Μίνα, τὸ Μαρό καὶ τὸ Μαχάκι. Καὶ κείνα τὰ ματόφρυδα τῆς περιπόθητης “Αννίκας. Αὐτῆς!...

Αὐτῆς ποῦχε σπαθὶ τὸ φρούδι καὶ τὸ μάτι ὅλο φλόγα. Ποῦχε τὴ μύτη γαμπῆ σὰν τοῦ γερακιοῦ, ποῦχε τὸ πρόσωπό τῆς μιὰ κατατομὴ ἀρπαχτικοῦ πουλιοῦ, μιὰ κόψη αἰτίσια.

“Αχ! ναί! Αὐτῆς τῆς κόρης τῆς μαγίστρας πού τὸν ἔπαιζε στὰ δάχτυλα. Πού χόρευε σὰν πορπατοῦσε ὁ κόρφος τῆς, πού φειδολύγαε ἐκεῖνο τὸ ἀπερίγραπτο κορμὶ τῆς.

Αὐτῆς πού τῆς ἄρεσε νὰ τὸν ποντάρη, ποῦχε σὲ πᾶσα ἀρώτηξ ἐτοιμη — στὰ δόντια — τὴν πιὸ ἀλλόκοτη ἀπόκριση.

Γιὰ δαῦτο τῆς εἶπε κι’ αὐτὸς πῶς θά τῆς κάμη μάγια νὰ ‘ποθάνῃ. Τᾶκουσε κι’ αὐτὴ καὶ τοῦ ἀπάντησε. Κρεμάστη στὸ παράθυρο καὶ τοῦπε. Τοῦπε χαμογελῶντας κεῖ τὸ γέλιο τῆς τὸ ὁμορφο, τοῦπε δείχνοντάς του κείνη τὴ κάτασπρη γραμμίτσα τῶν δοντιῶν τῆς.

*Μαὶ μὴνα ἐγεννήθηκα,
τὰ μάγια δὲ φοβοῦμαι,
ἐξὸν ἂν μὲ μαγέπωνε
στὴ κλίνη πού κοιμοῦμαι...*

Καὶ πάγαυε. Πορπατοῦσε καὶ στρέκλαε, μονολογοῦσε, σκεβῶταν.

“Αψηλὰ, στὸν πάνω μαχαλᾶ, στὰ Μαρμαγλέικα, φλετούραε ἡ ψυχὴ του. Μεγάλος, καυτερός ὁ ἔρωτάς του. Τὸν ἔρριχτε ἀγάλη, τὸν ἔσερνε σὲ συλλοὴ καὶ σὲ σκέψη.

Πῶς τοῦτο, πῶς ἐκεῖνο, πῶς θάκανε, πῶς θά τὴν ἔβαζε στὸ χέρι. Πικρόγλυκες ἦταν οἱ σκέψεις του. Πικρὲς γιὰ τ’ ἀμπόδια πού θᾶβρισκε, γλυκὲς γιὰ τὶς γλύκαινε ἡ εἰκόνα τῆς “Αννίκας.

Καὶ μόνο σὰν ἦμπε στὸ σοκάκι, ποῦφερνε στὸ σπῆτι του, τίναξε τὴ στενοχώρια ἀπὸ πάνω του, ἑαστέρωσε ἀργὰ ἡ ψυχὴ του.

Κι’ ἄφισε τὴ χαρὰ μεσ’ στὴν καρδιά του νὰ κυλάῃ. Νὰ τοῦ γαργαλῇ τὸ κέφι του, ἔτσι νὰ τοῦ ἐρεθίσῃ τὴ γλύκα τῆς ζωῆς του.

Καὶ ξανανοιώθοντας τὴ λεβεντιά του νὰ γλυκοβραῖξῃ μεσ’ στὶς φλέβες του, στάθῃ ἀγάλη καὶ τραγούδησε. “Εγειρε τ’ ἀνάστημά του πρὸς τὰ πίσω, χάδεψε τὴν καβουρομάνα τῶν στηθιδῶν του.

Κι’ ἄρχισε. Τῶπε γλυκὰ, περιπαθητικά, ἔτσι σκάλες, σκάλες, πιέτες, πιέτες.

*Μιὰ παντρεμένη
ἀπὸ τὴ Γαργαρέτα...
μωρὲ μιὰ παντρεμένη
ἀπὸ τὴ Γαργαρέτα...
παράτησε τὸν ἄντρα τῆς
καὶ πῆρε μιὰ ρεμπέτα...*

Χαλκίδα, Μαῖς 1929.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

Η ΠΕΤΡΑ

“Όταν, τὰ καλοκαίρια, σημάνη ἡ ὥρα νὰ φουξήσουν οἱ ἄγεμοι τῆς δροσιᾶς, γιὰ νὰ διαλύσουν μονομασίαν τὴν μοναρχία τοῦ βασιεῦς ἤλιου φτασμένοι ἀπὸ τὴ θάλασσα, πού τὴν οἰπίζουν ξαφνικά καί, ἀπὸ καθρέφτη ἀσάλευτο, τὸ ρίγος τῆς ὁμής τῆς φέρονουν καὶ τὴν φωσφορίζουν, — πάλι τὸ κέντρο ὅλου τοῦ γύρω κόσμου δὲν πάβει νὰ εἶνε

ἀφτὸς ὁ μεγάλος φλεγόμενος Δίσκος. “Αφτὸς ἀπομονώνει τὸ κάθε τι στὴν ἐνατένισή του. “Αφτὸς κρατᾷ τὸ σκήπτρο τῆς Ἡμέρας καὶ τοῦ Κόσμου. “Αφτὸς συγκλονίζει τὸ λογικὸ στὴν ἄχνα τῆς μαρμαρυγῆς του.

Καί, σὰν ἡ Νύχτα πέση, ἡ τόσο σιωπηλὴ καὶ μυστικὴ στὴ ἴδια Παράλια τὴν παραλλαγμένη, ἐκεῖ πού ἡ ἀμμονδιά διαρκῶς ἀλλάζει σύνορό τῆς με τὴ γραμμὴ τοῦ κύματος πού δὲν ἀναπάβεται, ποῖος χωματίζει τὴ θαμνὴν ἀφτὴ Σελήνη με τὸ περὶφανο, νεκρὸ τῆς χρῶμα, παρεχτὸς ὁ ἴδιος Ἥλιος; Καὶ μολοντί πρὸ δύο ἢ τριῶν μόλις ὥρων προετοίμασε μιὰ τόσο φλογεβόλη ἀποχώρηση κατὰ κι’ ἔξω τοῦ κόσμου με σάλπιγματα καὶ πορφυρές, καὶ ἄφαντος, ἔξρει πάντα, καὶ κρυμμένος, νὰ στέρνει κατὰ πού νὰ μᾶς θυμᾶει τὴν αἰωνία του παρουσία.

Καὶ κορυφὸ ζυγιάζεται ἀφτὲς τὶς ὥρες στὰ ἐσώτατα τοῦ ἀνθρώπου, πού, εἴτε σὰν Ἥλιος, εἴτε σὰν Σελήνη, ἔχει θροναῖα κατὰμεσίς τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ χαρίζει τὴ λάμψην ἐνοῦ σκότους πού δὲν παραλλάζει ἀπὸ τὴ νόηση τοῦ Θεοῦ ἢ τὴ συντοιβὴ τῆς Ἐκκλησίας. Μιὰ ροπὴ πρὸς τὸ καλὸ καὶ πρὸς τὸ ἀτάραχο. Μιὰν Ἀγάπην κι’ ἓνα ἀγκάλιασμα πρὸς ὅλα τὰ γύρω. Δίχως διάκριση ἢ προτίμηση, δίχως ἀποσκήπηση, δίχως φθορά, ἢ κατατοιβή.

Δίχως διάκριση, ἐχτός, ἄχ, μᾶς, Θεέ μου. Τῆς βασιείας, τῆς δεείας ἐκείνης Πέτρας, πού ἐτάξες μερικῶν ἀνθρώπων, νὰ τοὺς βαρύνει τὸ στήθος τῆς νύχτες τόσο πολὺ καὶ ἀσφυκτικά, νὰ τοὺς ἀπελπιστικά καὶ ὠραία. Πού ἂν πρόκειται ν’ ἀποσεισθῇ ποτὲ, θάνε γιὰ νὰ τὴν διαδεχθῇ ἡ διαρκὴς τοῦ τάφου.

Τόσο κυριαρχικά, τόσο ἐμμονα, ἔχει στηθὴ γιὰ πάντα,

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΣΩΝΗΣ

Θά δουλεύε στις γραμμές

ΚΩΣΤΑ ΑΝΔΡΕΟΥ

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΠΑΤΕΡΑΣ; ΔΙΗΓΗΜΑ

ΕΠΑΙΝΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

πο πολύ μικρό μούπαν πώς ο πατέρας μου ήταν ξενιτεμένος στην Αμερική και προσέθεταν πώς δούλευε σε μία πολύ σκληρή δουλειά, αφού ήταν αναγκασμένος να δουλεύει αδιάκοπα μέσ' τα χιόνια και τους πάγους. Τὰ θυμάμαι αυτά σαν παραμύθι όμοιο με τόσα άλλα που μου διηγείτο η καλή μου γιαγιά, και τόν έφερα στην παιδική μου φαντασία σαν κανένα ήρωα, σαν γίγαντα όμοιο με κείνους των παραμυθιών που άφηφούνε και κρύα και βροχές και πάγους και που σ' αυτούς τίποτα δεν είναι αδύνατο και όλα είναι δυνατά.

Και τόν γίγαντα αυτόν ήθελα να τόν είχα κοντά μου, γιατί ήμουν βέβαιος πώς θά μου ικανοποιούσε όλες μου τις επιθυμίες, όσες ή φτωχή μου μάννα δεν ήταν πάντα σε θέση να ικανοποιήσει.

Κάτι άλλοκοτο συνέβαινε στη παιδική ψυχή μου.

Δέν έξρω πώς να τó εξηγήσω· μά μου φαίνεται πώς μισούσα τη μητέρα

μου την ώρα που της ζητούσα τó τάδε παιχνίδι και τó τάδε γλύκισμα και κείνη μου άρνιόταν κατηγορηματικά και τότε προσέβλεπα στόν πατέρα μου με πόνο σά σε λυτρωτή και φανταζόμουν πώς αν ήταν αυτή τη στιγμή έδω θά μου ικανοποιούσε όλες μου τις επιθυμίες.

Μά ένα χάδι ύστερότερα της μητέρας μου μ' έκανε να λησμονήσω όλα αυτά και να τή σφίξω πιο πολύ στην άγκυλιά μου.

Μιά χρονιά θυμάμαι—ήταν παραμονές της γιορτής μου—ξανανυμήθηκα τόν πατέρα μου.

Συλλογίζόμουν πώς είναι δυνατόν να έρθουν τόσοι ξένοι στη γιορτή μου και να λείπη ο πατέρας.

Μου φαινόταν πολύ φυσικό πώς μπορούσε για χατήρι μου νάρθη έστω και μ' αεροπλάνο.

Τήν παραμονή κατά τó μεσημέρι πήγα και τόν περίμενα στην παραλία βέβαιος πώς θά τόν εγνώριζα αφού ή φυσιογνωμία του μου είχε χαραχτεί βαθειά στο μυαλό μου άπ' τη φωτογραφία του.

Κάθε καίκι ή πλοίο πουρχόταν νό-

μιζα πώς έφερνε τόν πατέρα μου.

Καθόμουν και παρατηρούσα έναν-έναν τους επιβάτες καθώς άπεβιβάζοντο για να μπορέσω να διακρίνω ποιός μοιάζει πιο πολύ με τη φωτογραφία.

Και νά, νά ένας άνθρωπος που μου φάνηκε πώς ήταν ίδιος, μά ίδιος.

Έτρεξα από πίσω του και τόν τράβηξα άπ' τó σακάκι.

— Κύριε... πατέρα μου...

Ο κύριος ξαφνιασμένος μισογύρισε.

— Τί θέλει ο μικρός;

— Ο γυιός σας... μπόρεσα να πώ πνιχτά.

— Ο γυιός τίνος;

— Ο γυιός σας.

Ο κύριος κατάλαβε· χαμογέλασε και χαϊδεύοντάς με μουπε.

— Έχασες τόν μπαμπάκα σου παιδί μου; Κι' εγώ τού μοιάζω; Όχι, όχι, δέν είμαι γώ.

Δέν είν' αυτός! Τότε ποιός, μά ποιός είν' ο πατέρας μου;

Όπωσδήποτε ο πατέρας μου δέν ήρθε στη γιορτή μου. Άλλ' ούτε και τόν άλλο χρόνο, ούτε και τόν πα-ράλλο.

Τά χρόνια πέραγαν γοργά χωρίς να τόν βλέπω, αλλά και με τόν καιρό ή λαχτάρα μου γι' αυτόνε έσβυνε.

Δέν τόν θυμόμουν πιά παρ'ό μόνο τυχαία, όταν ή μητέρα μονολογώντας στα βάσανά της καταριόταν την τύχη της και κείνον χωρίς να προσέχη, ότι εκεί κοντά ήμουν κι' εγώ και μπορούσα να τάκούω και να τó καταλαβαίνω όλα, ή όταν ήθελε να τού κάνη γράμμα και μ' έβαζε και μένα να τού γράψω ένα τυπικό χαιρετισμό με τó χέρι μου. Άλλο άπό τó βιασμένο, τó τυπικό εκείνο γράψιμο δέν με συνέδεε τίποτα με τόν πατέρα μου.

Ξαφνιαζόμουν, όταν με δωτούσαν οί γνωστοί τί κάμνει ή πότε θάρρη, μπερδευόταν ή γλώσσα μου και δέν ήξερα τί ν' άπαντήσω.

Πέρασαν ακόμα κάμποσα χρόνια.

Εγώ θάμουνα δεκάξη ως δεκαεφτά χρονώ, τελειόφοιτος στο γυμνάσιο κι' έτρεφα τ'όνειρο να σπουδάσω στο Πολυτεχνείο μηχανικός, όταν μια μέρα λάβαμε ένα επείγον γράμμα τού πατέρα.

Μας έγραφε πώς άπεφάσισε πιά νάρρη και να τόν περιμένουμε με τó τάδε υπερωκεάνειο. Όμολογώ ότι δέ μουκανε και μεγάλη έντύπωση τó γεγονός.

Εξηκολούθησα τη συνηθισμένη μου ζωή παρακολουθώντας με τó ίδιο ένδιαφέρον τά μαθήματά μου, μά για να είμαι άδικος άπέναντι τού έαυτού μου όφείλω να πώ, ότι δέν παρέλειψα να πάω την όρισμένη μέρα να τόν περιμένω μισή ώρα πιο μπροστά, άπ' ότι με πληροφόρησε τó πρακτορείο.

Κι' ακόμα όφείλω να προσθέσω ότι όλος ο όδουβος, όλη ή κίνηση στο Τελωνείο με τά καράβια που όρχόταν, με τίς βάρκες που κουβάλαγαν, με τούς χαμάλινδες που φώναζαν μουφερναν κάποια συγκίνηση και μ' έκαναν να μη άνυπομονώ για τόν έρχομό τού πλοίου.

Έτσι ήρθε και πέρασε ή όρισμένη ώρα κι' άφησα να περάση γι' άλλη, κι' άλλη χωρίς τó υπερωκεάνειο να φανή. Πήγνυ και ξαναρώτησα στο Πρακτορείο.

—Καθώς φαίνεται δέ θάρρη άπόψε, Έσως αύριο βράδυ, τέτοια ώρα, με πληροφόρησαν.

Δίκην έχουν, σκέφθηκα· δέν είναι δυνατόν νάρρη άπόψε. Και ξαναγύρισα σπίτι.

Τήν άλλη μέρα τó μεσημέρι γυρίζοντας στο σπίτι άπ' τó μάθημα είχα όλως διόλου λησμονήσει, ότι ήταν δυνατόν τó βράδυ να είναι ο πατέρας μαζί μας. Με άπασχολούσε περισσότερο ή άπόδειξη τού θεωρήματος τού Stewart που μας είχε διδάξει ο καθη-

γητής μας στο φροντιστήριο.

Με τη σκέψη πάνου στο θεωρήμα αυτό έφτασα ως την πόρτα τού σπιτιού μας.

— Καλώς τον, καλώς τον, με ύποδέχτηκε ή μητέρα μου. Έλα να δής που ήρθε κι' ο πατέρας σου.

Δέν τó καλοπίστεψα.

— Μέσα είναι, έλα.

— Άλήθεια;

— Ναί, ναι έλα.

Προχώρησα μέσα.

Κοντά στο τραπέζι είδα να κάθεται σε μια καρέκλα ένα γεροντάκι σκυφτό που σήκωσε τó κεφάλι του σά μπήκα μέσα.

— Ο Μιχαλάκης μας, έτρεξε να τόν πληροφορήση ή μητέρα.

— Ό ο ο! Έκαμε κείνος με την Αμερικάνικη προφορά του. Τί κάνεις καλά είσαι;

— Καλά πατέρα, εύχαριστώ και τού φίλησα τó χέρι.

Κατέβασα τά μάτια μου και δέν ξαναμίλησα.

— Και να δής που σούφερε ένα χρυσό, όλόχρυσο ρολόϊ, παρενέβη ή μητέρα φέροντάς μου τó.

Για κύτταξέ τó τί ώραίο που είναι!

Τό πήρα, τó άνοιξα και τó ξανακούμπησα πάλι χάμου.

— Πές, λοιπόν εύχαριστώ, τού πατέρα σου.

— Εύχαριστώ, ψιθύρισα.

Πέρασαν στιγμές σιωπής.

— Λοιπόν, Μιχαλάκη τά νέα σου, μου είπε σε λίγο ο πατέρας χαμογελώντας.

—Τά νέα μου; δέν έχω... Νά, χτες πήγα στο Τελωνείο και σάς περίμενα.

Και προσπαθήσα να τού εξηγηθώ όσο λεπτομερέστερα μπορούσα πώς παρακολουθούσα ρωτώντας καθημερινώς στο πρακτορείο, την άφιξη τού πλοίου, πώς όλη ή κίνηση τού Τελωνείου μ' έκανε να άνυπομονώ για τις ώρες που περίμενα και τέλος πώς αφού άπελπίστηκα έφυγα για να ξαναγυρίσω σήμερα την ίδια ώρα.

Υστερα γύρισε ή κουβέντα στην κατάσταση και στα πολιτικά και συνεχίστηκε και στο τραπέζι — που έν τώ μεταξύ έτοιμάζε ή μητέρα—για τούς συγγενείς και τούς φίλους για τούς όποιους ρωτούσε με μεγάλο ένδιαφέρον.

Τού μιλούσα χωρίς να τόν κυττάζω και κείνος πάλι προσπαθούσε να με παρακολουθί σε ό,τι έλεγα και να είναι σύμφωνος με τη γνώμη μου. Μόλις όμως πρόφερα τη λέξη: πατέρα, καταλάβαινα άπ' τόν τόνο της φωνής του

πώς συγκινιόταν πολύ κι' έλεγε όλως διόλου άσχετα πράματα με την κουβέντα μας.

Η μητέρα ύστερα πήγε να στρώση τó κρεβάτι για να πέση ο πατέρας να ξεζαλιστή άπ' τó ταξίδι.

Με τρόπο πήγα και γώ στο διπλανό δωμάτιο και τη ρώτησα.

— Μά αυτός, αυτός είν' ο πατέρας, μητέρα;

— Εκείνη με κύτταζε κατάματα.

— Τί είν' αυτά τά λόγια που λές παιδάκι μου. Σε καλό σου.

Πάντα όμως είχα μέσα μου την άμφιβολία.

Κι' όταν τó βράδυ έπεσε στο κρεβάτι μαζί με τη μητέρα τούδειξα τη γροθιά μου.

Δέν μπορούσα να τó παραδεχτώ, δέν μπορούσα να τó χωνέψω πώς εκείνος ο γίγαντας — έντύπωση που είχα διατηρήσει άκέραια άπ' την παιδική μου ήλικία—μετεβλήθηκε σ' αυτό έδω τó γεροντάκι.

Μπροστά σ' αυτή την άδυναμία άφηνα την φαντασία μου ελεύθερη να κάνη τις πιο παράξενες υποθέσεις.

Μήπως ήταν άπό κείνους τούς άπατεώνας, που παρακολουθούν όρισμένες οικογένειες σε όρισμένες υποθέσεις και παρουσιάζονται με την ιδιότητα τού πατέρα, τού αδελφού, τού συγγενή;

Μήπως μās κοροϊδεύει; Μήπως μās εκμεταλλεύεται; Μήπως...

Μά πάλι τόν άκουα να κουβεντιάζη με τη μητέρα για τούς συγγενείς, γνωστούς και φίλους με τρόπο που φαινόταν πώς τούς ήξερε καλά.

Επίσης εξέταζαν και ήλεγχαν τó παρελθόν με τρόπο που δέν άφηνε καμιά άμφιβολία για την ταυτότητά του.

Και όμως ακόμα δέν πίστευα.

Προσπαθούσα, πάλευα με κάθε τρόπο ναύρω κάποιο λόγο, νανακαλύψω κάποια αίτία που να μου δικαιολογήση τις υποψίες μου και να μου στερεώσει την άμφιβολία μου!

— Άλλά μάταια. Όλα τά γεγονότα, τó κάθε τι έρχόταν να πιστοποιήση τó αντίθετο.

Τό γεροντάκι αυτό έπρεπε να υπήρξε ο γίγαντας εκείνος που δούλευε αδιάκοπα στα χιόνια και στους πάγους, έπρεπε να είναι ο πατέρας μου.

Η θολωμένη άτμόσφαιρα της άμφιβολίας άρχισε να διαλύεται και να θρονιάζε στη ψυχή μου ή βεβαιότητα κ' ή πεποίθηση.

Ναι αυτός ήταν ο πατέρας μου, που ένώ πάλευε ήρωικά στήθη με στήθη με τη δυστυχία, τόν πόνο, τη μονα-

ξιά για να μάς ζήσει, ἐγὼ καθόμουν κι' ἔκανα σχέδια για τὸ μέλλον καὶ σκεπτόμουν νὰ σπουδάσω σὲ Πολυτεχνεῖα, ἔχοντας ὅλως διόλου λησμονή-σει τὴν ὑπαρξὴ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος μοῦ παρῆγε τὰ μέσα για νὰ κάνω τὰ σχέδια αὐτά. Καὶ για πρώτη φορὰ ὡς τώρα κατάλαβα πόσο ἄστοργα κι' ἐγκληματικά φέρονται στὸν πατέρα μου κι' αἰσθάνθηκα ἀποτροπιασμοῦ κι' ἀηδία για τὶς ἴδιες μου τὶς πράξεις.

Ὅπως κι' ἂν εἶναι, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ὁ πατέρας γύρισε ἀπ' τὴ ξενιτιά φτωχός, πολὺ φτωχός, τόσο πὺν ἡ καὶ μὲν μου ἡ μητέρα για νὰ τὸν ντύσει ἀναγκάστηκε νὰ βγάλῃ ἀπ' τὸ μπαῦλο κάτι ρούχα δικὰ του πὺν τὰ φύλαγε ἀπὸ τὸ τελευταῖο ταξεῖδι πούχε κάνει πρὸ δεκαοχτὼ περίπου ἐτῶν.

Μὰ τοῦ ἦταν μεγάλη καὶ για νὰ τοῦ ἔρθουν ἀναγκαζόταν νὰ γυρίζῃ τὶς ἄκρες τῶν μανικιών του καὶ τῶν παντελονιών του.

Δὲν ξέρω· μὰ ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία μὲκανε λεπτολόγο καὶ παρατηρητικό, ὥστε νὰ μὴ μοῦ διαφεύγῃ καὶ ἡ ἐλαχίστη λεπτομέρεια.

Διαρκῶς τὸν εἶχα κοντά μου καὶ στὸν ὕπνο μου πὺν διεκόπτετο ἀπὸ ἐφιάλτας τὸν ἔβλεπα ἀκριβῶς, ὅπως μὰς διηγεῖτο ὁ ἴδιος τὴ ζωὴ του.

Πότε ἔφτανε καὶ πούλαγε γλυκά, πότε δούλευε σὲ σιδηροδρομικὲς γραμμές, πότε ἔφτανε προχόματα στὸ Μισισσιππὶ ποταμὸ σέρνοντας ἀπάνω σὲ μιὰ πρόχειρη γέφυρα ἕνα καροτσάκι μὲ κίνδυνο νὰ πέσῃ ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή στὸ ποτάμι καὶ νὰ πνιγῇ, πότε συνεταιριζόταν μὲ ἄλλον για νὰ φτιάχνῃ μπαλόνια, πότε γινόταν κηπουρός, πότε μάγειρας, πότε μικρόμπορος καὶ καθεστῆς.

Μιὰ νύχτα θυμᾶμαι πὺν στῶναιρό μου παρακολουθοῦσα τὴν τυχοδιωκτικὴ ζωὴ τοῦ πατέρα μου τότε ἦταν ἡ συγκίνησή μου καὶ μὴ μπορῶντας νὰ κρατηθῶ, ὅταν μόνος, ὀλομόναχος αὐτὸς ἀφοῦ ἀπελπίστηκε ἀπ' ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα πὺν εἶχε ἀλλάξῃ κάθησε νὰ σκεφθῇ μήπως ὑπῆρχε ἀκόμα καμμιὰ διέξοδος, καμμιὰ σανίδα σωτηρίας τὸν φώναζα δυνατὰ, τόσο δυνατὰ «Πατέρα».

Μετὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ πατέρα μου, ἀφοῦ ἔστρεψε κάθε πόρος ἀπ' τὴν ἐργασία του, ἔπρεπε νὰ σκεφθοῦμε πὺς θὰ μπορέσουμε νὰ ζήσουμε.

Ἔτσι ἕνα πρωτὶ ἦρθε στ' αὐτιά μου ἀπ' τὴ διπλανὴ κάμαρα ἡ παρακατινὴ συζήτηση.

— Καὶ τώρα τί θὰ κάνουμε Ἀγγελική μου;

— Ἐρῶ ἐγὼ ἀπάντησε κείνη. Καὶ κείνο τὸ παιδί θέλει νὰ σπουδάσῃ μηχανικός.

— Ἀχ—ἄχ! νᾶξερεις πὺς τῷθελα, ἀλλά....

Παραδόξως ἡ κουβέντα δὲν εἶχε συνέχεια.

Ἀπὸ περιέργεια ἔσκυψα καὶ ἐκύταξα ἀπ' τὴ μισόκλειστη πόρτα. Ἡ μητέρα εἶχε φύγει ἄγνωστο για πὺν λόγο ἀπ' τὸ δωμάτιο κι' ὁ πατέρας μου, γεροντάκι πιά μιὰ χοῦφτα τότε δά, εἶχε πέσει προῦμνητα στὸ κρεβάτι κι' ἔκλαιε μὲ σπασμούς πὺν τοῦ τῖναξε τὸ σῶμα. Μὲ κόπο προσπαθοῦσε νὰ κρύψῃ τὸ κλάψιμό του πούρχόταν σὰν ἕνα μουρμούρισμα διακοπτόμενο ἀπὸ λυγμούς. Ἀπαίσιο ξέσπασμα ἀνθρώπου πὺν σ' ὅλη του τὴ ζωὴ δὲ γνώρισε παρὰ τὴ φτώχεια, τὴ δυστυχία, τὴ μοναξιά. Ὅπισθοχώρησα τρομαγμέ-

νος καὶ μὴ θέλοντας νὰ τὸν ταράξω γύρισα στὴν κάμαρά του καὶ ἀρχισα νὰ βηματίζω νευρικά.

Δὲν ξέρω πὺς σταμάτησα μπρὸς σ' ἕνα τραπέζι πὺν ἦταν τοποθετημένα κάτι χαρτιά τοῦ πατέρα μου κι' ἀρχισα νὰ τὰ ἀνακατεύω. Μέσα σ' ἕνα σημειωματάριο βρήκα ἕνα κιτρινασμένο, μὰ καλοδιπλωμένο κομμάτι ἐφημερίδας.

Τὸ ἀνοίξα: Ἦταν ἕνα ποίημα, ἦταν ἕνας ἀποχαιρετισμὸς παιδιοῦ πὺν ξενιτεύεται, πρὸς τὴ μητέρα του, ἦταν ἕνα κλάμα, ἕνα παραπονο πὺν μὲ τότε εὐλάβεια τὸ φύλαγε ὁ πατέρας μου χρόνια καὶ χρόνια.

Τότε ἐγὼ συλλογίστηκα πὺς ἦταν κι' αὐτὸς παιδί, πὺς εἶχε κι' αὐτὸς πατέρα. Καὶ σὰν νᾶνοιξε μέσα μου κανέναν καταράχτης ἄφησα νὰ πέσουν ἀπ' τὰ μάτια μου ποτάμια τὰ δάκρυα.

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ ΜΗΤΕΡΑ

Σ. ΕΠΕΝΙΝ

Ζῆς ἀκόμα, χουρή γοηούλα μου;
Ζῶ κι' ἐγὼ. Χαιρετισμούς σου στέλλω καὶ φιλιά.
Τὸ ξεγκοβόλημα τοῦ δέιλη ἄς φωτίσῃ
Τὴν φτωχική σου τὴν καλύβα στὴν μοναξιά.
Μοῦ ἔχουν γράφει, κρύβοντας τὸν πόνο,
Πολὺ πενύμενες τὸ παιδί σου τὸ τρελλό
Ὅτι, συχνὰ τραβᾷς κατὰ τὸν δρόμο,
Ντυμένη, τῶν περασμένων, τὸ πανοφθόρι τὸ παλιό.
Καὶ μέσ' τοῦ δέιλη τὸ μαυριδερό σκοτάδι
Συχνὰ σοῦ φαίνεται ἡ ἴδια σκηνή
Πὺς τάχα κάποιος, σὲ κινεῖ ἀλάνικο
Μοῦ ἔχ' ἀντίξει στὰ στήθη ἀγιάτρευτη πληγή.
Δὲν εἶναι τίποτε χουρή μου. Μὴ συγχίζεσαι
Διῶξε τὸ παραμύθι σου τὸ κακό
Δὲν ἔχω δὲ καὶ τόσο κατανήσει
Για ν' ἀποθάνω, χωρὶς ν' εἶδῃ.
Σὲ σκέπτομαι καὶ σ' ἀγαπῶ ὅσον καὶ πρῶτα
Καὶ μόνο ἕνα πράγμα τώρα λαχταρῶ
Πὺς ν' εἴδῃς ἀπ' τοὺς πόνοὺς καὶ τὰ βάσανα
Γυρνῶντας στὸ σπιτάκι μου τὸ φτωχικό.
Νὰ ἐπιστρέψω θὲν ὁ κῆπος μας θ' ἀσπρίσῃ
Ἀπ' τ' ἀντισμένη ἀνοιξιὰ καλαδία
Μόνο, μὴ μὲ ξυπνῇς στὰ ξημερώματα
Ὅπως συνήθιζες στὰ χρόνια τὰ παλιὰ.
Μὴ μὲ ξυπνῇς νὰ θυμῶ τὰ περασμένα
Τὰ ὄνειρά μου τ' ἄντρα μὴ τὰ ξυπνᾷς
Πολὺ νωρὲς ἐπόμενα κ' ἐκουράστηκα
Μεσ' τὴ σκληρὴ αὐτὴ ζωὴ τῆς ἀπονιάς.
Καὶ ν' εἶδῃς πρὸς ἐλπίδα, μὴ μὲ μαθαίνῃς. Δὲν χρειάζεται.
Περάσαν τὰ παλιὰ για πάντα πιά.
Στὸ μέλλον σὺ θάσαι ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἐλπίδα μου
Ἐσὺ θὲ νᾶσαι τὸ φῶς τὸ μόνον μέσ' τὴν καταχνιά.
Καὶ τώρα, λησμόνησε πιά τὸν πόνο σου
Μὴ λαχταρᾷς για τὸ παιδί σου τὸ τρελλό
Μὴ πᾶς τόσο συχνὰ κατὰ τὸ δρόμο
Ντυμένη, τῶν περασμένων, τὸ πανοφθόρι τὸ παλιό.

ΜΙΑ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΥΝΤΩΝ

ερνοῦν πολλοὶ τὸν καιρὸ τοὺς ψάχνοντας ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ὁ ἀληθινὸς ὁρισμὸς τοῦ ρομαντισμοῦ. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὺς ἀληθινοὶ ὁρισμοὶ ὑπάρχουν πολλοί, ἀν ἐξετάζῃ κανεὶς τὴ θεωρίαν τοῦ ρομαντισμοῦ ἢ τὰ ἀποτελέσματά της, τὴν αἰσθητικὴν, τὴν ἠθικὴν ἢ τὴ γλώσσαν.

Ἄν ὅμως πᾶρωμε ὡς βάση τὴν κοινωνία, τὰ ἦθη, ἢ ρομαντικὴ ἐποχὴ εἶναι ἴσως καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐποχὴ ὅπου οἱ «κακομαίρηδες» τῆς φιλολογίας ἐρέθη-καν στὴν πρώτη γραμμῇ.

* *

Εἶναι αὐτονόητο πὺς τὸ κατακόρυφο τῆς γραφικότητος, μέσα στὴν ἀκμὴν τῆς ρομαντικῆς ἐποχῆς, ἦταν νὰ εἶναι κανεὶς ἀντιρομαντικὸς στὴ θεωρίαν ἢ ἀπὸ ἰδιοσυγκρασία. Ὁ Μεριμέ, ἀπὸ ὠρισμένες πλευρῆς, ἐνσαρκιώνει αὐτὸν τὸν τύπο. Ἀλλὰ ἕνα ἀπὸ τὰ περιεργότερα παραδείγματα αὐτοῦ τοῦ φαινομένου εἶναι ἀσφαλῶς ὁ P. J. Proudhon. Ἄν γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο του ἔχει δημιουργηθῇ ἕνας ἀένας παραλογισμὸς, τὸ πρᾶγμα ὀφείλεται στὸ ὅτι ἀντιστάθηκε μὲ βιαιότητα στὶς διανοητικὲς μόδες τοῦ αἰῶνά του. Ἐπέρασε για φαινόμενο, για δράκος, για ἐκκεντρικὸς, για ἐμπρηστή, ἐν ᾧ ἦταν ἡ καθαρὴ ἐκπροσώπηση ἑνὸς ἀπὸ τὰ πνεύματα—μὲ τὴν εὐγενικὴ ἐννοίαν τῆς λέξεως—τὰ πὺν ἀστικά τῆς ἀστικῆς αὐτῆς ράτσας, ὅπως εἶναι ἡ γαλλικὴ. Μόνο δὲν ἦταν ἀστὸς ὅπως οἱ ἀνόητοι. Ἐδειχνε μιὰ θεμελιώδη ἀπειθία μπρὸς σὲ ὅλες τὶς ἰδεολογίας, ἀκόμη κ' ἐκείναις πὺν ἐφαίνοντο τότε «προχωρημένες», μιὰ βαθεῖα εὐθυκρισία, σταθερὴ καὶ ρωμαλέα καὶ τέλος ὅτι μποροῦσε πραγματικὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν καταδίκη του ἀπὸ τὴν ἐποχὴ του, ἕνα σπάνιο καὶ μοναδικὸ προσόν, τὸν ρεαλισμὸ. . . Τί εἶναι ὁ ρεαλισμὸς; Εἶναι ἡ κλίση νὰ ξαναβρίσκῃ κανεὶς τὴν ἀλήθειαν κάτω ἀπὸ τὶς ἄμεσες, ἀπλὲς μορφές της καὶ μαζὶ ἡ ἀδιαφορία—τί παραδοξολογία! θὰ εἰπῇτε—για τὶς πρακτικὲς συνέπειες τῶν ἰδεῶν. Μὲ ἄλλα λόγια δηλαδὴ εἶναι ἕνας ἰδεαλισμὸς; Περίπου, ἀν μὲ αὐτὸ ἐννοεῖτε τὴ διανοητικὴ χρησιμοποίησιν πού, κατ' ἀρχήν, δὲν νοιάζεται διόλου νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἢ νὰ ζημιώσῃ διαφό-

ρους ἀγῶνες. Χωρὶς αὐτὸν τὸν ἰδεαλισμὸ, χωρὶς αὐτὴ τὴν ἰδιοτέλεια, δὲν μπορεῖ κανεὶς ποτὲ τίποτε νὰ μελετήσῃ ἐλεύθερα, καθαρὰ, σκληρὰ, δὲν εἶναι ρεαλιστής. Καὶ τώρα ἐφαρμόστε στὸν Πруντὸν αὐτὸ τὸ παράξενο, ἀλλ' ἀσφαλῶς κριτήριον.

Ἀκριβῶς ὁ κ. Daniel Halévy, τοῦ ὁποίου εἶναι γνωστὴ ἡ λατρεία πρὸς αὐτὸν τὸν συγγραφέα, ἐξέδωκε τελευταῖα (μὲ τὸν κ. Louis Guilleux) μιὰν «Ἐκλογὴ Ἐπιστολῶν τοῦ Πруντὸν» (Choix de Lettres de Proudhon) πὺν βραβεύσῃ ἕνα εἶδος βιογραφίας.

Ὁ Πруντὸν

Εἶναι βεβημένος μὲ χρονολογικὴ σειρά, σὲ μερικὲς προτάσσεται ἕνα προοίμιον τῶν ἐκδοτῶν, σὲ ὅλες δὲ ἕνα ἐπίγραμμα περμένο ἀπὸ τὸ ἴδιο τοῦς τὸ κείμενον, πὺν ἀποτελεῖ τὴν περίληψιν ἢ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦς γνώρισμα.

* *

Ὁ Πрунτὸν, ὅπως θὰ ἐλέγαμε σήμερα, εἶναι προλετάριος συγγραφεὺς. Οἱ αὐστηροὶ ὅμως τηρητῆς τοῦ Μαρξισμοῦ τὸν ἀποκηρύσσουν καὶ δὲν ὑπάρχει διδασκαλία λιγώτερο ὀλιστικὴ ἀπὸ τὸν σοσιαλισμὸ, τοῦ ὁποίου συνεκρότησε συχνὰ—συχὰ τὴ θεωρίαν. Ἀπεναντίας ὁ σοσιαλισμὸς αὐτὸς εἶναι ἕνα ἠθικὸ σύστημα, πὺν δὲν θὰ ἦταν δύσκολο νὰ

χαρακτηρίσωμε ὡς ἐκκλῆση πολὺ περισσότερο πρὸς τὴν αἰσθαντικὴν καὶ τὴν κοινὴ διάθεσιν τῶν ἀνθρώπων παρὰ ὡς ἐπίκλῃση οικονομικῶν δογμάτων καὶ συνεκτικῶν συστημάτων. Ὑπάρχει στὰ θεωρητικὰ γραφόμενά του ὅχι λίγη ἀνακατοσοῦρα πὺν δὲν εἶναι ὀλόκληρα σύγχυσις, καὶ ὅχι λίγη ἀταξία πὺν δὲν εἶναι ποτὲ ἀσυνάρτητος σωρὸς. Εἶναι συχνὰ λακωνικὸς καὶ φλύαρος, αὐθαίρετος καὶ διορατικὸς, ἀνοιχτόκαρδος καὶ κατσουφιασμένος, γεμάτος τὸνωση καὶ μελαγχολία. Εἶναι ἕνας ἄνθρωπος συναρπαστικώτατος. Βλέπει κανεὶς ὀλοκλήθρα τὴν προσωπικότητά του στὶς ἐπιστολὰς του, πὺν ὁ Σαιντ-Μπέρ ἐχαρακτήρισεν ἀριστουργήματα.

Πρῶτα—πρῶτα ὁ Πрунτὸν, στὴν ἀλληλογραφία του, γράφει πολὺ καλὰ μιὰ ρωμαλέοτης, μιὰ πληρότητα, ἕνα γλωσσικὸ αἰσθημα πὺν ἐμποδίζουν τὸν ἀναγνώστη νὰ προσέξῃ τὴν φόρμιν τους. Πρὸ πάντων δὲ ἡ φραστικὴ ἐκείνη ἐλευθεριότης, ἐκείνη ἡ εὐχέρεια καὶ εὐλι-κρίνεια ἐκφράσεως πὺν σὰς κάνουν νὰ ἀναφωνήσετε: τί καλὸς ἄνθρωπος! τί μεγάλος ἄνθρωπος! χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ τὸ δείξῃ, χωρὶς τὴν προσπάθειαν πὺν φανερώνουν σχεδὸν ὅλοι οἱ προικισμένοι μὲ ἀρετὴ ἢ μεγαλοφυΐαν...

Συνιστῶ, σ' αὐτὸν τὸν χονδρὸ τόμο, τὸ «μεγάλον γράμμα πρὸς τὸν Μισελὲ ὅπου ὁ Πрунτὸν, ὁ ὁποῖος ἀντιπαθεῖτο στὸ πρόσωπο τοῦ Μισελὲ τὸν μυσταγωγό, τὸν λυρικό, τὴν πνευματικὴν θολοῦρα, ὁμολογεῖ τὴν πλάνην του ἀπ' οὗ ἐδιάβασε τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ ἀληθινὴ αἰτία αὐτῆς τῆς συνδιαλλαγῆς ἦταν τὸ κοινὸ καὶ στοῦς δυὸ ἐσώτερον νόημα τῆς ἐθνικῆς ζωῆς καὶ τῆς προσωπικῆς σχεδὸν συνεχείας πὺν χαρακτηρίζει τὴν ἱστορίαν ἐνὸς λαοῦ ἐπ' ἀνὸς ἕνα ἔδαφος. Αὐτὰ για τὸν Πрунτὸν ὡς πατριώτη. Νὰ τώρα καὶ ὁ σοσιαλιστής. Ὁ Πрунτὸν γράφει κατηγορηματικά, ἐπεξηγώντας τὶς ἰδέας του για τὴν ἰδιοκτησίαν: «Ἡ ἰδιοκτησία ἔχει τὴν οὐσίαν της μέσα στὴ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ στὴν ἀνάγκην τῶν πραγμάτων, τὸ ἔξω κ' ἐγὼ καλῶτερα ἀπὸ τὸν καθέναν ἡ ἰδιοκτησία ὅμως χωρὶς ἀντίβαρο, χωρὶς δέσμευσιν, καταντᾷ κλοπὴ καὶ ληστεία. Στὸ σημεῖον αὐτὸ βόλκεται ἡ κοινωνία μας σήμερα.»

ANDRÉ THÉRIE

AL. COZABAN

ΠΩΣ ΧΤΥΠΗΣΕ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΤΟΥ Η ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Με το μισθό του δασκάλου και της γυναίκας του —δασκάλας—, με τον τόκο που έπερνε απ' τις οικονομίες των που τις είχε καταθέσει στη Λαϊκή Τράπεζα, με τα νοίκια των χωραφιών του και μ' άλλα, μικροέσοδα, ο Γεώργιος Φοξενεάνου δάσκαλος σ' ένα χωριό, ζούσε μια ήσυχη ζωή μ' όλα τα αγαθά του Θεού μαζωμένα στο σπίτι του. Στις τέσσερες καλοχτισμένες κάμαρες του σπιτιού του μάζεψε τα καλύτερα και ακριβώτερα έπιπλα, που δεν τα είχε ούτε κι ο γεωπόνος της επαρχίας.

Ο δάσκαλος αγαπούσε πολύ τη μελέτη. Άλλα δεν έπερνε ποτέ του στο χέρι διδακτικά βιβλία προτιμούσε τη φιλολογία. Όταν του γουστάρει κανένα διήγημα ή κανένα μυθιστόρημα δεν άφηνε το βιβλίο απ' τα χέρια του, αν δεν έφτανε στη λέξη «Τέλος».

Τις περισσότερες φορές που διάβαζε περιπεισιώδη έπεισόδια, συνεινούνταν, έδινε στη φωνή του τον πιο σοβαρό τόνο και έδινε δρόμο στον ένθουσιασμό του: «Μεγάλοι άνθρωποι είναι κι αυτοί οι συγγραφείς!».

Ός έδω τα πράγματα πήγαιναν καλά νά όμως που άρχιζε νά χώνη την ούρα του ο διάολος. Καί μιά χειμωνιάτικη νύχτα, που ήταν έτοιμος νά σβύση τη λάμπα και νά χωθή στο ζεστό του κρεβάτι, πλάι στην καλή του, ξεμυστηρεύθηκε τον πόθο του στη γυναικούλα του.

— Άχ! πόσο ποθώ νά γίνω κι' εγώ συγγραφέας!

— Καί γιατί δέ δοκιμάζεις νά γράψης κι' εσύ—τόν ενεθάρουνε κείνη— είσαι έξυπνος! Σου χρειάζεται μόνο λίγη θέληση...

— Έχεις δίκιο!, απάντησε ο σύζυγος και φύσηξε τη λάμπα.

Υστερα από κάμποσες μέρες ένας «εκπαιδευτικός σύλλογος» έδωσε χορό

στο σχολείο του χωριού. Έγινε λόγος για το ποιός νά περιγράψη τα καθέκαστα του χορού και ύστερα από συζήτηση ανέθεσαν αυτή τη δουλειά στον κ. Φοξενεάνου.

Αυό μέρες παιδεύτηκε ο κακομοίσης για την άπλη αυτή περιγραφή, αλλά στο τέλος κατόρθωσε κάτι το εξαιρετικό—όπως έλεε—κι' όχι σάν εκείνες τις σαλινάλατες και στερεότυπες σημειώσεις, που διαβάσει κανείς συχνά πυκνά στις εφημερίδες. Έτσι, καθώς την καθάρογραφε, του φάνηκε τόσο τέλεια αυτή ή περιγραφή, που δεν άργησε νά τη στείλη «πρός δημοσίευσιν» σέ μιά μεγάλη εφημερίδα του Βουκουρεστίου.

Όταν, ύστερα από λίγες μέρες, ο κοινοτικός γραμματέας του δείξε την εφημερίδα με την περιγραφή του χορού δημοσιευμένη, ο δάσκαλος δυσκολεύτηκε νά πιστέψη. Όταν όμως είδε την υπογραφή του πήγε νά τρελλαθί απ' την χαρά του κι' έσφιξε δυνατά το χέρι του γραμματέα, ευχαριστώντας τον για την... καλή είδηση. Αφού πέρασε ή πρώτη συγκίνησή του, γύρισε στο σπίτι του για νά διαβάση το δημοσίευσμά του και στη γυναίκα του. Στο δρόμο αίστάνθηκε ξαφνικά μιάν ανεξήγητη θλίψη, σά νά προμάντευε επικείμενο δυστύχημα.

Ήταν τόσο κίτρινος όταν μπήκε στο σπίτι, που ή γυναίκα του τόν ρώτησε ξαφνισμένη:

— Μά, τί έπαθες;

— Εκείνος την ήσυχασε:

— Τίποτε... παρακαλώ, διάβασε την εφημερίδα...

Η γυναίκα, κατενθουσιασμένη από την επιτυχία του συζύγου της, διάβασε το άρθρο σ' όλες τις παραλλαγές της μουσικής κλίμακος... Υστερα είπε:

— Βλέπεις τί θαυμάσια που γράφεις; Νά μπορούσες νάγραφες και για κείνο που έγινε στο βουνό... για το

φρόνο των δυό τσομπαναρέων...

— Θέλεις νά πής για το μυστηριώδες έγκλημα που αναστάτωσε όλη την επαρχία;

— Ακριβώς...

* *

Από κάμποσον καιρό τα «παιδιά» αυτού του δασκάλου δεν έτρεμαν πιά στην εμφάνισή του. Τόν έβλεπαν νά τραβάη γραμμή στην έδρα, χωρίς κ' αν νά τους κυττάξη... Ο δάσκαλος δεν ευχαιρούσε πιά νά τους εξετάξη... Υστερα απ' το διάβασμα του καταλόγου, έβγαζε απ' την τσέπη του ένα πολύ μεγάλο τετράδιο και άρχιζε νά γράφη... Έγραφε δλόκληρες ώρες και πολλές φορές δεν άκουγε το κονδοῦνι για τα διαλείμματα. Έγραφε τόσο πολύ, λές και τόν τιμώρησε ένας άλλος δάσκαλος—άνωτέρός του—νά αντιγράφη χίλιες φορές ένα μάθημα που δεν ήξερε.... Κάπου—κάπου σταματούσε το γράψιμο, κύτταζε άφρημένα πάνω απ' τα κεφαλάκια των μικρών, ύστερα βυθίζονταν σέ σκέψεις και άρχιζε πάλι νά γράφη... Κάποτε χαμογελούσε ευχαριστήμένος και κάποτε κατέβαζε τα φρύδια του, γούρλωνε τα μάτια του, και τά κάρφωνε για πολύ καιρό σ' ένα μέρος...

Στο σπίτι δέ μιλούσε πιά για τίποτε άλλο παρά για φιλολογία και για τα μελλοντικά φιλολογικά του όνειρα... Κ' όταν ή γυναίκα του του θύμιζε πώς είναι καιρός νά φροντίσουν για τα χωράφια τους, νά νοικιάσουν έργατες για το όργωμα, τόν πιάνανε τά μπουρίνια του: Δεν έχω καιρό για τέτοια πράγματα, Γεωργία!... Κολοκύδια!... Περισσότερος κόπος παρά κέρδος... Άς φ'ανε κι' άλλοι απ' αυτή την πήλη!...

Κάθε τρεις μέρες έστελνε στο Βουκουρέστι κι' από ένα φάκελλο παραφουσκωμένο από χειρόγραφα... Άν ή εφημερίδα, που έστελνε τη συνεργα-

σία του, δημοσίευε και το ένα τέταρτο μονάχα της ύλης του, θά γλύτωνε από πολλούς μισθούς που πλήρωνε στο προσωπικό της συντάξεως...

Τά έγγραφα του επιθεωρητού γίνηκαν κοτζάμ βουνό πάνω στο γραφείο του, άλλ' αυτός δέ σκεφτόταν ν' απαντήση.

Ένα απόγεμα Σαββάτου έφυγε ξαφνικά για το Βουκουρέστι για νά μάθαινε «αυτοπροσώπως» την τύχη των άρθρων του... Θά γύριζε στη θέση του το άργότερο τη Δευτέρα πρωί. Έμεινε όμως εκεί δλόκληρη βδομάδα. Κατά κακή του τύχη, ακριβώς τόν καιρό που έλειπε, πέρασε απ' το χωριό του ο επιθεωρητής. Οί χωριάτες του άναφεραν τά χάγια του σχολείου—ο επιθεωρητής, αφού εξέτασε και βεβαιώθηκε πώς είναι βάσιμα τά παράπονα των χωρικών, έγραψε στο σχετικό βιβλίο για τις επιθεωρήσεις μιά πολύ αυστηρή έκθεση για τόν δυστυχισμένο τόν δάσκαλο.

Όταν γύρισε ο δάσκαλος στο χωριό του και έμαθε την επίσκεψη του επιθεωρητού δεν έδωσε καμμία προσοχή—δεν πέρασε και πολλές καιρός και νάσου του φτάνει κι' ή παύση του. Κάθε άλλος που θά βρισκόταν στη θέση του θά τ'άχανε ή, το λιγώτερο, θά τοῦκανε κάποιαν έντύπωση, αδιάφορο τώρα αν τη φανέρωνε για όχι. Άλλ' αυτός άντ'ις νά λυπηθί πετούσε στον άέρα απ' τη χαρά του.

— Τί έκανες, άντρα μου, του παραπονέθηκε το βράδυ ή γυναίκα του κάνοντας το σταυρό της και έτοιμη νά κλάψη.

— Μή σέ νοιάζει, γυναίκα μου!... Φεύγουμε για το Βουκουρέστι....

* *

Σέ μιά γωνιά βαγονιού μόλις φωτισμένου ένας παππας μιλάει με μιά γυναίκα σκεπασμένη με σάλι έτσι, που φαίνονταν μόνο δυό μεγάλα όμορφα μάτια....

— Έχώρσιες δηλαδή με τόν άντρα σου;...

— Τί μπορούσα νά κάνω παπά μου; Άν έμνησκα μαζί του θά καταντούσα ζητιάνα στους δρόμους του Βουκουρεστίου.... Ίσως και πιο χερότερα...

— Θεός φυλάξοι! Μεγάλο κακό...

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

241

Και ζούσατε σάν δυό αγαπημένα περιστέρια...

— Ήταν καθώς πρέπει άντρας και καλόψυχος. Δέ μ' έβριζε, δέ με χτυπούσε. Καί θά ζούσαμε ευτυχισμένα αν δεν ερχόταν το δυστύχημα...

— Καί τότε άρχισε;

— Άπ' την ημέρα που είδε σέ μιά εφημερίδα του Βουκουρεστίου τυπωμένο τ' όνομά του κάτω απ' ένα άρθρο που έγραψε... Άπό τότε τρελλάθηκε με τη φιλολογία, λησμόνησε τη δουλειά του, το νοικοκυριό του, τά χωράφια τόν, όλα... όλα... Για νά φύγωμε στο Βουκουρέστι πούλησα όλο

Στο σπίτι δεν μιλούσε παρά για φιλολογικά όνειρα

το βίο μου και έπιπλα και ζώα και ρούχα... τά προικία μου... (με την τελευταία λέξη κύλησαν χοντρά δάκρυα απ' τά μάτια της).

— Καί πώς περάσατε στο Βουκουρέστι;

— Όσο είχα χρήματα, δέ σκεφτόμουν τί μπορούσε νά συμβή. Υστερα από δυό μήνες όμως δέ μου έμεινε πεντάρα στην τσέπη... δεν είχα νά φάω... Καί πόσο πάσχιζε ο κακομοίρος νά μπή σέ καμμία εφημερίδα!...

Γύρισε όλα τά γραφεία, τά τυπογραφεία, παρακαλούσε όλους!... Έπέμενε, ύποσχόταν, παρακαλούσε, όλα του κάκου...

— Καί δέ θέλησε νά τόν πάρη καμμία εφημερίδα;

— Βοήκε άμέσως θέση. Άλλ' όταν τόν βάλαν νά γράφη κάτι για δοκιμή, κατάλαβαν άμέσως πώς δεν είναι ικανός για τίποτε!... Άπό πού νάφερονε ο δυστυχισμένος ειδήσεις και πληροφορίες; Γύριζε σάν τρελλός στους δρόμους, αλλά πού νά μπορούσε νά χωθί εκεί που τρύπωναν με τόση άδιαντροπιά οί τσαρλατάνοι ρεπόρτερ, που τούς διώχναν απ' την πόρτα κι' αυτοί μπαίνουν απ' το παράθυρο;

— Άκούς εκεί μυαλό! Ν' αφήση και θέση και νοικοκυριό και ήσυχία, για νά γίνη... δημοσιογράφος! Θεέ μου, λυπήσου τούς γραμματισμένους! Ύπομονή! Δεν είναι μόνο ο άντρας σου—όσους γνώρισα που ζούν με τά γράμματα, όλοι τους είναι τρελλοί! Άλλος λίγο, άλλος πολύ...

— Άν σταματούσε ως έδω το κακό, πάλι καλά! Μιά μέρα έπεσα στα πόδια του και με κλάμματα τόν παρακάλεσα νά ζητήση νά ξαναδιορισθί στη θέση του—τότες τόν πιάσαν τά μπουρίνια του. Μ' έβρισε, μ' έφτυσε στο πρόσωπο κι' έφυγε απ' το σπίτι σάν τρελλός!... Δέκα δλόκερες μέρες έμεινα μονάχη στο δωμάτιο χωρίς καμμία πεντάρα για ν' αγοράσω ένα κομμάτι ψωμί!... Άν δέ με βοηθούσαν οί γειτόνοι, δεν ξέρω τί μπορούσα νά πάθω... Τότες αποφάσισα νά τόν χωριστώ... Είνε τώρα τρεις μήνες που όπηρετάω σ' ένα χωριό της Δοβρουτσάς.

— Για κείνον έμαθες τίποτε από τότε;

— Το δυστυχισμένο! Κάποιος μου είπε πώς μοιράζει προγράμματα κινηματογράφου στους δρόμους!... και όνειροπολεί νά γίνη ήθοποιός του βωβού θεάτρου!...

(Από το Ρουμανικό)

Κωνσταντά

ΔΑΥΪΔ ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Απάντηση στον κ. Ροδά

Ο κ. Ροδάς στο «Ελεύθερο Βήμα» γράφει σχετικά με τον διαγωνισμό των «Ελλην. Γραμμάτων», υποστηρίζοντας ότι το βραβείο έπρεπε να δοθεί στον κ. Βεϊνόγλου, που υπέβαλε με ψευδώνυμο δυο διηγήματα.

Επειδή αποτίνεται σ' έμένα, ως εισηγητήν του διαγωνισμού, είμαι υποχρεωμένος ν' απαντήσω προσωπικά:

Η παρατήρηση που κάνει ο κ. Ροδάς όχι μονάχα έχει τη θέση της, αλλά και κατά ένα μέρος είναι σύμφωνη με τις αντιλήψεις μου. Αν όμως λάβη υπ' όψιν ό,τι λαμβάνω κι' εγώ (ή εμείς), πιστεύω ν' αναγνωρίσει ότι φερθήκαμε δίκαια.

Και πρώτα πρώτα, πρέπει να βγάλουμε απ' τη μέση κάτι ακάθια που μπορεί να μās αγκυλώσουν' κείνο που λέγει ο κ. Ροδάς, ότι δηλαδή έκανε άσχημα ο κ. Β. να γράψη με ψευδώνυμο, γιατί αυτό τον χαντάκωσε. Πρωτ' όλων: αν είχε βάλη τ' όνομά του ό συγγραφέας, γιατί τάχα θα φερνόμουν διαφορετικά; Επειδή είχε βραβευθεί στον διαγωνισμό της «Ν. Έστίας»; Άσε που η κρίση της «Ν. Έστίας» για μένα θάτανε ίσια ίσια έγγυση πώς ό κ. Βεϊνόγλου κάνει «φιλολογίαν», μά δεν τ' άξαιρα κιόλας πώς βραβεύτηκε, γιατί δεν είμαι αναγνώστης του περιοδικού αυτού' τώμαθα από τον κ. Ροδά. Κοντά σ' άλλα, ό κ. Ροδάς λέγει και πώς το ψευδώνυμο είναι δίκοπο μαχαίρι «που μπορείς μ' αυτό να κόψεις τους αντίπαλους σου μά και να χαντακωθείς». Ποιους αντίπαλους έννοει; τους άλλους διαγωνιζομένους ή τους κριτές; Αν έννοη τους δεύτερους, θαρρώ πώς δεν κυριολεκτεί, γιατί δεν αίσθάνομαι νάμαι αντίπαλος κανένος, παρά μονάχα κριτής, ίσως για πρώτη και τελευταία φορά, ύστερα από παράκληση των «Ελληνικών Γραμμάτων». Είμαι βέβαιος ότι δε δίνω άλλη σημασία άπ' ό,τι έχουν τα παραπάνω λόγια του κ. Ροδά, που τού ξέρωγαν, όπως τυχαίνει σ' όλους μας. Όπως κι' αν είναι, είμαι βέβαιος πώς δεν θέλησε να θέσει υπό άμφιβολία το θάρρος και την πίστη στην κρίση μου, γιατί ξαίρει καλά πώς τάχω και με πολύ άποκλειστικό τρόπο.

Όσον άφορ ά τα έργα του κ. Β. γιατί άποκλειστήκαν «τιμητικά», μολονότι τά έπαινω, ρωτώ:

Γιατί ό κ. Ροδάς δε βρίσκει πώς είναι άρεκτη δικαιολογία για να μη βραβευθεί ό κ. Β. το ότι δεν γράφει με έλληνικό τρόπο, αλλά με έγγλέζικο; Εγώ θαρρώ πώς προνόησα να τά πω όλα μέσα στην εισηγήση: «Ξαίρει να γράφη με άληθινή μαεστρία, μά το έργο του δεν πληροί τους όρους που τίθενται από την προκήρυξη για συγγραφή διηγήματος έκ μέρους έλληνικού περιοδικού». Οι έπιφυλάξεις μου λοιπόν αυτές δεν είναι σωστές; Ένα διήγημα, που μπορεί να βάλη κανένας στοιχημα πώς είναι άγγλικό, (έκτός από την ύποψία που θα γεννήση πώς μπορεί κάποιος να θέλη να ξεγελάση την έπιτροπή, πράγμα που το λάβαμε κι' αυτό υπ' όψη), πρέπει να κριθεί με το ίδιο μέτρο που θα κριθεί κάποιο άλλο ποίημα γραμμένο με ρωμέικο τρόπο και που κλείνει ρωμέικη ψυχή; Πρωτα πρώτα, όσο κι' αν είναι «άριστοτέλης όσον άφορά τη μίμηση ώρισμένης τεχνοτροπίας» αυτός πούγραψε το έγγλέζικο, δε μπορεί να έχη βαθύτερη σημασία για την τέχνη ενός τόπου, γιατί, αν είτανε «γνήσιος δέκτης» της γύρω του ζωής, θαχε μορφώσει προσωπικό τρόπο μέσα στα σύνορα που του χαρά-

ζει ή ράτσα, ό τόπος. Ξαναλέγω πώς δε θέλω να πέρνουμε όλοένα φουστανελλάδες και σουμπαναράιους για νάμαστε γνήσιοι είναι μακρυνά από μένα αυτές οι εύκολες «έλληνικότητες». Μπορούμε βέβαια να συγκινηθούμε κι' από το Κόγκο' μά ό τρόπος, ή τεχνική με την οποία θα γράψουμε, θα'χη το χαρακτήρα του ανθρώπου που το γράφει, και συνεπώς τα γενικά γνωρίσματα της ράτσας του.

Τό μόνο που μπορούσε να πη κανένας είναι ότι μεροληπτώ για το είδος πούναι σύμφωνο με τις αντιλήψεις μου, και που πολλοί με έλαφρότητα το λένε ήθογραφικό. Άς μη ξεχνάνε όμως πώς, αν έγραψα τον «Αη Γιώργη το Χιοπολίτη» και «τά Κάστρα», έχω γράψει και τον Pedro Cazas και τον «Ιγνάτιο Φόβο» με Μεξικανούς, Ισπανιόλους, άρμεανούς, θαλασσοπόρους, φλιμπουστιέρους, λέρους και ζουές ντε λέρους.

Και πάλι λέγω πώς ή παρατήρηση του κ. Ροδά είτανε πολύ άξιοπρόσεκτη και πώς συνηγόρησε για έναν νέο συγγραφέα που ξεχωρίζει, παρ' όλες μου τις έπιφυλάξεις. Τόν φχαριστώ ίσια ίσια, γιατί μούδωσε άφορμή να ξεκαθαρίσω πεύο καλά τη γνώμη μου.

Αυτά πράγματα μπορούσαν νάχουν γίνη: ή νάχω μεροληπτήση, ή να μην είμαι σε θέση να κρίνω σωστά, μ' όλη μου την καλή πίστη. Άπ' τα δυο, εκείνο που μπορώ να παραδεχθώ είναι το δεύτερο' μά σ' αυτό δε φταίω γώ, φταίνει τα «Ελληνικά Γράμματα». Ο κ. Ροδάς είναι βέβαιος πώς έχει την ιδέα πώς δε φταίει κανένας μας, παρά μονάχα το ψευδώνυμο. Μά, όπως τού γράφω στην άρχή, το ψευδώνυμο δε μπόδισε σε τίποτα, γιατί ξαίρει καλά πώς τά πρόσωπα δεν υπάρχουν όλότελα για μένα, όταν μάλιστα (χωρίς να θέλω να προσβάλω) δεν έχω ξανακούση τ' όνομά τους. «Τοσοϋτον χρόνον μεθ' ύμων είμι, και ουκ έγνωκάς με, Φίλιππε;».

ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ

Οί φοιτηταί 'Ιατρικής

ΤΟ Υπουργείο της Υγείνης έστειλεν έγγραφο στο Υπουργείο της Παιδείας συνιστώντας να έλατωθ ή ό αριθμός των φοιτητών της 'Ιατρικής και Φαρμακευτικής Σχολής. Να γίνονται, λέει, δεκτοί τόσοι για όσους φθάνουν τα όργανα και τα λοιπά εκπαιδευτικά μέσα του Πανεπιστημίου για να εκπαιδευθούν. Πρέπει ασφαλώς να έλατωθ ή ό αριθμός των φοιτητών όχι της 'Ιατρικής και Φαρμακευτικής μόνο, αλλά και των άλλων Σχολών να έλατωθ ή όχι γιατί δε φτάνουν τα όργανα και τα φροντιστήρια των Σχολών, αλλά γιατί επαράγιναν οι έπιστήμονες και καιρός είναι να στραφούν οι νέοι σ' επαγγέλματα πρακτικώτερα. Έτσι την καταλαβαίνουμε την ένέργεια του Υπουργείου. Μά ή δικαιολογία που προβάλλει τώρα είναι άστεία. Γιατί αν ό μόνος λόγος που πρέπει να έλατωθούν οι φοιτηταί της 'Ιατρικής και Φαρμακευτικής είναι ότι δεν υπάρχουν επαρκή όργανα και μέσα, τότε σωστό και λογικό είναι ν' άγορασθούν επαρκή όργανα κι' όχι να έλατωθούν οι φοιτηταί.

Έν πάση περιπτώσει έμεις έχουμε να προτείνουμε μια λύση λογικώτερη: να κανονισθ ή δηλαδή από τη Στατιστική πόσους θανάτους έχουμε έτησίως κατά μέσον όρον και να εισάγεται κάθε χρόνο στην 'Ιατρική και Φαρμακευτική ό αριθμός φοιτητών που χρειάζεται...

Ξεσπαδώματα

Ο κ. Γρηγόριος Ξερόπουλος με ύφος Διαπλάσιον έπιτιμά τον νεαρόν συγγραφέα κ. Βεϊνόγλου διότι έτόλμησε ν' άποστείλ η εις τον διαγωνισμόν διηγήματος των «Ελληνικών Γραμμάτων» έργον του ένθ είχε την επικύρωση της «Νέας Έστίας». Είναι τω όντι λυπηρόν οι νέοι που έγνωρίσαν κάπως άργά τον κ. Ξερόπουλον να μην ακολουθούν το παράδειγμα των άποφοίτων της «Διαπλάσεως» οι όποιοι και όταν ακόμη πατήσουν τα έξηντα άνταλλάσουν μικρά μυστικά, ξεσπαθώνουν, στέλλουν άσπασμούς προς την «Αύραν του Αιγαίου», άλληλογραφούν με τον Φαίδωνα και εις τα έξηνταπέντε των χρόνια ό κ. Ξερόπουλος βοηθούμενος από τον κ. Άγραν τούς έγγράφει εις τα στελέχη της «πρωτοπορείας» του με εύσημον άφοσίωσης και με δώρον ένα χρυσόδετον τόμον της «Διαπλάσεως» και μίαν μυθιστορηματικήν διασκευήν του κ. Ξερόπουλου «Ο Λουλού εις το Μαρόκον». Ο κ. Βεϊνόγλου άτυχώς έσκέφθη διαφορετικά. Λάθος του. Υπάρχει όμως μια λύση που να ικανοποιή και τούς δυο. Ο κ. Βεϊνόγλου μάς έστειλε ασφαλώς το καλύτερο έργο του «Τη μεγάλη στιγμή». Άς μάς στείλ η μερικά τέτοια ακόμη και τον παρακαλούμε θεομότατα όλην την προγενεστέραν παραγωγήν του, όσα έγραψε πρό δεκαετίας λ. χ. να τά στείλ η εις την όδον Εύριπίδου όπου θα τύχουν εύμενστάτης υποδοχής. Υποθέτομε κ. Ξερόπουλε ότι ή λύση αυτή θα σας ικανοποιήση ώστε να μην ξεσπαθώσετε και για δεύτεραν φοράν.

Ευεντεύξεις του Φιλλύρα

ΜΙΑ πρωινή έφημερίς δημοσιεύει σειράν συνεντεύξεων με τον ποιητήν Ρώμον Φιλλύραν που βρίσκεται στο Δομοκαίτειο Φρενοκομείο. Σπανίως έχουν γραφεί στη νεοελληνική λογοτεχνία ωραιότερες σελίδες.

Και νέα αναγέννηση

ΕΝΑΣ καραγκιοζοπαίχτης, άποβλέποντας κι' αυτός στην αναγέννηση του θεάτρου έβγαλε σάν λόγιος, λέει, που είναι, μανιφέστο περί νέας τέχνης. Φαίνεται όμως πώς δεν έκτιμήθηκεν ή προσπάθειά του, και δευτέρωσε το μανιφέστο. Παραιτείται. Άφήνει όμως το ρεπερτόριό του, που περιέχει, καθώς λέει, «άρλούμπες» περίφημες κι' «έξωφρενισμούς» μοναδικούς, το αφήνει κληρονομία στους «Νέους συγγραφείς». Δεν φανταζόμαστε νάχουν έλλειψη από άρλούμπες κι' έξωφρενισμούς οι «Νέοι». Άλλως τε, αφού πρόκειται περί νέας τέχνης, μπορεί να χρειασθούν και σε μερικούς άλλους οι έξωφρενισμοί κι' οι άρλούμπες του Καραγκιοζοπαίχτη.....

Η Κυριακή των Έφημερίδων

ΣΤΗ Βουλή έχει υποβληθεί νομοσχέδιο περί Κυριακής άργίας των έφημερίδων. Ξέρουμε πώς το νομοσχέδιο θα συναντήση αντίδραση από μερικούς διευθυντάς έφημερίδων, που φοβούνται ζημίαν των συμφερόντων τους. Ζημία μεγάλη δεν πρόκειται νάχουν οι έφημερίδες, αν δεν εκδίδονται μια φορά την εβδομάδα, κάθε Δευτέρα. Μά κι' αν υπάρχη μια μικρή ζημία άξίζει να δοθ ή στους ανθρώπους που εργάζονται έξαντλητικά (συντάχτες και τυπογράφους) μια μέρα άνακουφίσεως, όπως έχει όλος ό άλλος κόσμος. Σ' όλα σχεδόν τάλλα κράτη αναπαύονται κι' οι δημοσιογράφοι την Κυριακή στην Άγγλια, στην 'Ιταλία, σ' όλα τα βαλκανικά κράτη κ. ά. Στην Ελλάδα γιατί τάχα είναι ανάγκη να μη σηκώνουν οι άνθρωποι αυτοί το κεφάλι από την ξεθεωτική δουλειά;

Εμμανουήλ Μενάκης

Ο θάνατος του Έμμ. Μενάκη στερεί την κοινωνία μας από έναν άνθρωπο που είχαν όσο λίγοι σκεφθεί

πάνω στον προορισμό των ανθρώπων που έτυχε να κατέχουν περισσότερο πλούτο από τους άλλους. Ο Έμμ. Μενάκης είχε τη συνείδηση του χρέους προς την κοινωνία, ήξερε τί χρωστά το άτομο προς το σύνολο. Διέθεσε λοιπόν τεράστια χρηματικά ποσά, τα διέθεσε όχι έπιλόλαια, όχι για έπίδειξη, αλλά τα διέθεσε με τη συνείδηση πως έκτελει μια υποχρέωση και τα διέθεσε κατά τρόπο σοφό. Το πιο σπουδαίο μάλιστα είναι πώς όλες αυτές τις δωρεές τις έκαμε ένθ ζούσε κι' έτσι μπόρεσε να έπιβλέψη μόνος του τα διάφορα έργα που ένίσχυε κι' ακόμα να δοκιμάξη την άγνότερη χαρά που νοιώθει ό άνθρωπος που γεννή χαρά στην ψυχή των διπλανών του. Αν όλοι οι πλούσιοι άνθρωποι είχαν εργασθεί και είχαν σκεφθεί όπως ό Μενάκης, το κοινωνικό πρόβλημα θα είχε μορφή διαφορετική. Το θλιβερό είναι πώς ό Έμμ. Μενάκης και γενικώτερα ή οικογένεια Μενάκη είναι ένα μεγάλο και ώραιο παράδειγμα, αλλά σχεδόν μοναδικό, χωρίς άνάλογους μιμητάς. Πόσο όμως ή μεγάλη λαϊκή μάζα γνωρίζει να τοποθετή τον κάθε άνθρωπο φάνηκε στην κηδεία του Μενάκη που δεν την ακολουθήσαν μόνον έπίσημοι, αλλά κυρίως ό λαός που με συντριβή άκουσε το θάνατό του.

Ούτε ταλέντο αλλά ούτε και άγωγή

ΓΙΑ την καλλιτεχνική εργασία των κ. κ. Καστανάκη και Σπαχή υπήρχαν πάντα από τους ανθρώπους που ξέρουν να κρίνουν σοβαρές έπιφυλάξεις. Τα άποτυχημένα σκηινικά των «του κύκλου με την κιμωλία», οι άντιαισθητικές σκηνογραφίες της «Σουφραζέτας» κ. ά. είχαν πείσει τους ανθρώπους της τέχνης και των γραμμάτων ότι ή εργασία των δυο αυτών σκεδιαστών δεν μπορούσε να είναι άντικείμενον κρίσεως. Τις τελευταίες όμως αυτές ήμέρες ή έπίθεσι των εναντίον του κριτικού της «Πρωίας» κ. Α. Κουκούλα ό όποιος κατεδέχθη με χαχαρηστικήν έπιείκεια να κρίνη τα σκηινικά αυτά έπεισαν τους πάντας ότι οι δυο νέοι δεν είναι μόνον έστερηνμένοι ταλέντου αλλά και στοιχειώδους άγωγής.

Τι να υποδέσσωμε

ΜΑΘΑΙΝΟΜΕ ότι ή άστυνομία από μηνών έχει συλλάβει και κατάρχει όκτω ρουλέττες. Από τότε όμως που πήγαν οι δικογραφίες στην εισαγγελία πέρασαν μήνες άρκετοι και τίποτε δεν έγινε. Τί πρέπει να υποδέσσωμε; Ότι οι χαρτοπαικτικοί παράγοντες πρέπει να περιφρονούν και να γελούν με τον ζήλο της άστυνομίας που υποβάλλεται σε κόπους δίχως αποτέλεσμα;

Τερατώδες

ΣΧΕΤΙΚΑ με την καταδίωξη του χαρτοπαιγνίου μαθαίνουμε ότι ή άρομδία άπηρεσία της άστυνομίας έχει 300 περίπου δραχμές μηνιαίως για έξοδα κινήσεως. Είναι αλήθεια; Θα ήταν τερατώδες να σκεφθ ή κανείς ότι ένα άδίκημα σάν τη χαρτοπαιξία μπορεί να κυνηγηθ ή με τέτοια γλίσχρα μέσα.

Το έξωφύλλό μας

ΤΟ σημερινό μας έξωφύλλο είναι έργο του ζωγράφου Γιώχαν Βέρνερ. Το ίδιο είχαμε πρό μηνός δημοσιεύσει τον κυνηγό με τα σκυλιά. Το θέμα άποτελεί πάντα μια ουσιώδη βάση της έμπνευσής του, κατορθώνει όμως να έλευθερώνεται και να μην πνίγεται μέσα στη στενή ατμόσφαιρα του άκαδημαϊσμού.

N. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Ο ΦΙΛΟΣ ΜΟΥ Ο ΠΕΖΑΝΟΣ

Βο ΒΡΑΒΕΙΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ενας κεραυνός ἴσιος σὰν σιδερόβεργα μὲ πέρασε πέρα πέρα καὶ μὲ κάρφωσε. Ἡ διαφορὰ τῆς καινούριας ἀντρέσσας ἀπ' τὴ παλιὰ ἔμοιαζε ἕνα ἐκπληκτικὸ κατρακύλισμα. Σὰν τότε, ἀκούγω ἀκόμα στ' αὐτιά μου αὐτὸ πού ἄκουσα: Τὸν ἀχὸ τοῦ γκρεμνίσματος μὲ τὸ κύλισμα τῶν τοίχων. Τὸ συνθέμελο τριζίμο.

Νὰ πῆγαινα νὰ τὸν εὔρω; Νὰ τὸν ἀντικρύσω στὸ καινούργιο τοῦ σπίτι; Τὸ φαντάστηκα χαμηλό, μικράκι μὲ τὴ πόρτα στὸ στενὸ πεζοδρόμιο, κολητὸ στὴν ἀράδα τῶν ἄλλων συνοικιακῶν μικροσπιτιῶν. Καὶ τί δρόμος... Γεμάτος λάσπη καὶ νερά, πού θὰ πέρανε ἀνάρια, ἀνάρια κἀνα κάρσο λαχανικά καὶ θ' ἀκουγόταν τὸ δειλὶ ἢ φωνὴ τοῦ συνοικιακοῦ πρᾶγματεντὴ μὲ τὸ κουνδουνάκι, ἐκεῖ πέρα, στὴν ἄκρη τῆς πόλης. Ἄν πῆγαινα λοιπὸν ἐκεῖ; Μοῦ φάνηκε ἴδιο σὰν τὴν ἀνανδρία τοῦ κυνηγοῦ πού προχωρεῖ στὸ βάθος τοῦ δάσους νὰ ξετρυνώσῃ τὸν πληγωμένο λέοντα.

Περπάτησα, περπάτησα πολὺ. Βρέθηκα στὴν ὁδὸ Σοφοκλέους. Τὸ χρηματιστήριό παρέκει. Θυμήθηκα μιὰ ὑπόθεσή μου καὶ μπῆκα νὰ πάρω πληροφορίες. Μὰ μιὰ φωνὴ μοῦ ξέσκιζε πέρα πέρα τὴ καρδιά κι' ἀλαφρογύρισα.

Ἦταν ἐκεῖνος. Μὲ τὴ ράχη σὲ μένα. Πάντα ἀψηλὸς μὰ λίγο σκυφτός τώρα μ' ἕνα ἀδιάβροχο πού φανέρονε κομποφύτητα κουρασμένη. Ἡ ζώνη κρεμόταν μὲ τῶνα αὐτὴ ἴσμε κατῶ. Βάσταγε καὶ στριφογύριζε στὰ χέρια τὸ καπέλλο του καὶ προσπαθοῦσε νὰ ἡσυχάσῃ ἕνα κοντόχοντρο κύριο νευριασμένο καὶ θυμωμένο.

— Κύριε Πεζανέ! Εἶναι ἡ τελευταία διορία πού σὰς δίνω! Ὡς τὸ Σάββατο ἐννοῶ νὰ τελιώνουμε. Ἐχὼ κι' ἐγὼ ὑποχρεώσεις κι' ἡ ἀναβολὴ σὰς θὰ μὲ ἀναγκάσουν νὰ κάνω γρήσῃ τῶν νομίμων μου δικαιωμάτων. Νὰ συνεννοούμαστε!»

Καὶ ὁ Πέτρος μὲ παρακαλετὴ καὶ ἡσυχαστικὴ φωνή:

— «Ἐννοια σὰς, κύριε... Δὲν

υπάρχει λόγος νὰ ἀνησυχῇτε. Εἴπατε ὡς τὸ Σάββατο; Πολὺ καλά! Ὡς τὸ Σάββατο ἐλπίζω νὰ σὰς κανονίσω».

— «Ἐλπίζετε; Μὰ τί μοῦ κοπανᾷς παιδί μου; Ὅλο ἐλπίζετε λοιπὸν ἐσεῖς; Μοῦ εἴπατε κάποτε πὼς περιμένατε νὰ ἀνατιμηθοῦν ἡ ἀξίες σας. Ἐπέσσαν κι' αὐτές, πᾶνε στὸ διάολο. Μοῦ εἴπατε πὼς περιμένατε νὰ πωληθοῦν τὰ μπαμπάκια σας... σὰς τὰ ἔκαναν κατάσχεση ὁ κ. Σ... πού τοῦ χρωστάγατε ἕνα γραμμάτιο. Μοῦ εἴπατε πὼς στὴ Σαλονίκη συμβλήθηκατε μ' ἕναν οἶκο κονσερβῶν νὰ σὰς στέρῃ ἐδῶ ἐμπόρευμα. Ὁ οἶκος φάλισε. Μοῦ εἴπατε πὼς θὰ κάνετε ἴσαμε τὰ χτῆς μιὰ προμήθεια ἀπὸ συνάλλαγμα στὴν Ἑθνικὴ... Πῆραν ἄλλοι κι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ ἀπ' τὰ χέρια σας. Τώρα μοῦ λέτε ὡς τὸ Σάββατο θὰ πουλήσετε τὸ αὐτοκίνητό σας γιὰ νὰ μὲ πληρώσετε. Ποιὸς θὰ τ' ἀγοράσῃ; καὶ σὲ ποιά τιμή;»

Χώθηκα σὲ μιὰν ἀνοιχτὴ πόρτα καὶ περιμένα. Ἡ λεπτὴ σιλουέτα τοῦ φίλου μου πού μίλαγε μὲ τόσην εὐγένεια κρατώντας τὸ καπέλλο στὰ χέρια πῆρε κάποια δραματικὴ θέση ἀπὸ τότε στὸ κόσμο τῶν ἀναμνήσεων μου.

Καὶ ἦταν τόσο πιὸ τραγικὴ ἡ μορφὴ του ὅσο περισσότερο φούσκωνε ἡ χυδαιότητα στὰ μάτια τοῦ πιστωτῆ καὶ ξεχειλοῦσε μετὰ ἀπ' τὰ χεῖλη του. Καὶ τότε ὁ Πεζανὸς τοῦ χτύπαγε ἡσυχαστικὰ τὸν ὄμο καὶ τοῦ ἐξηγοῦσε. Ἐγίνε ἕνας μικρὸς κύκλος γύρω τους. Ἕνα δρᾶμα θέλει ἀκορατήριον. Καὶ κάποτε φκιάνουν οἱ συγγραφεῖς ἕνα δλόκληρο ἔργο, μιὰ τραγωδία, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ πλασάρουν μιὰ δυνατὴ σκηνή, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ διδάξουν αὐτὴ τὴ σκηνή. Τὸ παραδέχομαι αὐτὸ πὼς εἶνε ἀληθινὸ γιὰτὶ πιστεύω πὼς ἡ ζωὴ, δὲν εἶνε ἕνας ὄγκος ποσότητος πού ἀρχίζει καὶ τελειώνει καὶ ἔχει μιὰ γενικὴ μορφή, ἕνα διάγραμμα, ἕνα σχῆμα μὲ συγκεκριμένη ἀπόδοση στὴ ψυχὴ ἢ στὴ συνείδηση, παρὰ εἶνε μονάχα ὅλες αὐτὲς ἡ μικρολεπτομέρειες, καὶ ἐξαιρετικὲς συμπτώσεις, λίγη καλοσύνη, ἕνα φοβερὸ πλῆγμα, ἕνα χαμόγελο πού τρυπώνει γρήγορα νὰ κρυφτῇ... ἕνα χέρι λεπτὸ καὶ ὠχρὸ πού χαϊδεύει νὰ ἡμερώσῃ τὴ λύσσα καὶ τὴ κακία...

Μετὰ χωρίστηκαν. Ὁ κοντόχοντρος κύριος ἔφυγε γρήγορα μὲ ξεκούμπωτο τὸ πανωφόρι του. Ὁ Πεζανὸς τὸν ἀκολούθησε μὲ τὰ μάτια καὶ μετὰ ἔκανε λίγα βήματα μὲ τρόπο σὰ τὰ πόδια του νὰ εἶχαν δικές τους σκέψεις. Πέρασε δίπλα μου.

— Πέτρο! τοῦ φώναξα ἐνῶ μετάνοιωνα μαζί. Γύρισε τὰ λυπημένα μάτια του κατὰ μένα ὅπως νὰ μὴ μὲ γνώριζε κι' ὕστερα σὰ νὰ τίναξε μιὰ νάρκη ἀπὸ πάνω του γέμισε ὅλος χαρὰ — δὲν ἔτυχε νὰ δῶ μὰ φαντάζομαι ἔτσι θὰ κάνουν καὶ οἱ ναναγοὶ ὅταν στὴ μέση τοῦ ὠκεανοῦ ξεχωρίσουν ἕνα μικρὸ βράχο — ἄπλωσε πρόθυμα τὰ χέρια καὶ μὲ τὸ πρόσχαρο τὸ γελαστὸ ὕφος:

— Νίκο! Ἐσύ! Τί σύμπτωση. Καὶ σ' εἶχα τώρα δὰ στὸ νοῦ μου. Καὶ πὼς γνωρᾶς στὸ χρηματιστήριον;

Τοῦ ἐξήγησα τὴν ὑπόθεσή μου προσπαθώντας μὲ ἀδιάφορες κουβέντες νὰ τὸν τραβήξω ἀπ' τὴν ὑποψία πού θάχε, πὼς ἴσως ἄκουσα ἢ εἶδα ὅσα πρὶν ἔγιναν. Πέρασε τὸ χέρι του στὴ μέση μου καὶ περπατήσαμε μαζί. Μοῦ μίλησε πάλι γιὰ τὶς δουλειές του.

— Εἶχα λίγες ἀναποδιές! Μὰ στὸ διάολο. Ὅσο ἀναπνέω θὰ ἐλπίζω. Καὶ νὰ δῆς. Τώρα δὰ μοῦ παρουσιάστηκε, εἶναι δυὸ τρεῖς μέρες, μιὰ καλὴ, μὰ πολὺ καλὴ δουλειὰ. Κάποια μειοδοσία τοῦ Κράτους γιὰ κατ' ἀποξήραντικὰ ἔργα. Ἐχὼ φίλους μὲ κεφάλαια, καταθέτω κι' ἐγὼ κατ' ἀποξήραντικὰ. Καὶ ἡ γυναῖκα σου τί κάνει; Ἄμ' ἢ Λιλίκα σου; Πόσο τὸ λαχτάρησα τὸ κοριτσάκι σου. Λέω πάντα τῆς Σμαράγδας μου, ν' ἀφήσῃ κατὰ μέρος τὶς μόδες καὶ δὲν ἔξρω τί ἄλλες ἀνόητες ιδέες καὶ νὰ γίνῃ μαμὰ ἐνὸς χαριτωμένου παιδιοῦ. Νά! σὰν τῆς Λιλίκας σου. Μὰ πού ἐκείνη. Ἐ! τί νὰ γίνῃ. Πῆς πὼς κι' αὐτὸ εἶνε σὶς ἐπιχειρήσεις πού ζημιώσα... καὶ γέλασε. Μὰ ἕνα γέλιο τόσο καρδιακὸ κι' ἔμορφο ὅσο πιὸ ἀπελπιστικὴ ἦταν ἡ αἰτία πού τὸ προκαλοῦσε.

Τοῦ εἶπα πὼς θὰ πῆγαινα μὲ τὴ γυναῖκα μου νὰ τοὺς δοῦμε.

— Στάσου φίλε μου! Ἀλλάξαμε σπῆτι. Τί χαμένος νὰ μὴ σοῦ τὸ πῶ. Καθόμαστε τώρα λίγο παρὰμερα. Ὁδός... Ἐρεῖς; Κοντὰ στὸ Λαρισσαϊκό».

Μὰ ἔτσι, ὅπως μοῦ τῶκοψε, μὲ τόσην ἀφέλεια, θὰ τὸν ἔκρινα ἄσκημα ἂν τὴν ἴδια στιγμὴ δὲ ξεχώριζα ἕνα σύννεφο πού πλάκωσε τὸ μέτωπό του.

Ποιὸς ξέρει ἂν δὲν ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού ἐνοιώθε τὴ κατρακύλα μὲ τὸ ν' ἀκούγῃ ὁ ἴδιος τὰ λόγια του, ὅταν μοῦδινε τὴν ἀντρέσσα.

Τὸν πῆρα καὶ καθίσαμε σ' ἕνα ἀπ' τὰ τραπεζάκια τοῦ Πανθέου. Δὲν ἤθελε μὲ κανένα τρόπο. Μὰ ἐπέμενα. Κάθισε ταραγμένος καὶ ἡ ἀνησυχία ἔκανε τὰ μάτια του νὰ μὴ θέλουν νὰ ἡσυχάσουν κάπου.

Παραγγεῖλα ὅτι εἶχε πιὸ ἐκλεκτό! Τὸν εἶδα νὰ μὴ κάνῃ ν' ἀπλώσῃ τὸ χέρι του καὶ ἀναγκάστηκα ἀπ' τὴ παρὰξενη αὐτὴ συστολή του νὰ τοῦ προσφέρω ἀπ' ὅ,τι ἔπερνα. Ἐτρώγα γιὰ νὰ τρώγῃ, ἐκεῖνος πού κατέπινε τὰ παξιμαδάκια ἄλλοτε σὰν χάπια καὶ πού δὲν χόρταινε μὲ τίποτα ὅσες φορὲς τυχαίναμε μαζί. Τὰ κατάλαβα ὅλα, ὅταν τὸν εἶδα νὰ μὴ ξέρῃ πὼς νὰ φερθῇ τὴ στιγμὴ πού τὸ γκαρσόνι ἔφερε τὸ λογαριασμό! Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού δὲν μὲ πρόλαβε. Ἐμεινε βουβὸς καὶ δυὸ στάλες κύλησαν στὰ μάτια του. Μάντεψα τὴν οἰκονομικὴ του κατάσταση. Θὰ ἦταν πολὺ στενοχωρημένος. Περπατήσαμε ὡς τὴν ὁδὸ Κοραΐ, ὕστερα γύρισε κατὰ τὴν ὁδὸ Σταδίου. Ἀρχίσαμε νὰ κατεβαίνουμε κουβεντιάζοντας. Τοῦ εἶπα:

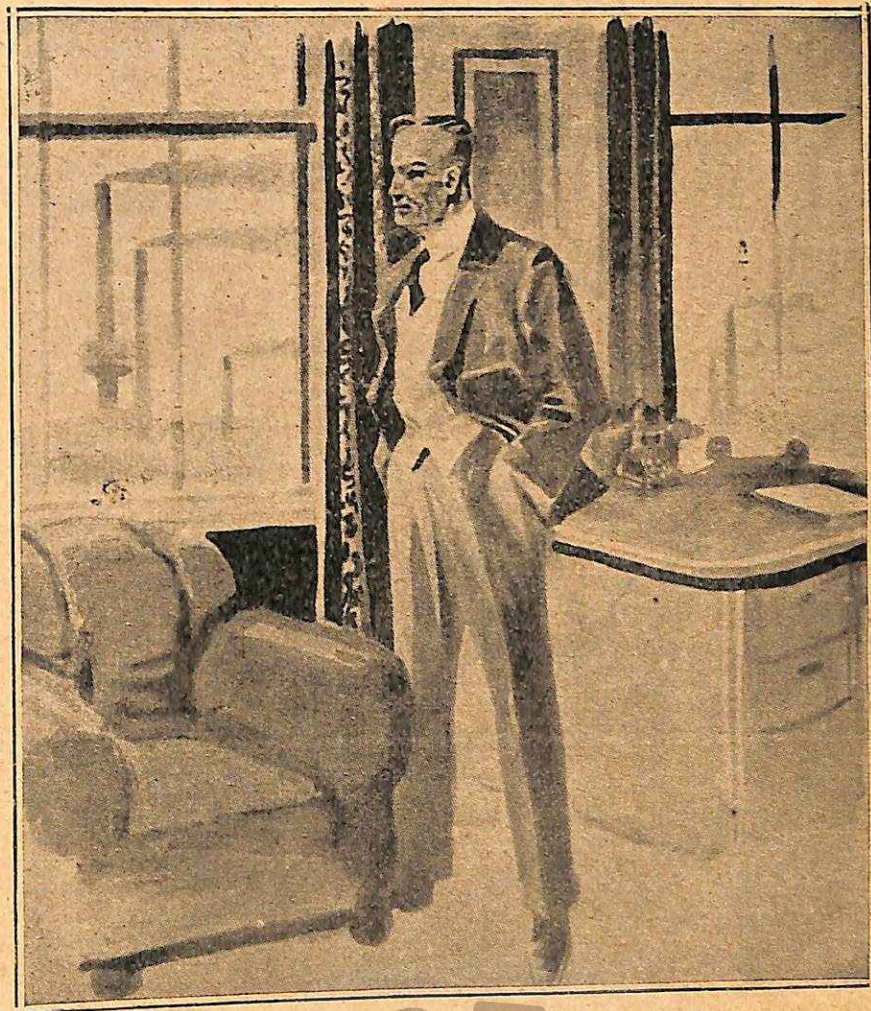
— Ἀφοῦ ἡ δουλειὰ τῶν ἀποξηραντικῶν ἔργων, ὅπως λές, εἶνε τόσο καλὴ, ἂς τὴν κάνουμε οἱ δυὸ μας γιὰ νὰ μὴ πληρώνης τόκους στοὺς δανειστάς σου. Καταθέτω ὅ,τι μοῦ ζητήσης».

Ἀρπάξε τὰ χέρια μου. Σταμάτησε:

— Εἶσαι εὐγενικὸς ἐσύ! Σὲ καταλαβαίνω πέρα... πέρα... ἔχωσέ τις ματιές του στὰ μάτια μου. «Μὰ δὲν γίνεταί. Δὲν πρέπει. Ἀφῆσέ με μονάχο. Γιὰ μένα εἶναι μιὰ καλὴ δουλειὰ. Γιατὶ τὸ πιστεύω. Τὸ πιστεύω ἐγὼ ὅμως. Ἐσύ, φίλε μου, στάσου στὴν ἄκρη. Δὲν ξέρεις κάποτε τί γίνεται. Κι' ἔχεις παιδί, ἔχεις γυναῖκα πού σ' ἀγαπάει... δὲν ἔχεις ἀφορμὲς νὰ θέλῃς νὰ παίξῃς τὴν εὐτυχία σου αὐτὴ ὅλα γιὰ ὅλα».

— «Καὶ σύ;» τοῦ εἶπα,

— «Εἶναι ἄλλο...» καὶ κούνησε τὸ χέρι του «πρέπει νὰ κάνω κατ' ἄλλο. Ὡς τὰ σήμερα δὲν ἔκανα τίποτα. Εἶσαι ὁ πρῶτος καὶ ὁ μόνος πού θὰ τὸ πῶ: ζήμωσα ὑπερβολικά. Πρέπει νὰ δουλέψω». Φτάσαμε στὴ Τράπεζα Ἀθηνῶν. «Ἐρχεσαι; μοῦ λέει» Ἐχὼ ἕνα τσέκ ἀπ' τὴν Ἀλεξάνδρεια. Μιᾶς στιγμῆς δουλειὰ». Ἡ σκέψη πὼς θάπερνε λεφτὰ μὲ λάφρωση, Ἀλλὰ τὸν εἶδα

Ἦταν ἀπ' αὐτοὺς πού κάνουν τοὺς ἄλλους νὰ πιστεύουν σὲ μιὰ θοβλητικὴ τους δύναμη.

στὴ θυρίδα ταραγμένο, νὰ χάνῃ τὸ χρῶμα του. Ὁ Προϊστάμενος μὲ πολλὴ εὐγένεια τοῦ ἐξηγοῦσε:

— Κύριε Πεζανέ. Πιστώσαμε μὲ τὸ ἔμβασμα τὸ λογαριασμό σας. Δυστυχῶς ὅμως ἀπὸ μιὰ ὥρα ἡ Εἰσαγγελία χῶς ὅμως ἀπὸ μιὰ ὥρα ἡ Εἰσαγγελία ἔχει κάνει κατάσχεση καὶ ἔτσι... ὡς πού νά... δὲν ἄκουσα ἄλλο. Ὁ Πέτρος μὲ τραβήξε ἀπ' τὸ χέρι ἐνῶ προσπαθοῦσε νὰ μαζώξῃ λίγα τραγικά ἀπομεινάρια χαμόγελου πού ἔφευγαν ὀλοένα. Κούνησε τὸ κεφάλι του, ἀνοίξε τὰ χέρια, τ' ἀφῆσε νὰ ξαναπέσουν καὶ σχεδὸν εὐθύμα:

— «Νά! Κι' ἐδῶ ἀτυχία!» καὶ ὕστερα πιὸ ἀποφασιστικά. «Δὲν πειράζει. Ἀνθρώποι πού συνήθισαν στίς κλωτσιές δὲν τοὺς νοιάζει ἕνα ἄλλο τρῶμα γιὰ τ' αὐτοῦ. Βλέπεις τώρα πόση ἀνάγκη εἶναι νὰ χωρῶ σὲ οποιαδήποτε δουλειὰ; Βλέπεις τί γελοῖο θάταν νὰ λογαριάζω ἂν ἡ δουλειὰ θάνε σίγουρη ἢ χαμένη;

Ἄν ἐπιτύχῃ πάει καλά. Ἄν χαθῇ, ἂς γὰρ ὅλα μαζί της σ' ἕνα ἀπελπιστικὸ ἀγῶνα παρὰ νὰ σβύσω σὲ μιὰν ἀπελπιστικὴ ἀδράνεια».

Θὰ ποῦλαγε τὸ αὐτοκίνητό του. Δὲν μοῦ τῶπε. Τῶξερα ὅμως. Ἄν μοῦ ἀνέθετε νὰ τοῦ βρῶ ἕνα καλὸ ἀγοραστή μὴ τὸν γελάσουν οἱ ξένοι. Μὰ πὼς νὰ τὸν ἐξηγήσω τὸ τρόπο πού ἄκουσα τὴν ἀπόφασή του; Ἐπρεπε νὰ τοῦ φανερώσω τὴ σκηνὴ στὸ χρηματιστήριον. Μὰ αὐτὸ ποτέ. Τὸν ἔξερα τόσο περήφανο. Θάμωραζε νὰ τὸν ξεγύμωνα ἀπὸ λίγα κοινοῦλα πού τράβαγε καὶ κρατάγε ἀπάνω στὸ ἀνατριχιασμένο κορμί του, κούβοντας τὴ ντροπαλὴ γύμνια του.

— Νίκο! περιμένετέ με στίς τέσσερες. Θάρθω μὲ τὴ Σμαράγδα μου. νὰ σὰς πάρουμε νὰ κάνουμε ὅλοι μαζί ἕνα γυράκι. Ὅπου θέλετε.

Στίς τέσσερες τοὺς περιμέναμε. Ἡ Λιλίκα φοροῦσε τὰ γαντάκια καὶ πε-

τοῦσε ἀπ' τὴ χαρά. Μετὰ τρία τέταρτα ἓνα βαθὺ καὶ ξεστὸ κορνάρισμα, σὲ λίγα δευτερόλεπτα τὸ ἥσυχο κύλισμα μιᾶς κομπῆς Lincoln πού φρενάρει ἤρεμα μὲ τὸ χαρκτηριστικὸ καὶ δὲν ἐκείνο τριζιμο πὺν κάνουν τὰ φρένα. Ὁ Πέτρος μόνος μέσα.

— «Καὶ ἡ Σμαράγδα;» ἔκανα μὲ τὴ γυναῖκα μου αὐθόρμητα.

Τὰ μάτια του γέμισαν μελαγχολία. Πῆρε τὴ Λιλίκα στὴν ἀγκαλιά του τῆς χαϊδεψε τὰ ξανθὰ σγουρόμαλλα.

— «Λίγο ἀδιάθετη. Γι' αὐτὸ ἀργησα. Μὰ δὲν εἶναι τίποτα.»

Ἡ χαρά μου νὰ τοὺς δῶ καὶ τοὺς δυὸ κοντὰ κοντὰ — τί προαίσθημα — ἔσβυσε.

Διήθουνε μονάχος. Καθώμουν δίπλα του. Ἡ γυναῖκα μου μὲ τὴ Λιλίκα πίσω. Θυμᾶμαι πὼς τὴ στιγμή πού ἔμπαινε ἡ γυναῖκα μου νὰ καθίσει τῆς σφύριξα στ' αὐτί: Κύτταξε νὰ τοὺς τρόπο νὰ μᾶς ἀφήσης μόνους σὲ πρώτη εὐκαιρία. Θέλω νὰ τοῦ μιλῶ.

Ἦταν λίγα λεπτὰ πού τρέχαμε στὴν ὁδὸ Κηφισσίας, ἀπ' ἐκεῖ στὸ Σύνταγμα, Λεωφόρο Ἀμαλίας, Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ κι' ὕστερα ὁλόδια στὴ Λεωφόρο Συγγρού. Σὲ λιγάκι περνούσαμε ἔμπρὸς στὶς βίλλες τοῦ Φαλήρου. Ἐκεῖ κοντὰ ἔμεναν οἱ Ρ.... Γνωστὴ οἰκογένεια. Ἡ γυναῖκα μου βοῆκε μιὰ ὥρα ἀφορμή, προσφασίστηκε κάποιον σπουδαῖο λόγο, ζήτησε χίλιες συγγνώμες, ἐγὼ τὴ δικαιολόγησα στὸ φίλο μου καὶ τὸ αὐτοκίνητο σταμάτησε μπρὸς τοὺς Ρ.... Ἡ γυναῖκα μου βγήκε.

Μείναμε μόνον. Τρέχαμε πρὸς τὴ Γλυφάδα.

Ντουπλάρειζε ὅλα τὰ αὐτοκίνητα καὶ δὲν τὸν τραβοῦσε τίποτα ἀπὸ τὴ γοηγοράδα τῆς Lincoln. Στὸν ἱλιγγο τῆς κίνησης λὲς κι' ἤθελε νὰ ξεχάσει. Σὲ δυὸ μέρες τὸ κομπὸ ἀμάξι δὲν θάταν δικό του. Αὐτὴ ἡ ἰδέα τὸν ἐσπρωχνε νὰ τὸ χορῇ σήμαμα μαζί μὲ τοὺς καλύτερους φίλους.

Νὰ τρέξει μαζί του σὰν ἄλλοτε, ν' ἀγκαλιάσει σχεδὸν τὸ βολάν καὶ σὲ κάθε ἀπαλὸ ἀγγισμα πού τοῦκανε νὰ ξεγλιστρᾷ ἡ λιμουζίνα σὰν τὸ ζῶο πού σκιρτάει παιχιδιάρικα στὸ χάδι.

Ἐχε τόση τρυφερότητα ν' ἀγαπᾷ ἓνα πράγμα πού δὲν ἔχει ψυχὴ. Εἶναι στιγμὲς πού ἡ ἀγάπη σου πέρνει μιὰν ἀνωτερότητα ἡθικὴ. Δὲν περιμένει ἀνταπόδοση. Καὶ κοντὰ στὸ φίλο μου πλαῖ στὸν ἄνθρωπο πού ἔκουβε τὴ βουβὴ λύπη καὶ σκέπαζε τὴ πονεμένη πληγὴ ἀποκοῦσα ὅλες τὶς λεπτὲς συγκινήσεις, τὴ γλυκεῖα μελαγχολία, τὴν

ἀπέραντη συμπάθεια γιὰ ὅσα ὑποφέρουν. Καὶ νὰ τώρα ὅπως γύρισα νὰ τὸν κυτᾶω, βρυσούλες τὰ μάτια του ἔσταζαν κι' ἔβρεχαν τὰ μεγάλα τσίνορα, δίνοντάς του μιὰ ξωτική μορφὰ μὲ τὴ διαμαντένια λάμψη τους.

Ἀπλώσα τὸ χέρι μου στὸ βολάν. Γύρισα σιγὰ σιγὰ δεξιὰ στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου. Δὲν ἔκανε νὰ μὲ μολοῖσι. Πάτησα τὰ φρένα σιγὰ σιγὰ. Τὸ φρενάρημα στρίγγλισε κομματὶ καὶ τὸ ἀμάξι σύρθηκε ἀργὰ στὰ καρούλια του. Ἐμῆμασαν στὴν ἄκρη ὁλότετα. Κάπου κάπου πέρανε κανένα αὐτοκίνητο γιὰ νὰ βυθιστῇ πέρα στὸ μᾶκρος τοῦ δρόμου μὲ τοὺς γλεντζέδες τῆς ζωῆς ἢ μὲ τοὺς χαροκόπους τῆς πρόχειρης ἡδονῆς.

Δὲν μᾶς ἀνησυχοῦσε κανεὶς.

— Κλαῖς φίλε μου! τοῦ εἶπα.

Ἀστόχαστα σφούγγισε τὰ μάτια του ἐνῶ χαμογέλασε μὲ μιὰ ἥρεμη καὶ λεπτή ἀπορία. Καινούργια δάκρυα ἔφταναν πάλι.

— «Δὲν εἶνε τίποτα... ἀπ' τὸν ἀέρα... μού πειράζει τὰ μάτια...»

Τοῦ ἔσφιξα ἀπαλὰ τὸ γαντωμένο χέρι κι' ἔδωσα στὸν ἑαυτὸ μου ἓνα τόνο τῆς πρὸ βαθεῖας καλοσύνης. Τοῦ εἶπα χτυπώντας του τὸν ὄμο.

— Γιατί τόσο καιρὸ μὲ προσβάλλεις; Γιατί δὲν μ' ἔχεις σὰν τὸ καλλίτερο σου φίλο; Γιατί νὰ κρύβεσαι; ἔχεις μέσα ἓνα σωρὸ πράγματα πού μαδοῦνε τὴν εὐτυχία σου καὶ δὲ μού λὲς τίποτα. Κάνεις μαζί μου ὅτι θὰ κανες μ' ἓνα ξένο. Κλαῖς... κι' ἔξακολουθεῖς νὰ κλαῖς. Μοῦ λὲς ψέμματα.

Πόση ὥρα πού σταματήσαμε; Πού ὁ ἀγέρας δὲν παγώνει τὰ μάτια σου καὶ κύττα... τὰ δάκρυα ἀχνίζουν στὰ μάγουλα... βρέχουν τὰ φορέματα...»

Ὁ ἄνδρας ἔγινε ἓνα παιδί, ἐνῶ μαζί ἡ ἀνησυχία τοῦ τάραζε τὴ σκέψη: — Γιατί μ' ἀρωτᾷς; Ξέρεις τίποτα; Μήπως ξέρεις; Πές μου Νίκο! Ποιὸς σοῦ εἶπε ψέμματα;

— «Ψέμματα;» τοῦ ἔκανα. Πάλι ἤθελε νὰ ξεφύγῃ τὴ ταπεινώση μπρὸς στὸ φίλο πού ξεχώριζε. Μὰ δὲν ἔπρεπε πιά νὰ τὸν ἀφήσω... Ἡ εὐκαιρία ἦταν κατάλληλη καὶ σὰν νὰ πέρασε μιὰ ἀστραπή ἀπ' τὸ μυαλό μου τὸν ἀρώτησα:

— «Γιατί ἡ Σμαράγδα δὲν ἦρθε μαζί σου;»

Πόση ὥρα μὲ κύτταζε; Ὑστερα ἡ ματιές του πῆραν ἓνα παράξενο δρόμο, πέρα μακρὰ, στὰ σύννεφα πού καταλάγιασαν στὴ μακρινὴ κορφή τῆς Αἰγίνης καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ἦταν μιὰ ἀτέλειωτη βουβὴ στιγμή, ὥρα

ὁλόκληρη, πού εἶχε χάσει τὸ πρόσωπο στὰ χέρια του κι' ἥσυχα, ἥσυχα ἔφευγε τὸ ξεχείλισμα τοῦ πόνου μέσα στὰ σιγανὰ καὶ ἥρεμα ἀναφυλλητά... Τὸ κυματάκι χαῖδευε τ' ἀκρογιάλι μὲ τὸ ἀφρισμένο πάφλασμα, κι' ἄκουγες τὰ λητριδάκια τὰ ψιλὰ νὰ χαμογελοῦν καὶ νὰ παίζουν στὰ γλυκὰ ἀγκαλιάσματα. Πόσο ἔμεινε ἔτσι; Ὅταν ξανασήκωσε τὸ κεφάλι δὲν γνώριζε πιά τὸ φίλο μου. Ἦταν μιὰ σκιά... Ἡ θύμηση τοῦ Πέτρου Πεζανοῦ. Ἐνα τραγικὸ ἀπομεινάρει. Τὰ δάκρυα σταμάτησαν. Λὲς καὶ χύθηκαν ὅλα κι' ἔμειναν τὰ θαμπὰ τους ἀχνάρια, καὶ στὰ ὥραϊα καὶ κουρασμένα του μάτια, μαῦρα σκοτεινὰ αὐλάκια. Σὰν ἓνα σκυθρωπὸ οὐράνιο τόξο πού κύκλωνε μιὰ μελαγχολικὴ μέρα.

Ἡ Σμαράγδα τοῦ ἔφυγε. Τὸν ἄφησε. Ὅταν ἔμαθε τὴ καταστροφή, ὅταν εἶδε τὰ κοσμήματά της νὰ φεύγουν ἓνα ἓνα στὸ ἐνεχυροδανειστήριο καὶ νὰ μὴ ξαναγυρνοῦν, ὅταν ἔχασε τὸ ὥραϊο τῆς ἀπαρταμένο καὶ τρύπωσαν στὸ συνοικιακὸ παλιόσπιτο, ἐκεῖνη ἡ καλομαθημένη, ἡ κόρη τοῦ πλούσιου καπνέμπορου τῆς Ἀλεξάνδρειας, καὶ στὸ τέλος ὅταν ἄκουσε πὼς ἡ κομπὴ τους Lincoln, τὸ νυφικὸ δῶρο πού τῆς ἔκανε ὁ πατέρας, θὰ πουλιότανε... ἂ! ἦταν πολὺ. Ἐνας σύζυγος δὲν ἀξίζει περισσότερο ἀπ' ὅλ' αὐτά. Καὶ χωρὶς σκηνές, δίχως φασαρία, ἥσυχα, ὅπως ταιριάζει στοὺς ἄνθρώπους πού ἔχουν ἀνατροφή, ἔφυγε ἀφίνοντάς του τοῦτο τὸ σημείωμα:

— «Ἀγαπητέ μου. Καταλαβαίνεις καλὰ πὼς ὅταν ἡ ἐμπιστοσύνη πού ἔχει ἡ γυναῖκα στὸν ἄντρα τῆς κλονίζεται, ὅταν βλέπῃ πὼς ἡ σιδερένια κολόννα πού ὀνειρεύτηκε ν' ἀκουμπήσει ἦταν ἓνας τοῖχος σάπιος πού γκρεμίζεται, τὸ καλλίτερο εἶναι νὰ σφίγγῃ φιλικὰ τὸ χέρι τοῦ συζύγου της καὶ νὰ τὸν ἀποχαιρετᾷ γιὰ πάντα. Δὲν κάνω ὅμως μὴτε αὐτὸ, μὴ τύχει καὶ νομίσης πὼς γίνεται γιὰ νὰ σοῦ δείξω τὰ δάχτυλά μου γυμνὰ ἀπ' τὰ δαχτυλίδια πού ἐσὺ πούλησες. Θὰ ἦταν μικρὸ καὶ πρόστυχο. Τώρα καταλαβαίνεις γιατί φυλαγόμενος νὰ σοῦ δώσω ἓνα παιδί. Σὲ ἀποχαιρετᾷ κι' ἐλπίζω τὸ διαζύγιό μας νὰ εἶναι ἡ μόνη σου ἐπιχείρηση ἀπ' ὅσες καταπιάστηκες ἀπὸ τότε πού παντρευτήκαμε πού θὰ μᾶς ἀφήσῃ κέρδος. Ὁ δικηγόρος μου θὰ σὲ εἰδοποιήσῃ μὲ τὸν πατέρα μου. Ἀντίο.

Σμαράγδα

— «Ἐνα τέτοιο γράμμα ἀπ' τὴ

Σμαράγδα;» ἔκανα ὅλος ἐκπληξη.

— «Ναί, φίλε μου!»

— «Κι' εἶχες κουράγιο νὰ μᾶς κάνης περιπάτο μὲ τὴ λιμουζίνα σου ὕστερα ἀπ' αὐτό;»

Κούνησε τὸ κεφάλι του.

— «Ἀκριβῶς! Ἐδῶ εἴμ' ἐγὼ! ἀπ' αὐτὸ μπορεῖς νὰ μ' ἀναγνωρίσης. Πρῶτη φορὰ αἰσθάνθηκα τόσο τὴν ἀνάγκη νὰ μαζωχτῶ κοντὰ σ' ἄνθρωπους πού δέθηκαν μαζί τους, νὰ περάσω πλαῖ στὴν εὐτυχία τους καὶ νὰ φανταστῶ πὼς ἔτσι ἦμουν κι' ἐγὼ κάποτε. Εἶναι ἡ ἀλήθεια. Μὴν κλαῖς τώρα ἐσύ! Κύτταξέ με. Νομίζεις λοιπὸν πὼς θὰ πέσω; Ὁχι, φίλε μου!

Δέχτηκα τρομερὰ χτυπήματα. Ἐχασα τὴν περιουσία μου καὶ τῆς γυναίκας μου. Ἦταν ἔτσι ἡ περίστασις. Ἐγὼ πάλαιφα, ἀγωνίστηκα. Σοῦ ὁρκίζομαι. Εἶχα μιὰ κρυφὴ λαχτὰρα πὼς στὸ τέλος θὰ ἐπιτύχαινα. Δούλεψα τίμια. Μὰ τί τὰ θές; Ἡ κακοτυχία μ' ἐρωτεύτηκε τρελλὰ καὶ γλὲντησε μαζί μου σὰν ἓνας σάτυρος πού γλεντάει ἓνα ἄβγατο κορίτσι. Κύττα νὰ δῆς ἀτυχία: Ἡ ὑπόθεσις τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας. Ἐπρεπε νὰ πέσῃ ἡ Κυβέρνηση γιὰ νὰ χάσω. Τὶς μετοχές μου, τὶς σταθερὲς τώρα χρόνια, ἔπρεπε νὰ τις καταθέσω γιὰ κεφάλαιο σὲ μιὰ ἐπιχείρηση γιὰ νὰ πάρουν ἐξωφρενικὴ κατρακύλα ξεπεσοῦρας. Τὰ μπαμπάνια πού εἶχα ἀγορασμένα μού τὰ κατέσχε κάποιος γιατί δὲν ἤθελε νὰ ἀνανεώσῃ τὸ χρεωστικὸ μου γραμματίο. Συνεταίριζομαι μ' ἓνα οἶκο στὴ Σαλονίκη κονσερβῶν. Πληρώνω τὴν ἀξία—μὲ τὰ λίγα πού μοῦμειναν—ἐμπορεύματος πού θὰ μοῦστερνε νὰ κερδίσω τὰ διπλά. Ὁ οἶκος φαλήρισε καὶ χάνω τὰ χρήματα. Καὶ τώρα; Τί νὰ κάνω; Ν' ἀπελπιστῶ; Ὁχι, φίλε μου. Εἶνε ἐπιχείρηση πού δὲν ἔκανα μὰ κι' οὔτε θὰ καταπιαστῶ. Τὴ γυναῖκα μου τὴ διακαίω. Καὶ τὴ δικαίωω τόσο περισσότερο ὅσο μεγαλείτερος εἶνε ὁ πόνος πού μοῦ δίνει. Κατὰ βάθος ἦμουν ἐγωϊστὴς. Τὴν παράτησα γιὰ νὰ ριχτῶ στὶς ἐπιχειρήσεις. Χωρὶς νὰ τὸ νοιώσω τὴν ἐξέλασα... Τί ἄλλο μπορούσε νὰ κάνῃ;» Καὶ δῶ τὰ μάτια του πῆραν μιὰ δυνατὴ ἐκφράση. «Μὰ θὰ τὴν ξαναπάρω. Θὰ κερδίσω τὴν ἀγάπη τῆς ξανά! Ἀμα ἐπιτύχῃ ἡ δουλειὰ τῶν ἀποξηραντικῶν ἔργων...»

Τοῦ κράτησα τὰ χέρια. Σὰ νὰ ἀναχαίτιστα ἓνα ἄλογο ξεφρενιασμένο στὴν τρεχάλα.

— «Μὴ μὲ κρατεῖς! Τώρα πού φτάνω στὸ σκοπὸ... τώρα πού κερδίζω τὴ νίκη... τώρα πού ὅλα θ' ἀρ-

χίσουν νὰ μοῦ χαμογελοῦν, θέλω νὰ-σαι ὁ πρῶτος πού θὰ πιστέψῃ στὸ θάμα. Γιατὶ θάμα θάναι αὐτὸ πού θὰ γίνῃ. Λυγίζω ἓνα σίδερο ἀλύγιστο πού εἶναι ὁ δρόμος τῆς τύχης μου. Ἐνώνω τὶς ἄκρες του.

Μὲ μὲ κυτᾷς ἔτσι. Δὲν εἶμαι τρελός. Στὸ τέλος... στὴν ἄκρη τῆς ἀτυχίας μ' ἀρέσει νὰ κυτᾶω τὴν ἀρχὴ τῆς ἐπιτυχίας πού κυνηγάω.

Εἶναι μιὰν ἀτέλειωτη, ἀλυσίδα. Ὅταν σὲ λίγους μῆνες μὲ ξαναδῆς, σοῦ δίνω τὸ δικαίωμα νὰ μοῦ ξαναθυμῆς τούτῃ τὴν ὁμιλία μου».

Εἶναι δύσκολο, εἶναι θλιβερὸ σὲ μιὰ τέτοια στιγμή ν' ἀπαντήσης σ' ἓναν ἄνθρωπο. Κυτᾷς τὸ φροντίωμα τῆς συμφορᾶς του πού πλακώνει καὶ δὲ μιλάς στὸν ἄνθρωπο πού δὲ τὴ βλέπει, γιὰ νὰ μὴ προσθέσης στὸ τραγικὸ τοῦ γεγονότος τὴ φορικτὴ ἀγωνία τῆς ἀπαντοχῆς.

Μὰ σὰ νὰ καταλάγιασε λίγο ὁ ὁργασμὸς τῆς ἀναμμένης φαντασίας του, συμμαζώξῃ λίγα ἐρεῖπια λογικῆς... μὰ μόνο γιὰ μιὰ στιγμή, γιατί μετὰ ξαναπῆρε τὸ κατήφορο. Νὰ τί ἄλλα μοῦπε:

— Κατὰ βάθος εἶμαι ἀπελπισμένος. Δὲν πειράζει ὅμως. Εἶναι τὸ κατακάθι, ἡ λάσπη πού δὲ μολοῖσι τὴν ἐπιφάνεια νὰ λάμπῃ ἀπ' τὰ ξανθὰ φιλιὰ τοῦ ἡλίου. Ἀγαπᾷ τὴν αἰσιοδοξία, ὅταν μ' αὐτὴ μορῶ νὰ σκέπτομαι πὺν εὐγενικά καὶ νὰ δίνω στὰ φτερά μου τὸ κουράγιο νὰ ξεπλώνουν ἀχόρταγα στὸ καταβρόχθισμα τῶν ἀποστάσεων. Μὲ κρατάει πολὺ ψηλὰ καὶ δὲ μ' ἀφήνει νὰ βλέπω ἢ ν' ἀκούγω τὴν ὑποψία καὶ τὴν εἰρωνεία τῶν ἄλλων πού χαμοσέρονται σὰν τὰ φεῖδια τὰ φαρμακερά, ἔτοιμα νὰ σὲ δαγκώσουν. Δὲν σοῦ φαίνεται πὼς ἓνα ζευγάρι ἄσπρα φτερά ἀξίζει πότερο ἀπ' ἓνα φαρμακερὸ δόντι; Κι' ὕστερα ἂν πέσω; Τί μὲ τοῦτο; Προτιμώτερος ἔνας πληγμένος ἀπὸς παρὰ ἓνα φονεμένο γαμμένος, κούφιος ἀπὸ κάθε ἰδανικό.»

Τὰ μάτια του εἶχαν πλημμυρίσει ἀπ' τὴν εἰκόνα πού ὁ ἴδιος ζωγράφιζε γιὰ ν' ἀντιοῦσῃ, γιατί ὅδε νὰ γυρίξῃ νὰ δῇ δὲν θὰ τὴν ἔβλεπε γραμμένη.

Τὸ αὐτοκίνητο πούλῃθηκε ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες. Τὶς πενήντα χιλιάδες ἐβαλα ἀπὸ τὴ τσέπη μου χωρὶς νὰ τὸ ἔξερα. Πῆρε τὸ χοῖμα κι' ἔφυγε γιὰ τὰ ἀποξηραντικὰ ἔργα τῆς Μακεδονίας. Μαζί του πῆρε καὶ τὶς ἐλπίδες μου γιὰ νὰ μὴ τις ξαναφέρῃ.

Ὅλα χάθηκαν. Διάρβασα σὶς ἐφημερίδες τὴ περιγραφή τῶν καταχρήσεων κι' ἡ ψυχὴ μου ἔτρεμε σὰν τὸ

φύλλο. Κάπου εἶδα καὶ τ' ὄνομά του.

Τὸν κατηγοροῦσαν γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη πού ἔδιδε στοὺς ἄνθρώπους πού εἶχε μαζί του κι' ἔτσι σπαταλήθηκε τὸ χοῖμα τοῦ Δημοσίου. Τοῦ ἔρριχταν τὴν εὐθύνη. Τὸν προφυλάκισαν. Σὲ ἔξ μῆνες ἔγινε στὴ Σαλονίκη ἡ δίκη του. Τὸν ἀθώωσαν γιὰ ἔλλειψη ἐπαρκῶν στοιχείων.

Ἐκρυψα ὅλες τὶς ἐφημερίδες ἀπ' τὰ μάτια τῆς γυναίκας μου. Δὲν ἤθελα νὰ σχηματίσῃ μιὰ κακὴ ἰδέα γιὰ τὸν ἄνθρωπο πού στεκόταν πρὸ ψηλὰ ἀπὸ κάθε κατηγορία στὴ συνείδησή μου. Ἐφευγα τώρα καὶ τοὺς γνωστούς μου καὶ τοὺς φίλους μου. Δὲν θάθελα νὰ μοῦ μιλήσουν κοροϊδευτικά γιὰ ἓνα ἥρωα τῆς ζωῆς.

Θὰ ἦταν δυὸ χρόνια πού πέρασαν. Ἐφικιὰν τὰ παπούτσια μου σ' ἓναν ἀπ' τοὺς λούστρους ἀντικυ τοῦ Ζαχαράτου.

Μιὰ στιγμή μιὰ σιλουέττα ἀψηλὴ, ἀδύνατη, σκυφτὴ... Πλανιότανε παρὰ περπάταγε, μὲ τὰ χέρια χωμένα στὶς τσέπες τοῦ παλῆου πανωφοριοῦ. Τὴ μαλλιά τὰ πολλὰ ἀκοπα ξεχειλίζουν κάτω ἀπὸ τὴ λεκιασμένη ὀρεοῦμπλικα. Ἐκεῖνος! Ἐνας ἀπὸς πληγωμένος. Πέρασε ἀργὰ ἀπ' ἔμπρὸς μου. Δὲν με εἶδε. Βαρεῖα μυροῦδι ἀνάκατη, δακιοῦ καὶ καπνοῦ... Μά...! πρὶν ἀκόμα σκεφτῶ νὰ τοῦ φωνάξω... ἓνα κορνάρισμα βαθὺ στὸ δρόμο. Οἱ τραγικὲς συμπτώσεις τῆς ζωῆς. Τὸ ἥσυχο κύλισμα μιᾶς θαυμασίας λιμουζίνας. Ἐνα κομπὸ αὐτοκίνητο μὲ τὸν ἀριθμὸ... 7003. Πόσο καλὰ θυμοῦ μούνα. Ἡ Lincoln! Ἡ Lincoln τοῦ Πεζανοῦ... Κι' ἐκεῖνος ἐκεῖ στὴν ἄκρη στὸ πεζοδρόμιο, κάτω ἀπ' τὰ φύλλα μιᾶς χοιμαδίας τοῦ κήπου τῶν Μουσῶν, ἔστρεψε ἀποσβολωμένος καὶ κύτταξε τὸ ἀμάξι.

Τὸ αὐτοκίνητο εἶχε σταματήσῃ ἐκεῖ κοντὰ στὴ «Βρετάνια» περιμένοντας τὸ σύνθημα τοῦ πόλισμαν. Ὑστερα ξεκίνησε καὶ χάθηκε πέρα κατὰ τὴν λεωφόρο Ἀμαλίας, μαζί μὲ τὶς κομπὲς σιλουέττες πού κουβαλοῦσε.

Στάθηκε πολλὴ ὥρα κατὰ τὴ διεύθυνση πού ἀκολούθησε τὸ ἀμάξι. Στὴν ἐκφρασὴ τοῦ μόλις ἔσβυσε τὸ χαμόγελο πού—γιατὶ ἄραγε;—ἔλαμψε, καὶ ἀπλώσε τὰ χέρια του νὰ χαιδέψῃ τὴν ὁπτασία πού ἔσβυσε πέρα...

Μονάχα λίγη σκόνη, ψιλὴ σκόνη, σκοτεινὸ ἀσπρὴ πού ἀνέβαινε κι' ἀπλωνε, στριφογυρίζοντας σὲ ἀόρατες δίνες, τὸν κύκλωσε κι' ἐκεῖνος σήκωσε ψηλὰ τὸ κεφάλι του, τὸ ἔγειρε λίγο πίσω, (Συνέχεια εἰς τὴν σελ. 251)

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 70

ίγες μέρες αργότερα, τη στιγμή που η Μυρτώ, το βράδυ, αποχαιρετούσε τους συγγενείς της για να ανέβει στην κάμαρά της, ή κόμησσαν Zolanyί της είπε:

— Έλατε μιά στιγμή στο δωμάτιό μου, παιδί μου, έχω να σας παραδώσω κάτι τι. Η Μυρτώ την ακολουθούσε στο πρώτο πάτωμα,

έως το μικρό σαλόνι που εΐτανε πριν από την κάμαρά της. Η κόμησσαν άνοιξε ένα συρτάρι του γραφείου της και πήρε έναν ώρατο πορτμονέ από άδσο δέμα.

— Ο πρίγκηπ Milcza έκανόνισε ο ίδιος τας αποδοχάς που σας οφείλει απέναντι των υπηρεσιών που σας εξήγησε για τον γιό του. Μοϋ έδωσε αυτό για να σας..

Το πρόσωπο της Μυρτώς έγινε κατακόκκινο και με μιά αυθόρμητη κίνηση, δέχτηκε τον πορτμονέ που της έδινε ή κόμησσαν.

— Όχι, δέν μπορώ να δεχθώ!... Δέχομαι από σας την τροφή, το άσυλο της στέγης, είναι άρκετό, και δέν θέλω να πληρώνομαι για την ανακούφιση που μπορώ να δώσω σ' αυτό το κακόμοιρο μικρό... που πρέπει να την δώσω με όλη μου την καρδιά.

Η κόμησσαν την κοίταξε με μιά ζωνρη έκπληξη.

— Μα όχι, παιδί μου, δέν καταλαβαίνω... Δεχτήκατε να αντικαταστήσετε ως παιδάγωγός των παιδιών μου την Φροελάιν Rosa, επρόκειτο μεταξύ μας για τας αποδοχάς, χωρίς να σκεφθήτε να τας αποποιηθήτε, τόσο φυσικό ήταν το πράγμα. Τίποτα λοιπόν δέν ήλλαξε, αφού είσθε κοντά στον Karoly, αντί να είσθε κοντά στον Renat και στη Mitzi, έχετε ήδη αναλάβει τα καθήκοντα σας.

— Όχι, δέν μπορώ να τα υπολογίσω με τον ίδιο τρόπο... Είναι ένα μικρό δυστυχισμένο και θλιμμένο παιδάκι, κοντά στο όποιο έκτελώ ένα καθήκον εύπλα-

χνίας για το όποιο μοϋ φαίνεται έντελώς αδύνατο να δεχθώ χρήματα! είπε ή Μυρτώ με κάποια άκαταδεξιά.

— Τί ιδέα, Μυρτώ!... Όπωςδήποτε, αυτό το καθήκον είναι άρκετά βαρύ, ή δέσμευσίς σας πολύ μεγάλη, ώστε να μπορείτε να δεχθήτε κάποια αποζημίωση χωρίς να πειραχθήτε. Ο γιός μου, εάν απαιτεί πολλά άπ' όσους τον περιστοιχίζουν, ξεύρει να το αναγνωρίζει πριγκηπικός, περί αυτό θα κρίνετε μόνη σας.

Δοξίμασε να βάλλη τον πορτμονέ μέσα στο χέρι της Μυρτώς.

— Άλλά ή νεαρή κόρη όπισθοχώρησε με μιά κίνηση που μαρτυρούσε ζωνρη άρνηση.

— Σας το έπαναλαμβάνω, είναι αδύνατο, εξαδέλφη μου.

— Μυρτώ, τί σημαίνει λοιπόν αυτή ή υπερηφάνεια; φώναξε ή κόμησσαν με κάποιον τόνο δυσαρεσκείας. Δέ μπορείτε να ρνηθήτε, δέν θα το δεχότανε ποτέ...

— Θα τοϋ πήτε τους λόγους που προβάλλω, εξαδέλφη μου.

— Εγώ! Εγώ!... Φαντάζεσθε ότι, για να ανταποκριθώ στην υπερβολική σας ευθεία, θα έκτεθώ στη δυσαρεσκεία του; Μη το φαντάζεσθε, παιδί μου... ώ! ούτε στιγμή! Μοϋ είπε κατηγορηματικά χθές: «Σας παρακαλώ να έγχειρήσετε αυτό στη Μαντεμουαζέλ Έλιαννή σε ένδειξη ευχαριστίας για την άπασχόλησή της με τον γιό μου». Το έπραξα, είμαι έν τάξει, τα λοιπά σας άφορούν. Πέστε του σεις τας αντιρρήσεις σας, εάν τώ βρίσκετε καλό.

— Ναί βέβαια! Θα τοϋ τις πώ! είπε αποφασιστικά ή Μυρτώ.

Η κόμησσαν την κοίταξε με βαθειά έκπληξη.

— Αλήθεια, θάχατε το θάρρος; Δέν σας παροτρύνω, γιατί, τη στιγμή που έθεώρησε καλό να ενεργήση έτσι, δέν θα άνεχθώ να άντιλέξετε στην απόφασή του... Πάντως, πάρτε αυτό έδω, και κατόπι κανονίζετε τα πράγματα όπως θελήσετε, αλλά χωρίς να υπέχω καμμία ευθύνη.

Η Μυρτώ πήρε τον πορτμονέ, και μόλις πήγε στην κάμαρά της, τον έβαλε μέσα σ' ένα συρτάρι τοϋ γραφείου της: της φαινότανε πώς έκείνο το μαλακό δέμα της έκαιγε τα δάχτυλα... Α! πώς ό άλαζών πρίγκηπ είχε βρει το μέσον να επιβάλλει κάποια ταπεινώση σ' έκείνη που είχε το άσυγχώρητο λάθος ναγαπιέται πολύ άπ' το παιδί του! Πώς της έδειχνε καθαρά πώς δέν είτανε απέναντί του παρά μιά έμμισθος, απέναντι της οποίας έπανε

να είναι υποχρεωμένος με το να της έγχειρήση ένα σημαντικό χρηματικό ποσό! Ναί, είτανε γενναϊόδωρος... πριγκηπικά γενναϊόδωρος, όπως είχε πεί ή μητέρα του.

Ο πληγωμένος έγχοιμός εξέγειρότανε μέσα στη ψυχή της Μυρτώς, έσκέπαζε το πρόσωπό της με μιά φλογερή κοκκινιά...

Σήκωσε έξαφνα τα μάτια της προς τον Σταυρωμένο, που τα χέρια του άπλώνανε επάνω από το κρεβάτι της, και μουρμούρισε:

— Θεέ μου, συγγώρεσέ με, είμαι μιά περήφανη!... Κ' έπειτ' άπ' όλα, ίσως δέν είχε την πρόθεση που τοϋ άποδίδω. Μοϋ φέρθηκε όπως θα φερνότανε προς τη δεσποινίδα Rosa, παραδείγματος χάριν. Ποτέ δέν έδειξε ότι με υπελόγισε για συγγενή του... Άλλά, έξ αίτίας άκοριβώς της άφοσιώσεως που τρέφει προς έμένα ό τάλαιπωρος Karoly, και που τοϋ την ανταποδίδω τόσο καλά, δέ μπορώ να δεχθώ την πληρωμή.

Πλησίασε σ' άνοιχτό παράθυρο για να δροσίση το μέτωπο της τώ γλυκό βραδυνό άγεράκι... Ναί, θα τοϋ έπέστρεφε αυτά τα χρήματα, και θα τοϋ έξηγοϋσε τους λόγους που δέν δεχότανε, κι' αν είτανε πράγματι άριστοχράτης, θα καταλάβαινε την άκατανίκητη απέχθειά της στο να δεχθώ άμοιβή για την φιλόστοργη άφοσίωσή της προς τον Karoly.

Μά έξαφνα άναρωτήθηκε αν θαχε το θάρρος να μιλήση κατά πρόσωπο μπροστά σ' έκείνο τον παγερό βλέμμα, σ' έκείνη την ύπεροπτική και σοβαρή φυσιογνωμία.

Έν τούτοις, έπρεπε. Θα άφηνε λοιπόν κι' αυτή τον έαυτό της, όπως όλοι έκεί μέσα, να κυριευθώ από κάποιον δουλικό φόβο, για να μη δυσαρεστήση τον πρίγκηπα Milcza;... Άπόψε θα τοϋ μιλούσε, όταν θάφηνε τον Karoly στο πάγκο.

Παρ' όλ' αυτά, ή ιδέα αυτής της συνάντησης την έκανε σκεπτική. Το άπόνεμα τη βοήχη ταραγμένη, κι' όταν βρέθηκε κοντά στον Karoly, προσπάθηκε πολύ για να συγκεντρώση την προσοχή της στο διάβασμα που έκανε μαζί με το παιδί.

Σέ λίγο το διάβασμα διακόπηκε από μιά παρέα ταγγάνους, που πήγανε να παίξουνε για τον μικρόν πρίγκηπα. Είτανε από τις πειό μεγάλες χαρές τοϋ Karoly, κι' ό πατέρας του συχνά τοϋ την πρόσφερνε.

Ο άρχηγός, ένας γερός ψηλός γερός, ήξαισε κι' έβγαζε άπ' το βιολί τον θαυμασίους ήχους. Σήμερα είτανε άνώτερος από άλλες φορές, και ή Μυρτώ, ξεχασε για

μιά στιγμή την άνησυχία της, κι' άκουγε μαγεμένη. Ο Karoly άκουμπούσε στόν όμο της το λεπτό κεφαλάκι του, κι' οί δυό τους, ντυμένοι στα άσπρα, με το θαμνιάσιο πρόσωπο της Μυρτώς φωτισμένο από την άντανάκλαση μιάς ήλιακής άχτίδας που γλυστρούσε επάνω στις κοιλόννες τοϋ ναοϋ, άποτελοϋσαν την πειό θεία όπτασία που μπορεί να όνειρευθώ κανείς.

Ο Χάτζ και ή Λούλα, τα λαγωνικά τοϋ πρίγκηπος, πήδησαν έξαφνα μέσ' από τους θάμνους... Το τραγούδι διακόπηκε. Οί μουσικοί πάψανε, και μιά σκέπη σαν να σκέπασε τη ματιά της Μυρτώς.

Ο πρίγκηπ Milcza προχώρησε, έρριξε στους ταγγάνους μερικά χρυσά νομίσματα και κάθηκε κοντά στο γιό του. Η Μυρτώ παρατήρησε πώς ή φυσιογνωμία του είτανε πειό σοβαρή, πειό σκληρή από άλλη φορά. Δέν είχε, πράγματι, διαλέξει καλή μέρα για την έξομολόγησή που θέλε να τοϋ κάνει.

Τα λαγωνικά πήγανε και τεντώσανε τα λεπτά κεφάλια τους για να τα χαϊδέψη ή Μυρτώ, κι' έπειτα ξεπλώσανε κοντά της. Κι' αυτά άκόμα δείχνανε στη νεαρή κόρη κάποια άφοσίωση πειό μεγάλη από μέρα σε μέρα, και να που σήμερα άφήνανε γι' αυτή τον άφεντικό τους άπ' τον όποιον είτανε άχώριστα ως τα τώρα.

— Έδω, Χάτζ, Λούλα!

Τί έξαψη έκλεινε ή φωνή του!... Λοιπόν και με την άφοσίωση των σκυλιών του ζήλευε άκόμη;

Ο Χάτζ και ή Λούλα πήγανε πειθήνια και ξεπλώθηκαν στα πόδια του, μα τα μεγάλα άφοσιωμένα μάτια τους μείνανε γυρισμένα προς την Μυρτώ.

Ο Karoly, ίσως νευριασμένος άπ' τη βαρεία άτμόσφαιρα, είτανε στα καρίτσια του. Ο κακόμοιρος ό Miklos τα πλήρωνε όλα, δέν πρόφτανε να ίκανοποιήση τις φανταστικές απαιτήσεις τοϋ μικροϋ πρίγκηπου... Κ' ή Μυρτώ, που στενοχωριότανε πολύ που δέν μπορούσε να έπέμβη, αισθανότανε κάποιον βαρύ έρεθισμό μέσα της όσο έβλεπε την περιφρονητική άπάθεια του πρίγκηπου Milcza.

Ποιός ξαίρει τί ιδέα πέρασε έξαφνα άπ' το μυαλό τοϋ χαϊδεμένου παιδιού. Κουρασμένος άπ' τα διάφορα γυμνάσματα που πρόσταζε να έκτελέση ό Miklos, ό Karoly φώναξε έξαφνα δείχνοντας τη χλόη επάνω στην όποια είτανε καθισμένος ό μικρός Μαγυάρος που το μέτωπο του είτανε μουσκεμένο άπ' τον ιδρώτα:

— Κοίτα, δώ! να κάνης το βώδι, Miklos! Θάναί πολύ διασκεδαστικό! Φάγε χορτάρι, Miklos... Μπρός, γρήγορα!

Αυτή τη φορά κάποια άδιόρατη θέληση για άντίσταθ ή φάνηκε στα καθαρά μάτια τοϋ Miklos.

— Έλα δά, Karoly, τί ιδέα είν' αυτή πάλι; είπε ή Μυρτώ, ξεχνώντας τα πάντα αυτή τη φορά. Δέν πρέπει να ζητάς τέτοιο πράγμα από τον Miklos...

Ο πρίγκηπ χαμήλωσε το βιβλίο του, ή φωνή του ύψώθηκε, έπιτακτική και σκληρή.

— Υπάκουσε στόν κύριό σου, Miklos. Το παιδί κατακόκκινο διατηρούσε άκόμα κάποιον διαταγμό μέσα στο βλέμμα του.

— Έ λοιπόν; είπε άπειλητική ή φωνή τοϋ πρίγκηπου. Ο Miklos χαμήλωσε τα φοβισμένα μάτια του κι' έσκυψε χάμω στο χορτάρι...

Μά ή Μυρτώ σηκώθηκε άπότομα, με μιά κίνηση εξέγερσεως που της ήταν άδύνατο να την περιορίση.

— Αυτό είναι συχαμερό!... Δέν πρέπει να το ζητάτε ένα τέτοιο πράγμα! Αυτό το παιδί έχει ψυχή όπως κι' έσεις, σας είναι άπηγορευμένο να τοϋ φέρεσθε όπως σ' ένα ζώον.

Μιά ματιά σαν άστραπή, μέσα στην όποια άνακατωνότανε ή κατάπληξη κι' ή όργή, καρφώθηκε επάνω της, ενώ το πρόσωπό της είχε γίνει καταπόρφυρο από την περιφρόνηση.

— Με ποιο δικαίωμα τολμάτε να μοϋ κάνετε παρατήρηση; είπε ό πρίγκηπ με μιά φωνή που έτρεμε από βαθύτατη ταραχή. Έχετε κάποια ιδιότροπη τόλμη, μα σας βεβαίω πώς δέν είμαι άνθρωπος να την υποστώ!

— Και εγώ, δέ μπορώ να βλέπω να γίνονται άδικίες, χωρίς να διαμαρτυρηθώ! είπε με σταθερότητα ή Μυρτώ υπομένοντας με άφοβη υπερηφάνεια αυτή τη ματιά που θάκανε να τρέμουν όλοι οί κάτοικοι τοϋ Vagacz.

Ο πρίγκηπ κατακίτρινος, με τις φλέβες τοϋ μετώπου του έξογκωμένες, σηκώθηκε άπότομα...

— Άποσυρθήτε! Είπε με παραφορά, τεντώνοντας το χέρι στη διεύθυνση τοϋ παλατιού. Δέν θα ήνεχόμην ποτέ να συζητή κανείς τις θελήσεις μου, πολύ δέ περισσότερο να μοϋ κάνει παρατηρήσεις!

— Έν τούτοις, μην περιμένετε να με δητε να σκύβω το κεφάλι σ' αυτές τις θελήσεις όταν είναι άντίθετες προς τη συνειδήσή μου! είπε υπερήφανα ή Μυρτώ.

Και με το μέτωπο ψηλά, χωρίς να χαμηλώση το κεφάλι μπροστά σ' έκείνο το σκοτεινό βλέμμα που θα νόμιζε κανείς πώς ήθελε να την έκμηδενίση ή Μυρτώ άπομακρύνθηκε μ' ένα βήμα γρήγορο, χωρίς να άκούση τη μικρή φωνή τοϋ Karoly που φώναζε κλαίγοντας:

— Μυρτώ! Μυρτώ!

Πήρε στην τύχη ένα δρόμο τοϋ πάγκου... Τα μηλίγγια της χτυπούσανε δυνατά, ή καρδιά της ξεχείλιζε από περιφρόνηση.

Έπρεπε πράγματι ένα αίσθημα πολύ δυνατό — ή συμπόνια μιάς χριστιανικής καρδιάς, ή συμπάθεια της γυναικείας της καρδιάς γι' αυτό το παιδί που τοϋ φερνότανε με τη μεγαλύτερη σκληρότητα — να την κυριεύση διά μιάς, ώστε γά έβγουν άπ' το στόμα της τέτοια λόγια, άπευθυνόμενα στον πρίγκηπα Milcza! Είχε δίκιο, είχε στον πρίγκηπα Milcza! Είχε δίκιο, είχε βάλει στην θέση του αυτόν που έννοούσε να σκύβουν μπροστά του όλα τα μέτωπα.

Είχε δημιουργήσει προς μιά στιγμή έναν άδυσώπητον έχθρό... Και κατάλαβε κάποια άγωνία να της σφίγγη την καρδιά, συλλογίζομένη πώς θα την έδιωχνε από το Vagacz, και πώς θα άπαγόρευε στη μητέρα του να πάσχοινη μ' αυτή την τολμηρή κόρη, που είχε τολμήσει, μονάχη αυτή άνάμεσα σ' όλους, να τον έπιτιμήση. Μ' αυτή δέ μετανουούσε γι' αυτή της την πράξη, είχε κάνει το καθήκον της. Ο Θεός θάναί μαζί της πάντα και θα την συντρέχη σε όλες της τις δοκιμασίες.

Και κεί που περπατούσε, παρακαλούσε το Θεό, έμπιστευομένη μ' έμπιστοσύνη τον έαυτό της σαν ένα παιδί στα χέρια του, προσπαθώντας να κατευνάση την έξαψη, την άνησυχία της ψυχής της.

(Ακολουθεί)

(Συνέχεια εκ της σελ. 249)

μισόκλεισε τα μάτια κι' άνάσανε βαθειά... Ήταν σαν να χαϊδευε κάτι τρυφερό... σα να δοφούσε ένα φιλή άόρατο σταμένο άπ' τη Μοίρα που χάθηκε στην άκρη τοϋ Δρόμου... έκεί πέρα... Δέν έκανε τίποτα άλλο. Ύστερα σιγά σιγά σκυφτός, με τα μακρυνά του πόδια, διασκέλιζε το άνηφοράκι της Μ. Βρετανίας, έφτασε στη γωνιά. Έστριψε άριστερά κατά την όδδ Πανεπιστημίου. Τον ακολουθούσα με προφύλαξη. Τον ξανάδα πάλε, μα άλλαξε διεύθυνση κι' άνέβαινε τη Λεωφόρο Κηφισσίας περπατώντας στο πεζοδρόμιο κάτω άπ' τις μελαγχολικές πιεριές.

Τον άκουσα που έβηξε. Έβηξε βαρειά, ξερά...

Μά έκεί κατά τη Ρηγγίλλη παραμόνευε άκόμα ένα μικρό ύπόλοιπο της τραγικότητας. Τί διάολο! Το ποτήρι θέλει άδειασμα... δέν πρέπει τίποτα να μείνη. Η Λιλίκα μου — ή κόρη μου — με τη καινούργια Γερμανίδα παιδαγωγό της, κατέβαιναν άντίθετα.

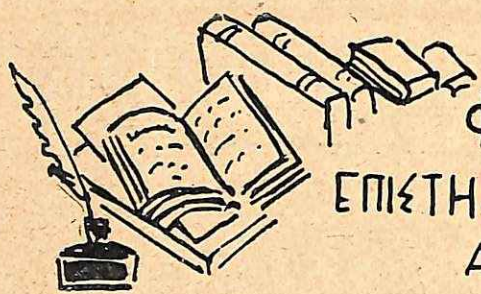
Ο Πεζανός καρφώθηκε. Η Λιλίκα τον κύτταξε από πάνω ως κάτω. Τί άραγε να άνασκάλευε στη παιδική της μνήμη; Μήπως τη γελοούσε τίποτα ή άλλημια τώρα δά θυμήθηκε μιά συμπαθητική μορφή, ένα κύριο νέο κι' έμμορφο που τα χάρδια του ήταν άκόμα κορμμένα μέσα στα ξανθά σγουρούμαλλά της; Μά ή μνήμη της καινούργιας δασκάλας δέν είχε αναλάβει καμμιάν υποχρέωση με το παρελθόν της Λιλίκας, και σοβαρή, σχεδόν αυστηρή τράβηξε το χεράκι της μικρής και βιάστηκε να ξεφύγη γρήγορα άπ' την αδιάντροπη στάση ενός τόσο ύποπτου υποκαιμένου.

Η έφημερίδες είνε πάντα τόσο γεμάτες με τα τεχνάσματα των λαποδυτών... Γύρισε και τις κύτταζε όσο έφευγαν. Άπλωσε το χέρι του από μακριά σαν ένα είδος θλιβεροϋ άποχαιρετισμοϋ μ' ένα χαμόγελο που έκρυβε όλο τον πόνο στη κίτρινασμένη τη κοκκαλιάσικη μορφή του.

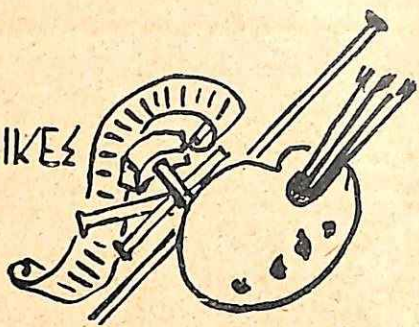
Ήταν το τελευταίο που άνθιζε και σκόρπιζε πέγοντας μαζί του και το άπομεινάρι της χαράς και της λίγης ευτυχίας που χάθηκε για πάντα.

Πέρασαν λίγες βδομάδες και πήρα το μπιλιετάκι έκείνο που με γύρισε κοντά του πριν πεθάνει.

ΤΕΛΟΣ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ - ΚΑΜΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΟΛΟΝΤΩΝ ΚΟΣΜΩΝ

— ΣΤΙΣ 12 ΙΟΥΛΙΟΥ θα εγκαινιασθῇ, γιὰ νὰ μείνῃ ἀνοικτὴ ὅλο τὸ καλοκαίρι, μιὰ μεγάλη ἐκθεσίς Ἰταλικῆς τέχνης τοῦ 13ου αἰῶνα, στὴ Βενετία. Ὅλα τὰ ἰταλικά καὶ πολλὰ ξένα μούσια καὶ συλλογὲς παρεχώρησαν ὅσα ἔργα καὶ κειμήλια τῆς ἐποχῆς εἶχαν, ὥστε ἡ ἐκθεσίς νὰ γίνῃ ὅσον τὸ δυνατόν ἀρτυρότερα.

Σπουδαιότερο καὶ μεγαλειότερο εἶναι τὸ πρῶτο τμήμα: «Τέχνη καὶ Διακοσμητικὴ». Θὰ περιλαμβάνῃ πίνακες τοῦ Ροζάλλμπα Καρρέρα, τοῦ Λόνγκι, τοῦ Καναλέττο, τοῦ Γκουάρντι, τοῦ Παννίνι καὶ τοιχογραφίες τοῦ Τιέπολο· μεγάλον ἀριθμὸ βυλογραφιών, ἐπίπλων, ταπητῶν, γυαλινῶν καὶ εἰδῶν πορσελάνης, στολῶν κλπ. Σ' ἕνα θεατράκι θὰ δοθοῦν εἰδικές παραστάσεις μὲ μαριονέττες καὶ ἄλλες μορφές τοῦ παλαιοῦ ἰταλικοῦ θεάτρου. Ἐπειτα μιὰ πλουσία συλλογὴ μπιμπέλο καὶ εἰδῶν ἀτομικῆς χρήσεως θὰ δύνῃ μιὰν εἰκόνα τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκιακῆς ζωῆς τοῦ προπερασμένου αἰῶνα. Τὸ μουσικὸν τμήμα θὰ περιλάβῃ μιὰ σπουδαιότατη συλλογὴ ἐγγράφων καὶ πνευματικῶν ὀργάνων καὶ θὰ δώσῃ σειράν κωνοτήσεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τέλος θὰ ἐκτεθοῦν κειμήλια θρησκευτικῆς τέχνης καὶ χρυσοϋργικῆς.

— ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ Θέατρο τῆς Σόφιας, ὑστερ' ἀπὸ μνητῶν προσπάθειες καὶ μελέτη, δόθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ὁ «Βόρις Γκοντούνωφ» τοῦ Μουσορόγκι. Ἡ κριτικὴ πανηγυρίζει τὸ γεγονός ὡς πρώτη προσπάθεια ἀπολυτρώσεως ἀπὸ τὸ ζυγὸ τοῦ ἰταλικοῦ καὶ τοῦ γαλλικοῦ μελοδράματος.

— ΜΙΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ ἀπεργία ἀπειλεῖται στὴ Γαλλία. Τὴν περασμένη ἐβδομάδα συνήλθαν οἱ θεατρῶνες τῆς Γαλλίας καὶ ἐπικύρωσαν τὴν ἀπόφασιν τοῦ προσφάτου ψαγαγωγικοῦ συνεδρίου νὰ κλείσουν τὰ θεάτρα καὶ ὅλα τὰ κέντρα διασκεδάσεως σὲ ἡμέρα πού θὰ ὀριθῇ ἀργότερα, ἂν ἡ κυβέρνησις δὲν θελήσῃ νὰ ἐλαττώσῃ τὸ 10 οἶο ἐπὶ τῶν ὀλικῶν εἰσπράξεων, πού παίρνει τὸ κράτος γιὰ τὴν περιθαλψὴ τῶν πτωχῶν καθὼς καὶ τὸν πρόσθετο φόρο 4 οἶο πού ἔχει ἐπιβληθῇ ἀπὸ τὸ 1914. Ὁ φόρος τῶν πτωχῶν χρονολογεῖται ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως· ἀλλὰ ἡ ἀρχαίότης του, λέγουν οἱ θεατρῶνες, δὲν εἶναι ἐλαφρυντικὴ περίπτωσις, γιὰτὶ ἕνας τέτοιος φόρος πρέπει νὰ βρῇ τὴν ἐλπίδα καὶ ὅχι μόνον μιὰ κατηγορίαν ἐπαγγελματιῶν. Τοῦ προσθέτου φόρου 4 οἶο ζήτησαν τὴν ἀνάκλησιν, γιὰτὶ τὸ 1914 ἐπεβλήθη ὡς μέτρον πολεμικῆς ἀνάγκης.

— Σ' ἕΝΑ ΑΠΟ τὰ μεγαλειότερα θεάτρα τῆς Βιέννης ἐξαγριζομένη κριτικὴ ἐπιτροπὴ ἠθοποιῶν καὶ τῶν δυὸ φύλων, ἡ ὁποία καθεστὸν θὰ ἀπονέμῃ βραβεῖο στὸν χειρότερον καλλιτέχνη ἀπὸ τοὺς γνωστὺς ἠθοποιούς τῆς Βιέννης, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα καὶ ἡ φήμη ἔχουν ἐδραιωθῇ στὴν ἐκτίμησιν τοῦ κοινῶ. Θὰ βραβεύεται ἐκεῖνος πού ἐπαίξῃ χειρότερα τὸ ρόλο του καὶ ὁμῶς ἐχειροκροτήθηκε περισσότερο ἀπὸ τὸ κοινόν. Ἐκτός ἀπὸ τὸ ἐπί-

σημο βραβεῖο, θὰ δίδεται κι' ἕνα «βραβεῖο περηγορίας». Φυσικά, τὰ ὀνόματα τῶν «τυχερῶν» δὲν θὰ παραδίδονται στὴ δημοσιότητα.

— ΜΙΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπουργείου τῆς Ὑγιεινῆς μᾶς ἀποκαλύπτει πῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν αὐτοκτονιῶν ὅλο καὶ μεταγαλῶναι κάθε χρόνον ἀπὸ ἐνδεκαετίας, σ' ὅλη τὴν ἑκτασίαν τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου. Ὑπερτερὸν καταπληκτικὰ οἱ ἄνδρες. Πέρουσι αὐτοκτόνησαν 3.458 ἄνδρες καὶ 1.449 γυναῖκες. Ἡ κρίσιμη ἡλικία, καὶ γιὰ τὰ δυὸ φύλα, εἶναι μεταξὺ τοῦ 45ου καὶ 55ου ἔτους.

— ΕΚΛΟΓΕΣ στὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία. Ἐπρόκειτο νὰ πληρωθοῦν οἱ ἔδρες τοῦ Φόρ καὶ τοῦ Φρανσουά ντέ Κυρέλ. Γιὰ τὴν πρῶτην μόνος υποψήφιος ἦταν ὁ στρατάρχης Πεταίν, ὁ ὁποῖος καὶ ἐξελέγη παμφηγεῖ ἀπὸ τοὺς 33 παρόντας «ἀθανάτους». Γιὰ τὴ δευτέρην ἔδραν εἶχαν υποβληθῇ 8 υποψηφιότητες — τοῦ Φρανσουά ντέ Κρουασέ, τοῦ Ἐνμὸν Ζαλού, τοῦ Πιέρ Λασσέρ, τοῦ Φορτου νὰ Στρώδσκι, τοῦ Σάρλ λὲ Γκοφφί κλπ. Ὑστερ' ἀπὸ ἐξ ψηφοφορίας ὁ Σάρλ λὲ Γκοφφί, ὁ ὁποῖος ἀρχισε μὲ 5, ἔφθασε τίς 16 ψήφους. Μίνιμουμ πλειοψηφίας ἦταν 17. Καὶ ἡ ἐκλογὴ ἀνεβλήθη.

— ΤΟ ΡΕΚΟΡ τοῦ λεξικοῦ πλούτου, γράφει ἡ Italia Letteraria, κατέχει ὁ Γκαμπριέλε ντ' Ἀννούτσιο. Γερμανοὶ μελετηταὶ εἶχαν τὴν ὑπομονὴ νὰ μετρήσουν τίς λέξεις πού ἐχρησιμοποίησε ὁ Δάντης, ὁ Ἀνατόλ Φράνς καὶ ὁ Γκαμπριέλε ντ' Ἀννούτσιο. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ὁ Δάντης ἐχρησιμοποίησε 17.000 λέξεις· ὁ Φράνς 4.000, καὶ ὁ ντ' Ἀννούτσιο 40.000. . . Εἶναι ἀκριβεῖς οἱ ἀριθμοὶ αὗτοι; Ἐπαλήθευσις βέβαια δὲν ἔγινε. Τὸ βέβαιον εἶναι — γράφει τὸ ἰταλικὸ περιοδικόν — πῶς ὁ ντ' Ἀννούτσιο ἐχρησιμοποίησε περισσότερες λέξεις ἀπὸ κάθε ἄλλον συγγραφέα, καὶ μάλιστα λέξεις σπάνιες πού ἀπαιτοῦν ἐξηγήσιν. Γι' αὐτὸ ὑπάρχει ἕνα «Vocabulario Dannunziano» τοῦ C. L. Passerini, τὸ ὁποῖον ἔχει χίλιες σελίδες· ἡ καθιερωμένη σελίδα εἶναι κατὰ μέσον ὄρον ἀφιερωμένη στὴν ἐξηγήσιν πάντε λέξεων. Καὶ, φυσικά, ἐξηγοῦνται μόνο οἱ λέξεις πού εἶναι ἀγνωστες ἢ δυσνόητες σὲ πολλοὺ κοινόν. Δύσκολες μόνον λέξεις χρησιμοποίησε ὁ ντ' Ἀννούτσιο ὅσες λέξεις ἐν ὅλῳ ἐχρησιμοποίησεν ὁ Μεταστάσιος σ' ὅλο του τὸ ἔργο.

— Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ τῆς Παιδείας τῆς Βουλγαρίας ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον νὰ περισυλλεγοῦν ὅλα τὰ χειρόγραφα καὶ ντοκουμέντα «τὰ χρονολογούμενα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως» καὶ τὰ ὅποια τώρα εἶναι σκορπισμένα σ' ἐπαρχιακὰ βιβλιοθηκῆς ἢ σὲ ἰδιωτικὰς συλλογὰς. Τὰ κειμήλια αὐτὰ θὰ συγκεντρωθοῦν στὴ Σόφια καὶ θὰ φυλαχθοῦν στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκην τῆς πρωτεύουσας.

— ΤΟ ΑΓΓΛΙΚΟ Τάγμα τῆς Ἀξίας ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιαιτέρο γνώρισμα, πῶς τὰ μέλη

του δὲν υπερβαίνουν ποτὲ τὰ εἰκοσιτέσσερα. Γιὰ νὰ δοθῇ σ' ἕνα ἐ τιμητικὸς τίτλος μέλους τοῦ Τάγματος, πρέπει νὰ δημιουργηθῇ κενὴ θέσις. Σ' αὐτὸ τὸ τόσο διαλεχτὸ σῶμα ἐμπήκαν τελευταῖα δυὸ ἀπὸ τοὺς διασημότερους συγγραφεῖς τῆς Ἀγγλίας: ὁ ποιητὴς τοῦ Στέμματος ἱατρός Robert Bridges καὶ ὁ μεγάλος μυθιστοριογράφος Τζῶν Γκαλσούορθ.

— Η ΥΠΟΘΕΣΗ τῶν προϊστορικῶν εὐρημάτων τοῦ Γκλοζέλ μπαίνει στὴν κρίσιμη περίοδόν της. Μετὰ τὴν ἐκθεσὴν τοῦ ἀνακριτοῦ κ. Μπατίλ, ὁ ὁποῖος ἀποφαίνεται, ἐπὶ τῇ βάσει ἐργαστηριακῶν ἐρευνῶν, ὅτι τὰ εὐρήματα εἶναι προϊόντα παραποιήσεως, ἀναμένεται ἡ σχετικὴ δίκη.

Ἐννοεῖται ὅτι οἱ Γκλοζελικοὶ ἐμμένουν ἀκλόνητοι στὶς θέσεις των καὶ προβάλλουν ἕνα σωρὸ ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ κλονίσουν τὸ πόρισμα τοῦ ἀνακριτοῦ. Μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρουν καὶ τὸ ἐξῆς περιστατικόν:

Κατὰ τὸ 1840, ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ Γραμμάτων ἀνέθεσε σ' ἕνα ἀπὸ τὰ μέλη της, τὸν στρατηγὸ Ντυβιέ, νὰ μεταφράσῃ ἕνα καρχηδονικὸν κείμενον. Ὁ σοφὸς στρατηγὸς τὸ ἐμελέτησεν ἐμδριμῶς καὶ τὸ ἐξηγήσεν:

«Ἐνθάδε κεῖται ὁ Ἀμίλλας, πατὴρ τοῦ Ἀννίβα, προσφιλὴς σὺν κι' αὐτὸν στὴν πατρίδα καὶ τρομερὸς στοὺς ἐχθρούς του».

Ἐνὰς ἄλλος ὁμῶς, ἀκαδημαϊκὸς, ὁ ντὲ Σωλσὸ, ἐπῆρε τὸ κείμενον καὶ τὸ ἐξηγήσεν ὡς ἐξῆς:

«Ἡ ἱέρεια τῆς Ἰσιδος ἀνήγειρε τοῦτο τὸ μνημεῖον στὴν Ἀνοίαν, στὶς Χάριτες καὶ στὰ Ρόδα, πού γοητεύουν καὶ γονιμοποιοῦν τὸν κόσμον».

Γιὰ τὴν ἐπίλυσιν τῆς διαφορᾶς τῶν δυὸ σοφῶν διωρίσθη ἕνας σοφὸς ἐμπειρογνώμων. Ἰδοὺ ἡ ἐρμηνεία του:

«Ὁ βωμὸς αὐτὸς ἀφιερώνεται στὸ θεὸ τῶν ἀνέμων καὶ τῶν τρικυμιῶν γιὰ νὰ ἐξευμενισθῇ ἡ ὀργὴ του».

Ὑστερ' ἀπ' αὐτὸ ἡ Ἀκαδημία ἔκρινε φρόνιμον νὰ μὴ ζητήσῃ τὴν ἐπικυρίαν καὶ τετάρτου μεταφραστοῦ.

— Ο ΡΟΜΠΕΡΤ Μπάρντον, τοῦ ὁποῖου τὸ τελευταῖον ὀγκῶδες καὶ ἐμπεριστατωμένον ἔργο «The Byzantine Achievement» τὸν θέτει στὴν πρώτη μοῖρα τῶν ἱστορικῶν συγγραφέων τῆς χώρας του, εἶναι μόνις εἰκοσιτέσσων ἐτῶν.

— Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ σὲρ Γιάν Χάμιλτον, ἀρχηγὸς ἄλλοτε τῶν βρετανικῶν στρατευμάτων στὴν ἐκστρατεία τῶν Δαρδανελίων, ἐπρότεινε ἀπὸ τῶν στελῶν μᾶς ἀγγλικῆς ἐφημερίδας νὰ ἀπονέμεται, ἐπὶ δέκα χρόνια στὴν σειρά, τὸ Βραβεῖον Νόμπελ γιὰ τὴν Εἰρήνην στὸν Ἐριχ-Μαρία Ρεμάρκ, τὸν συγγραφέα τοῦ ἀντιπολεμικοῦ ἔργου: «Δυτικὸν Μέτωπον: Ἡρεμία».

Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τὸ σχολεῖόν μας, ἐκδόσεις τῶν ἐκπαιδευτηρίων Μίνας Ἀηδογονοπούλου. — Τὸ ἰδιότυπο αὐτὸ μαθητικὸν περιοδικὸν ὁλοένα γίνεται καλύτερον. Τὸ τελευταῖον φύλλον του (ἀρ. 3)

στεῖρες καίμὲ κακὴ κατεύθυνσις, ὅπως δείχνει ἡ «σπουδὴ κεφαλαιοῦ», καμωμένη μὲ πέννα. Ἄν τραβήξῃ σ' αὐτὸν τὸ δρόμον, θὰ καθῇ μέσα στὴ μανιέρα, θὰ γείνῃ κοινὴ ζωγράφος, ἱκανὴ νὰ ἀποδίδῃ «φυσικά» τὰ ἀντικείμενα, χωρὶς ὅμως προσωπικὴ παρατήρησιν, πού εἶναι περιεχόμενα εἶναι καὶ αὐτὰ ἐνδιαφέροντα, πολὺ ἱκανοποιητικά. Εἰδικὰ ἡ «Σπουδαία συζήτηση» τῆς Νίκης Νικολαΐδης (σελ. 69) εἶναι ἑκτακτο κομμάτι, ἀντάξιο τοῦ Ἀντερσεν. Ἐν γένει τὸ μαθητικὸν αὐτὸ περιοδικὸν εἶναι τὸ πεῖν εὐχάριστο ἀνάγνωσμα γιὰ παιδιὰ κάθε ἡλικίας, κι' ἀξίζει νὰ συγχαρῇ κανεὶς τοὺς ἐκδότας,

Γ. Ἀθανασιάδης: «Ἡ μαθητικὴ ὁκνηρία» αἷτια καὶ θεραπεία (Ἐκδόσεις Χ. Γανιάρη). Ἀπὸ τὸ βιβλίου του φαίνεται ὅτι ὁ κ. Ἀθανασιάδης εἶναι νέος ἐκπαιδευτικὸς

ὁπλῆλος μὲ σωστὴ ἀντίληψιν τῆς ἀποστολῆς του καὶ ἐμφορούμενος ἀπὸ τίς νεώτερες, δηλ. φωτισμένες, τάσεις τῆς παιδαγωγικῆς. Ἡ καταδίκη τῶν παλιῶν μεθόδων πού δημιουργοῦσαν τὴν ἀπέχθεια πρὸς τὸ σχολεῖον βγαίνει μονάχη τῆς μεσ' ἀπὸ τὰ πράγματα, ὅπως ἐκτίθενται καὶ κοιτάζονται ὁλοκλήρως ἀπὸ τὸ διεισδυτικὸν μάτι τοῦ ἐπιστήμονος. Οἱ σελίδες τοῦ βιβλίου του εἶναι γιομάτες ἀπὸ συμπεράσματα πολὺ σημαντικὰ, ἀπὸ παρατηρήσεις πού φανερῶνουν πείρα, μὴ ὅχι τὴν γνωστὴν ἀκαδημαϊκὴν πείρα πού χρησιμεύει μονάχα ὡς ἄδειο οἰκόσημον τοῦ κατέχοντος, ἀλλὰ πείρα πού χρησιμεύει γιὰ δημιουργικὴν ἐργασίαν. Καλύτερα ἀπὸ κάθε ἑταῖον θὰ μιλοῦσε μιὰ δροιαχόποτε περικοπὴ ἀπὸ τὸ πρᾶγματι λαμπρὸ αὐτὸ βιβλίου, ὅπως π. χ. τοῦτη:

«Καθὼς στὴν κοινω-
νία τῶν μεγάλων ὁ κα-
θένας εἶναι ἀπευθύνος
γιὰ τὴν πράξιν του, ἔτσι
καὶ στὴ σχολικὴ κοινω-
νία πρέπει τὸ παιδί νὰ
θεωρεῖται ὁλόκληρον. Ἀπὸ
ψυχολογικὴ ἀποψη συν-
νιθίσαις νὰ βλέπουμε τὸ
παιδί ὡς μιὰ μικρογρα-
φία τοῦ μεγάλου καὶ τὴν
κοινωνίαν του τὴν παιδι-
κὴν τὴν θέλουμε ἀπαράλ-
λαχτὴ μὲ τὴ δικήν μας.
Ζητούμε ἀπὸ τὸ παιδί
γεροντικὴν ἠθικὴν καὶ τοῦ
ἐπιβάλλουμε γεροντικὴν
σοφίαν. Καὶ κατὰ πόσους
ἐδῶ ὑπερθεματίζουμε.
Στοὺς μεγάλους κατα-
λογίζουμε εὐθύνες κυ-
ρίως γιὰ τίς πράξεις πού
ἔκαναν, ἐνῶ τὰ παιδιὰ
σχεδὸν πάντα βαρύνει
κεῖνο πού δὲν ἔκαναν.
«Ναί, μὰ ὁ Γιάννης εἶ-
ναι καλύτερος!». Θέλω
νὰ μετρήσω τὴν πρόδο-
ν ἐνὸς παιδιοῦ; Δὲ σχετίζω
τὸ σημερινὸν παιδί μὲ τὸν
προχθεσινὸν αὐτοῦ του,
μὰ τὸν συγκρίνω πάν-
τα μὲ τὸ «Γιάννη», τὸ-
σοῦτον ὥριον μετρίκι μόν-
νάδα μέσα στὴν τάξιν
μου. Μοῦ γράφει πενήντα
λέξεις, ἀπὸ τίς ὁποῖες οἱ
σαρανταεφτά ἦταν σω-
στές, καὶ τὸν θαυματοῦ
μὲ ἐφτά γιὰ τὰ τρία λάθη
του. Κρίνω πάντα μὲ μάτι
ἀλλοῦθρον τὸ θετικὸ μέ-
ρος τοῦ παιδιοῦ, τὴ στιγ-
μὴ πού ἐξερευνῶ μὲ κυ-
κλώπειον μάτι τὴν ἀρνη-
τικὴν μερίαν του. Γι' αὐ-
τοὺς πού βλέπουν μὲ
τέτοιο μάτι τὸ παιδί
ἢ τὴν τάξιν εἶναι γεμάτη
ἀπὸ τεμπέλους».

Σ. Φραγκουλίδη· Χωρικός

Φ. Κ.

εις του με μιά λεπτότητα και ευσυνειδητότητα που δεν μας είχαν συνηθίσει οι ήθοιοι έως τώρα. Είχε συνιμίες κατά τις οποίες εκόρευε στο ακροατήριο, που εκρέμετο από κάθε κίνησή της και από κάθε λέξη της και που το κρατούσαν αιχμάλωτο της τέχνης της, πραγματικά ρίγη των πιο λεπτών μά και των πιο δυνατών συγκινήσεων. Και η τετάρτη πράξις δεν ήτο μόνον ή αποθέωσις της ραφιναρμένης ανθρωπιστικότητας του Μπατάιγ, αλλά και ή αποθέωσις της τέχνης της πρωταγωνιστίας. Και ή δεύτερα φορά που είδαμε τή δ. Παπαδάκη μās έδραίωσε την πεποίθησιν ότι αποτελεί, χωρίς καμμίαν υπερβολή, την μοναδικήν μελλοντικήν υπόσχεσιν του φύλου της για την ελληνικήν δραματικήν σκηνήν.

— Πρό ήμερών έφθασε στην Αθήνα όπου θα μείνι σχεδόν ένα μήνα ο τενόρος κ. Λάππας.

— Ο διάσημος βιολονίστας Χάιφets, που άκούσαμε τον χειμώνα, βρίσκεται τώρα στο Παρίσι όπου δίνει κονσέρτα στην Όπερα.

— Από μιά Γαλλική στατιστική μαθαίνουμε πως τό τελευταίο ρωμάντο του Πιέρ Μπεουζά «Erromango» έφθασε μέσα σε τρεις εβδομάδες τά 130.000 αντίτυπα. Άπ' όλα όμως τά βιβλία του, τό ρεκόρ τό έχει ή γνωστή «Ατλαντίς» που άριθμεί από τον καιρό της εκδόσεώς της ως σήμερα τις 458.821 αντίτυπα.

— Στο Παρίσι δίνουν και παίρνουν τά Ρωσικά μαλλάτα τελευταίως, ιδίως αυτά που διευθύνει ο περίφημος Diaghileu. Μεταξύ των έργων που έπαίχθησαν αναφέρονται τον «Χορόν» του Ριέτη, με σκηνοθεσίαν του κ. G. de Chirico, ο όποιος δέν είν' άλλος από τον έλληνα ζωγράφο Γεώργιον Κηρύκον.

— Έξεδόθη τό τεύχος του καλού περιοδικού «Μουσικά Χρονικά». Με τό φύλλον αυτό που περιέχει έκλεκτήν ύλην, κλείνει τό πρώτον έτος της εκδόσεώς του, ή όποία θα συνεχισθή από του προσεχούς Σεπτεμβρίου.

— Επίσης εξεδόθη τό τεύχος του μηνός Μαίου της «Ελληνικής Έπιθεωρήσεως» του γνωστού περιοδικού που από εικοσαετίας και πλέον εκδίδει ή λογία κ. Εύγενία Ζωγράφου. Είς τό φύλλον αυτό συνεργάζονται οι κ. κ. Καβάφης, Δ. Ζωγράφος, Α. Τσοκόπουλος, Γ. Πράτσικας, και αί κ. κ. Νέλλη Καλλιγιά και Ε. Ζωγράφου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ευστάθιον Κακούρη. Τό ποιήμά σας δέν τό βρίσκουμε πολύ καλό. Σεθωρισμένα σύμβολα, ψυχρά, άσυγκίνητα. Τό πεζό είναι καλύτερο, και τό κρατούμε. Έως δημοσιευθή διορθωμένο. — **Γιάννην Κ.** Τό κομμάτι σας «Πέντε Γράμματα» πολύ καλό, μετρημένο, χωρίς περιττολογίες. Θα δημοσιευθή σ' ένα από τά προσεχή φύλλα. — **Γ. Κίσσαβον** (Σάμον). Είναι ή δεύτερα φορά που μās συμβαίνει αυτό, τό να δημοσιεύουμε δηλ. πράγμα που έχει δημοσιευθή. Φαντασθήτε όμως πόσα δυσκόλο είναι να γνωρίζουμε τί έχει δημοσιευθή εδώ και 50 χρόνια σ' ελληνικά περιοδικά ή και βιβλία. Μολαταύτα ο έλεγχος γίνεται όσο μπορεί πειό αυστηρός. Έννοείται ότι καλύτερα μπορεί να ιδή κανείς στο περιοδικό μας μεταφράσεις καινοτόμους έργων που έχουν ήδη μεταφρασθή από άλλο μεταφραστή. — **Κλ. Αρσένην** (Χίον). Περιμένουμε τό διήγημά σας για να κρίνουμε αν θα τό δημοσιεύσουμε ή όχι. Τό τραγούδι σας, αν έλει-

παν μερικές άδυναμίες στην έκφραση, θάτανε έξαιρετικά καλό. Μά και όπως είναι τό κρατούμε για δημοσίευσή. — **Ν. Α.** (Ζάκυνθος). Τό διήγημά σας θα διαβασθή και θα κριθή. — **Β. Κατσουράκη** (Πειραιά). Είμεθα σύμφωνοι. — **Ι. Γ.** (Κέρκυρα). Τό ποιήμά σας δέν μās ικανοποιεί είναι γραμμένο σε κάποιον αισθηματικό και κοινοτοπικό τόνο που γράφανε οι μέτριοι ποιητά της περασμένης γενεάς. Όχι ότι δέν είναι παιά της μόδας αυτός ο τρόπος του γράφειν, αλλά γιατί ποτέ δέν έδωσε τίποτα αξιοπρόσεχτο, γι' αυτό τό ποιήμά σας είναι έξω από την τέχνη. — **Αιδεσίμ.** **Ιωάννην Χατζηδημητρίου, Γαλατική Κοζάνης.** Αιτηθέν φυλλάδιον αποστέλλεται. **Τ. Βαφειάδη Κορσόν.** Όφείλετε δραχ. 150 και την τρέχουσαν συνδρομήν καθυστερηθέντα αποστέλλομεν. — **Δ. Φλόκον, Δίμνην.** Αποστέλλετε μερικές φωτογραφίες και θα δημοσιεύοιμ αν, ως υποθέτουμε. Είναι καλλι-

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΝΘΗ

Ο Γεώργιος Κουρτελλίν ο διάσημος γάλλος εθνομορφός που απέθανε την παρελθούσαν εβδομάδα.

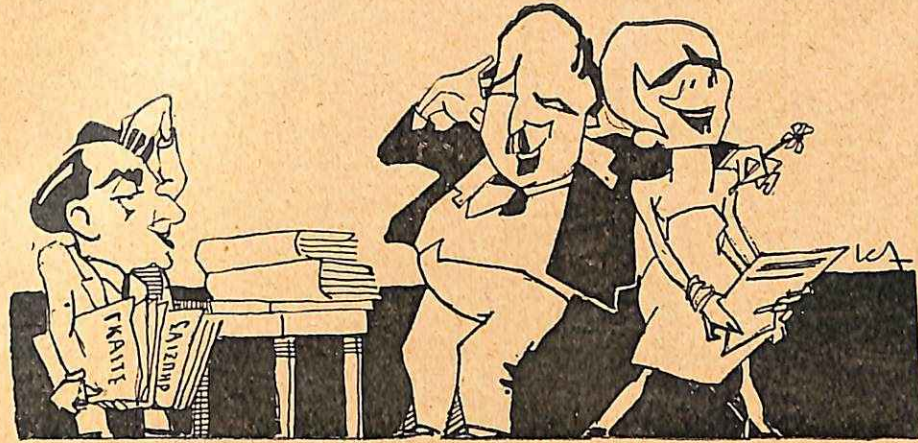
τεχνικές — **Γ. Α. Σταγειρίτην.** Τό ποιήμά σας δέν λέγει ούτε σπουδαία πράγματα, ούτε στη μορφή στέκεται.

Κ. Παπαγεωργίου, Καλάμας. — **Αθ. Γεντίμην Αφράτα.** — **Δ. Πετρουσόπουλον, Κόδρη.** — **Αθαν. Δασκαλόπουλον, Τετράπολην.** — **Ν. Λιόκην, Πειραιά:** Συνδρομή αλήφθη, εύχαριστούμε. — **Ν. Σταθάτον.** «Ο θάνατος του δασκού» είναι ποιήμα γνωστό ποιητού όπως και κάποιος τον όποτον αποκαλύπτει ως οικειοποιούμενον την εργασία των άλλων ο κ. Ν. Πατρικίος Μαρκαντωνάτος στο προηγούμενο φύλλο μας, έτσι κ' σε σας φαίνεται ότι δέν αίσθάνεσθε την ανάγκη να σεσθασθήτε την εργασία του άλλου. Τι να σας πούμε περισσότερο. Μά την αλήθεια είναι πολύ άκατανίκητος πειρασμός ή φιλολογία. — **Κ. Φραγκούλην.** Τό διήγημά σας «τό μεθύσι του πόνου» δέν στέκεται. Είναι μιά σειρά στοχασμοί, κοινοί, που δέν συγκινούν, κάτι τέλος πάντων που δείχνει

άγνορη κρίση και λίγη γνώση της τέχνης. — **Ν. Τσακαράκη, Καστέλλι.** Ένεγράφητε. συνδρομή έτησία δραχ. 200. — **Γ. Δεδρινόν.** Τό διήγημά μας λαμπρό και τό κρατάμε για δημοσίευσή. Έχετε άρπάξει με πολλή τέχνη, αλλά προπάντων φρεσκάδα και αλγύθεια, ένα κομμάτι της ζωής. Η τραγικότητα με τό κωμικό, όπως γίνεται συχνά. Και τί καλό χιούμορ που έχει αυτό τό κομμάτι. Άν έχετε κι' άλλα σαν κι' αυτό θα θέλαμε να μās τά στείλετε. — **Ντόρα Ρωζέττη.** Τό διήγημά σας κάτι λέγει βέβαια, μά είναι ένα είδος που περιέχει στοιχεία άσυμπαθή σε όποιον θέλει να θραφή από καθαρές πηγές, κι' όχι από ακροβατικές και έκφυλες ψυχικές διαστροφές. — **Μήτσον Κασόλλαν.** Λάβουμε τό νέο σας διήγημα «Τό έγκλημά μου», αλλά έχουμε μιά δικαιολογημένη επιφύλαξη: Τό διήγημά σας πού δημοσιεύσαμε, «ή κατάσκοπος της λεπτοκαρυάς», πληροφορούμεθα ότι δημοσιεύθη προηγουμένως στην «Εβδομάδα», εστάλη δέ και στο «Μπουκέτο», που δέν τό δέχτηκε, ξαίροντας ότι είχε ήδη δημοσιευθεί. Πολύ ανεξήγητος τρόπος, μά την αλήθεια, να έχετε την άπαιτησή να δημοσιευτούν τά έργα σας εις όλα τά όργανα του τύπου, σαν να πρόκειται για κάποιο είδος ανακοινωθέν.

Έν τούτοις ξαίρετε πολύ καλά ότι δέν γίνεται κανείς σπουδαίος και διάσημος με τό να δημοσιεύονται τά έργα του σε πολλά συγχρόνως περιοδικά. Όστε δέ μπορούμε να εξηγήσουμε την παράξενη και έντελως παιδική αυτή φιλοδοξία σας. — **Στρατήν Βίγλαν.** Τό διήγημά σας «Εύτυχία» δέν είναι βέβαιον έξαιρετικά πρωτότυπο, μά έχει κάποια αξία. — **Ο. Αμάραντον.** Τό τραγούδι σας κοινό. — **Στρατή Γαλάνη.** (Μυτιλήνη). Τό διήγημά σας σκηνοθετημένο, δέν έχει τη σφραγίδα της αλήθειας που πείθει όχι της ακρίβειας μά της αλήθειας. Τόσα και τόσα, άρρώστειες, λέπρες, σφοδρές, σά να έφευρεθήκαν επί τούτου για να δημιουργήσουν μιά τραγική ατμόσφαιρα. Δέν πείθει ο τρόπος με τον όποτον εκθέτουνται. Ο θρόλος, που χρησιμεύει για βάση, ίσως έχει κάποια σημασία, μά δουλεύει με πολύ επιτηδεύση, δηλαδή κανέτε φιλολογία. Τά λόγια του γέρου είναι θεατρικά, ενθ θέλετε να τους δώσετε κάποια προφητική έννοια.

Δ. Δραγούτσον. Τά διήγημάτά σας και τό ποιήμα δέν έχουν αξία. Είναι άπηχώς από διαβασμένα άτεχνα ρωμάντζα. — **Δρόσον Θαλασσινόν,** (Πειραιά). Τά ποιήματά σας δείχνουν ιδιοσυγκρασία που είναι φτιαγμένη για να κινή κάτι σας συστήνουμε να μην πάψετε να γράφετε. Μολαταύτα, τά ποιήματά σας δέν είναι ακόμη ώριμα. Υπάρχουν εκεί μέσα λόγια χωρίς σκοπό, πολλές φορές, για να ταιριάζετε τό στίχο, έκφράσεις άτεχνες, και πολλά πράγματα εκεί που μπορούσε και πού έπρεπε να είναι λιγώτερα. Πρέπει δηλαδή να επιδιώξετε πρώτα να γίνετε πειό αυστηρός (όχι λέξεις στο βρόντο), κ' έπειτα να μάθετε καλά να έκφράζεσθε, και μέ, όσο τό δυνατόν, απλά μέσα. Αυτά είναι τά λίγα λόγια που μπορούμε να σας πούμε, αφού ζητάτε τη γνώμη μας, κι' αφού τή σεβόσαστε. Άν άλλοι σας πουν πως τά τραγούδια σας είναι τέλεια όπως είναι, απλούστατα θα σας κρίνουν με μέτρο ειλικρίστερο από έμας. — **Κ. Οικονόμου.** Σας εύχαριστούμε για τό κομμάτι που μās στείλατε. Θα δημοσιευθή σ' ένα από τά κατοπινά φύλλα. — **Αδάμην Φωτόλουστον,** (Σόρον). Διαβάσαμε τά ποιήματά σας και δυστυχώς δέν τά βρίσκουμε αξία για δημοσίευσή. Αυτό δέν σημαίνει πως είναι για

Συμφωνηθέν Ντουέτο εις Ρε Μείζον

πέταμα. Διακρίνουμε μέσα σ' ό,τι έχετε γράψει τό ίδιο φλογερό πάθος, αυτό όμως δέν φτάνει για ποιήματα. Η τέχνη, όπως γράψαμε τόσες φορές, έχει άλλες άπαιτήσεις: Κάθε προσωπική μας συγκίνηση αν δέν πάρη, με τον τρόπο που θα την πραγματευθώ, με, κάποια ευρύτερη σημασία ανθρώπινη, που να ενδιαφέρει, μ' άλλα λόγια, κάθε άνθρωπο, — δέ μπορεί να είναι έργο τέχνης. Όταν ο Δαυίδ κλαίει μετανοώντας για τό άμάρτημά του, γράφει τους ψαλμούς, μά με τέτοιο πλάτος, που ενθ τό άμάρτημά του δέν μās έντοσε, γοητεία από χιλιάδες χρόνια, διαφέρει παιά, ύστερα από χιλιάδες χρόνια, έν τούτοις με τά λόγια του συγκινούμαστε, έπ' αφορμή έχει δώσει στα προσωπικά έπειδή ακριβώς έχει δώσει στα προσωπικά του δάσανα την πλατύτερη σημασία, κ' έτσι, τά λόγια του προσαρμόζονται σε κάθε πόνο, μά τά άφαστα αυτά λόγια μπορεί να θρηνησθή ο ένας γιατί έχασε τη μητέρα του, ο άλλος γιατί φτώχυνε, ο τρίτος γιατί τον άρνήθηκε ή αγάπη του, ο τέταρτος ν' ανακουφισθή απ' τον πόνο του για την άχαριστία του φίλου του, άλλος να προσευχηθή, άλλος, να μετανοήσῃ για μιά κακή πράξη. — **Άννα Ν.** (Θεσσαλονίκη). Τό κομμάτι που μās στείλατε δέν έχει αξία. Θα μās πητε: «Μά είναι κάτι που τό αίσθάνομαι βαθειά. Δέν προσποιούμαι». Τό παραδεχόμεστε πέρα και πέρα. Μά αυτό δέν φτάνει: Όσοι πάσχουν πέρα. Μά αυτό δέν κάνουν και έργα τέχνης; Όχι, μπορούν να κάνουν και έργα τέχνης ή μορφή, δυστυχώς. Χρειάζεται κάτι άλλο, ή μορφή, ο τρόπος με τον όποτον θα διατυπώση κα- νείς ένα συναίσθημα ή μιά έντύπωση, αυτός δέ τρόπος τό κάνει τέχνη, κ' έτσι συγκινεί, ή ένθ αλλοιώς και πειό τραγική αν εΐτανε ή πραγματικότητα από την όποία βγήκε, — δέν συγκινεί καθόλου. Τό δικό σας κομμάτι είναι μιά ιστορία κάποιας δυστυχισμένης κόρης, που τή ξομολογείται σε μιά πλούσια κυρία. Αυτό τό πράγμα, ως γεγονός, είναι συνη- θέστατο στις μεγάλες πολιτείες. Μά για να συγκλονισθή, πρέπει να είναι δυνατή πένα αυτή που θα τό διατυπώση, αλλιώς μās αφήνει πού θα τό διατυπώση, αλλιώς μās αφήνει άδιάφορος. Στο γράψιμό σας έχετε και πολύ λήρη ρητορία, που κάνει την αφήγησή της δυστυχισμένης μάλλον αντιπαθητική, αντί να συζητήσει τον οίκτο και τή συμπάθεια. Σας συ- κινήσῃ τον οίκτο και τή συμπάθεια. Σας συ- κινήσῃ, να ρίξετε μιά ματιά στα παραπάνω λόγια που γράφουμε στον Αδάμην Φωτόλουστον. — **Σ. Θύμιο,** (Μυτιλήνη). Τά τραγούδια σας τά πήραμε. Τό ποιήμα για τον Μπρούκ Νάκην Ραγιάν. Τό διήγημά σας είναι γραμμένο με τό ελαφρό πνεύμα που συνθέ- τονται οι υποθέσεις των κινηματογραφικών έρ-

γων. Τό ύφος σας ες άλλου δέν έχει πρωτο- τυπία. — **Γ. Θ.** Τό εθνομορφόματά σας κάτι είναι, δέν βγαίνει όμως από τό μέτρο. Μιά από τις άπειρες ιστορίες που λέγει ο λαός, χωρίς όμως αξίωση τέχνης, ενθ υπάρχουν άλλες που είναι πειό αξιοπρόσεχτες. — **Νών- ταν Λιόκη.** Τό διήγημά σας δέν είναι παρά ένα έπεισόδιο όχι πολύ ενδιαφέρον (τό ζεμά- τισμα) παίρνει μονάχα κάποια σημασία από τή σάτυρα που βγαίνει μεσ' από τά λόγια και μεγαλαυχίες αυτών των ανθρώπων. — **Γ. Βεργίδην.** Τό διήγημά σας δείχνει ότι έχετε χάρισματα στην αφήγησή, μά στο σύ- νολό του δέν στέκεται. Πολύ καλά είναι ζω- γραφισμένοι οι τρεις τύποι, αληθινοί, πραγ- ματικοί τύποι που τους συναντούμε στη ζωή, μά κατόπι, ή ιστορία του Καπτάν Γιώργη, μ' όλο πούνα γραμμένη με κάποια ζωηρότη- τα, είναι κοινή και πολύλογη, φωνογραφική, δέν αποζημιώνει τον αναγνώστη, πούνα δια- θεσιμένος καλύτερα από την αρχή του διη- γήματος με τόδε τρεις τύπους. Επιμένετε και θα γράψετε καλά.

Ν. Σ. Π. Μαγν. Απορούμε με τό διή- γημά σας ρωτιόμαστε τί θέλετε να πητε με τις στενές, φωνογραφικές αυτές κουδέν- τες, που στο τέλος δέν βγάξουν σε κανένα νόημα άξιο για να αποζημιώση τον αναγνώ- στη. Μά αυτά είναι συνηθέστατες κουδέντες της ζωής. — **Σάσαν.** Τό διήγημά σας (:) είν- αι ένα κομπολόι από μικροπράγματα που δέν καταλαβαίνουμε τί θέλουν να πουν. Προ- σποίηση άφέλεια; ή ήρωας, με όλα του τά λόγια, ένας κενός άρρώστος ή ανόητος, γιομάτος παραισθήσεις για να κινή έντύπωση. Κάτι παρακινδυνευμένα σχήματα, όπως «φλου- ρεί τό παντελόνι» (:), και κείνες οι επανα- ρώσεις, αφού μέσα στο κείμενο σας γίνεται λόγος και για την Παλιά Στρατιώνα; Τέλος πάντων δέν καταλάβαμε τίποτα απ' όλα αυτά.

Γιώργον Μυλ. τό ποιήμα σας «στη θύ- μηση των περασμένων» μετριώτατον. — **Μ. Σ. Μ.** (Αθήνας). Επίσης και τό δικό σας. — **Φ. Γεωργίου.** Τό «Ήταν άνθρωπος μιά φορά» δέν είναι σωστό διήγημα, είναι μάλ- λον ένα χρονογράφημα. Μά έχει καλά στοι- χεία: ο τύπος είναι ζωγραφισμένος με άρ- κητή τέχνη.

Ce qui se passe à Paris

Arbitre des Elegances (Σκίτσο Σ. Άντωνιάδη)

Ο Μάστερος Μαρτίνο όπως τον είδε ο ήθοιοός κ. Γιατρίδης

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά και 'Αποθεματικά Δρ. 1.193.000.000.—

Καταθέσεις (τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1928) » 5.700.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

83 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντος ὄρους.

Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμιευτηρίου εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

Γ Κ Ρ Ε Κ Α

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΙΔΙΟΥ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 2.700.000

Μέτοχοι: Καλλιτέχναι Φιλότεχνοι
ἢ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3
Διδάσκονται ἅπαντα τὰ ὄργανα καὶ μαθήματα Μονωδία, Δραματικὴ, Ἀπαγγελία, Ἱστορία Μουσικῆς, Prima Vista, Ρυθμικὴ σύστημα Dalecroze.

Εἰς τὰ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΗΝΑ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ἀλεξάνδρου 15
ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗΜΜΑΝΟΥΛΗ—Ἀρχοντῶν Σουρμελή
ΓΕΡ. ΣΑΛΒΑΝΟΥ—Κραμμένων—Ἐλευσινίων
ΛΕΟΝΤΕΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ—Τέρμα Πατησίων
ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ—Πατησίων 506
ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΔΗ—Παγκράτι
ΑΛ. ΖΕΡΒΟΥ—ΛΑΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ—Καλλιθέα
ΠΑΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ—Κηφισοῦ
Ν. ΜΠΟΡΟΥΝΗ—Πειραιᾶ
Μ. ΠΕΤΡΑΚΗ—Πειραιᾶ
ΜΑΡΚΟΥ καὶ ΜΑΚΡΗ—Ν. Φάληρον
Α. ΦΑΛΤΩΦ—Ν. Φιλαδέλφεια

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
> > ΧΑΛΚΙΔΟΣ
> > ΚΟΡΙΝΘΟΥ
> > ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΙΟΥ
> > ΒΟΛΟΥ

Μέσος ὁρος φοιτῶντων μαθητῶν κατ' ἔτος 2500

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

ΠΙΑΝΑ

ΜΟΝΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΗΜΟΤΕΡΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
BLUTHNER CROTRIAN STEIN WEC NEUMEYER,
SOPH K.A.Π.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ

Ὅλα τὰ κλασσικά, παιδαγωγικά καὶ νεώτερα.
Γίνονται δεκταὶ ἰδιαιτέραι παραγγελίαι. Συνεργασία μὲ τοὺς μεγαλύτερους ἐκδοτικούς οἰκούς τῆς Εὐρώπης

ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Βιολιά, βιόλες, βιολοντσέλλα, κοντραμπάσσα, μανδολίνα, κιθάρες, ὅλα τὰ εἶδη τῶν πνευστῶν ὀργάνων, ἑξακτῆματα παντὸς εἶδους μπάνται φλαζμονικῶν, ρόλο., πιανόλες, χρονόμετρα κλ.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ

Ἀναλαμβάνει τὴν ἐκδοσιν μουσικῶν τεμαχίων καὶ ἐκδόσεις ἔργων διαφόρων μουσουργῶν.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΔΙΣΜΑΤΩΝ

Χορδίζονται, λουστράρονται καὶ ἐπισκευάζονται παντὸς εἶδους πιάνα, πιανόλες καὶ μουσικὰ ὄργανα ἀπὸ ἀρίστους τεχνίτας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 25.500.000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧ. 830.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Λαρίσης — Λάρισσα

Τράπεζα Τρικάλων — Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰς κυριώτερας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ταμιευτήριον μέχρι 100.000 Δραχ. μὲ 7 οἷο.—Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως Τραπεζιτικὰς ἐργασίας

“ΒΟΤΡΥΣ”

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικὸν καὶ Ἀποθεματικὸν Δρ. 90.000.000 τῇ 31 Δεκεμβρίου 1927

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ:

ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡ. 27α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ: Λευκοί, ἐρυθροί, γλυκοί, μωσχάτοι

ΟΙΝΟΙ Εἰς ΦΙΑΛΑΣ: Ἐπιτραπέζιοι ἐπιδόρπιοι, ὀρεκτικοί, τονωτικοί,

ΒΕΡΜΟΥΤ: Ἐκ παλαιοῦ μωσχάτου Οἶνου

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Ἀπαράμιλλος

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ Οἶνου “ΒΟΤΡΥΣ”

ΚΟΝΙΑΚ ΒΟΤΡΥΣ

Ἐφάμιλλον τῶν καλλιτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3

(ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ) ΤΗΛ. 61-26

Πλουτισθὲν διὰ τῶν τελειωτέρων μηχανημάτων καὶ διαθέτον ὅλα τὰ μέσα ἀναλαμβάνει κάθε ἐργασίαν, μὲ ταχύτητα καὶ καλλιτεχνίαν ἀπαράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ
ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

Ἡ ὀδοντοκρέμα ΚΟΛΥΝΟΣ καθαρίζει τοὺς ὀδόντας, τοὺς ὀύλα, τὸ στομα ὀλόντηρον.

Τὰ ἀντισηπτικὰ τῆς συστατικῆς καταστρέφουν τὰς ἐπικινδύνους νοσογενεῖς ἐστίας τοῦ στόματος, εἶναι προστατευτικὴ κατὰ τῆς ὀδοντολογίας, τῆς σήψεως, τῆς οὐλίτιδος καὶ τῆς γενικῆς ἐκασθενήσεως.

Δοκιμάσατε τὴν ΚΟΛΥΝΟΣ ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας ψήκτρας. Θὰ αἰσθανθῆτε τὴν καθαριότητα καὶ δροσερότητα τοῦ στόματος.

ΚΟΛΥΝΟΣ

ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ

ΜΟΝΟΣ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ

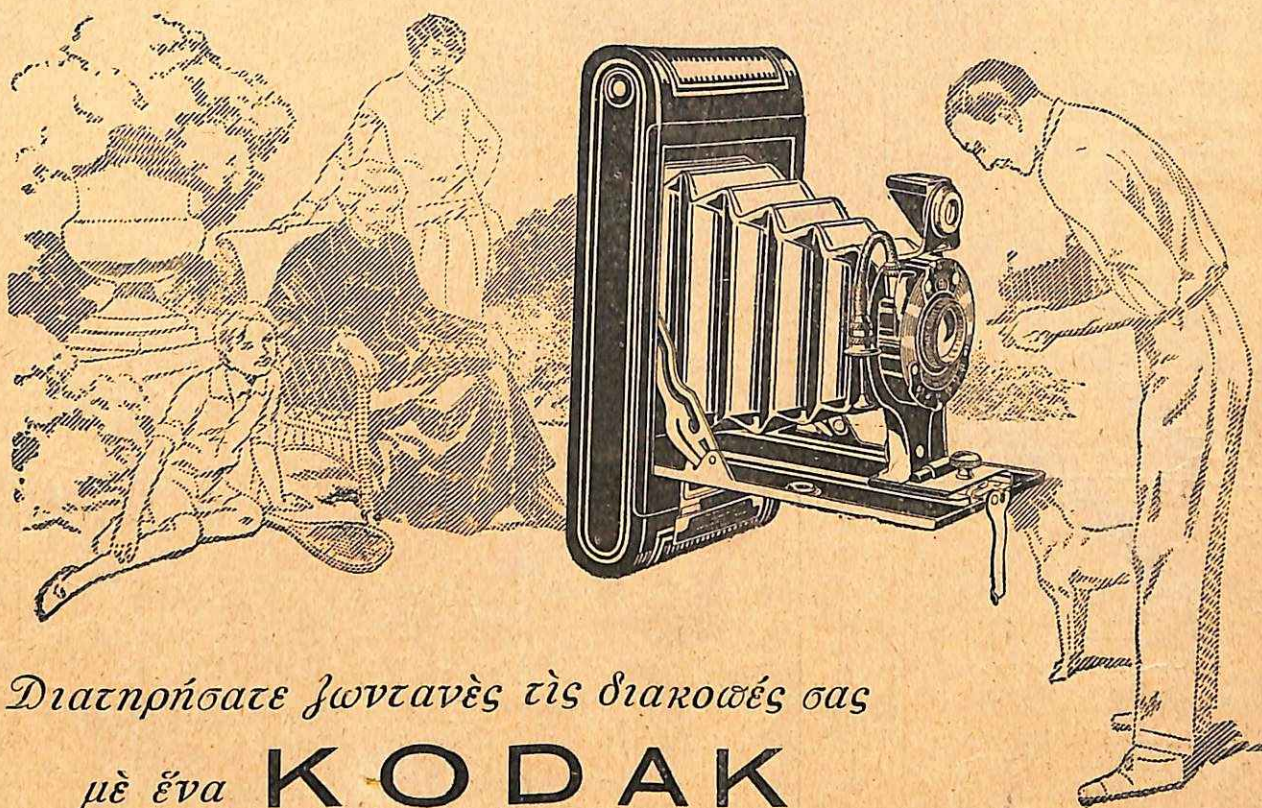
4 Εὐριπίδου 4 ΑΘΗΝΑΙ

ΔΕΜΕΝΟΙ ΟΙ ΤΟΜΟΙ

Α. Β. Γ. ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΠΟΥΛΙΟΥΝΤΑΙ ΠΡΟΣ ΔΡΑΧ. 100 ΕΚΑΣΤΟΣ

ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΣ ΜΑΓΕΡ 29

Διατηρήσατε φωτανὲς τὶς διακοσές σας
 μὲ ἓνα **KODAK**

Τὸ χειμῶνα ὅταν δὰ καδῶσαστε κοντὰ
 στὴν φωτιά, ὁ μόνος τρόπος διὰ νὰ λανα-
 λήσετε τὶς εὐτυχισμένες στιγμὲς αὐθιγὰ
 σατε τὸ καλοκαίρι, στὴν δάσους, στὸ
 βουνό, στὴν ἐφοχὴν μὲ ἀφέχαστες συντραφιές

Εἶναι ἡ φωτογραφίης σας
KODAK

Καὶ εἶναι τόσον εὐκόλῳ μὲ ἓνα
KODAK αὐτὸ μαθαίνεται σὲ 5 λεπτὰ